

národní
ústav
odborného
vzdělávání

Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii

2009/10

Ing. Jiří Vojtěch
Ing. Daniela Chamoutová

Praha 2010

OBSAH

1. Úvodem	3
2. Vývoj vzdělanostní struktury žáků nově přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání	4
3. Vývoj vzdělanostní struktury žáků nově přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání v členění podle krajů	11
4. Vývoj oborové struktury žáků ve středním a vyšším odborném vzdělávání.....	18
5. Postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii.....	30
5.1 Vzdělanostní úroveň mladých v Evropě.....	30
5. 2 Ekonomická aktivita mladých Evropanů.....	31
5.3 Ekonomická situace ČR na sklonku roku 2009.....	37
5.4 Nezaměstnanost mladých v ČR a EU.....	38
5.5 Práce na částečný úvazek u mladých lidí v EU.....	42
5.6 Zaměstnanost mladých ve třídách KZAM v ČR a EU.....	43
5.7 Mobilita mladých Čechů	47

Výchozí údaje pro kap. 2 až 4 jsou převzaty z materiálů Ústavu pro informace ve vzdělávání, další pak vycházejí z údajů VŠPS Českého statistického úřadu a databází OECD, Eurostatu a ECAS.

VYDAL NÁRODNÍ ÚSTAV ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

© NÚOV 2010

TISK

INFORMAČNÍ STŘEDISKO ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ NÚOV

1. Úvodem

Školní rok 2009/10, ke kterému se vztahují nejnovější údaje o vývoji vzdělanostní a oborové struktury, je oproti minulým letům výrazně odlišný.

Prvním prvkem, který ovlivňuje uvedený vývoj a vyvolává rozdílná očekávání, je pokles počtu osob v populačním ročníku, který přichází do středních škol. I když oproti populační křivce je pokles počtu žáků mnohem mírnější (jednou z příčin je velký podíl žáků vstupujících do základního vzdělávání s ročním odkladem), je pokles počtu přicházejících ze základních škol či nižších stupňů gymnaziálního vzdělávání 4 000 žáků, což je dvojnásobek průměru posledních několik let.

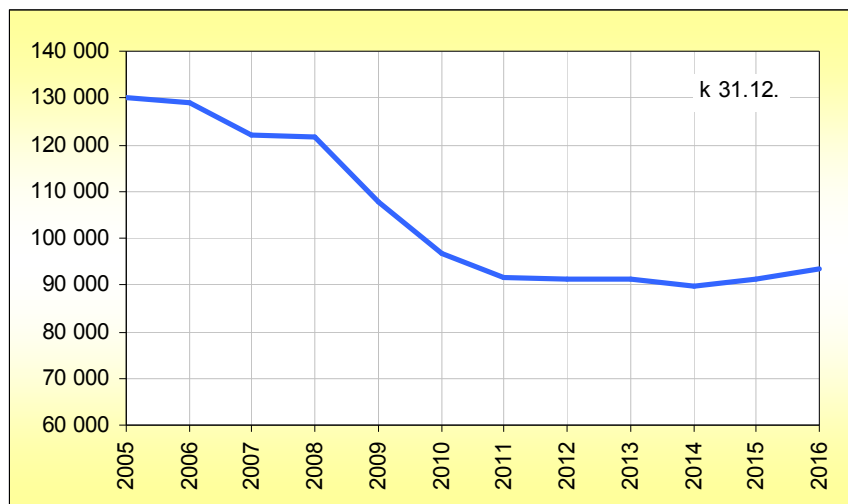
Druhým prvkem, který ovlivňuje vzdělanostní a oborovou strukturu, je hospodářská situace, tedy současná ekonomická krize. Ani její vliv se ovšem nemohl výrazně projevit, protože tito žáci byli přijímáni ke studiu už v jarních měsících roku 2009. Rozhodování žáků a počty přijímaných tedy více ovlivňovalo předchozí období, charakterizované enormním zájmem zaměstnavatelů o vyučené, zejména v technických oborech. Zdůrazňování tohoto zájmu, ať již informačními kampaněmi či reálně vyjadřovanou podporou formou stipendií či jiných výhod, skutečně ovlivnilo žáky a jejich rodiče a poprvé od roku 2000 stoupl podíl přijatých do učebních oborů téměř o 1 p.b. (tj. asi o 3 %), i když vzhledem k celkovému poklesu je skutečný počet přijatých o více než 100 žáků menší. V oborovém pohledu vykazují největší nárůst počty žáků vstupujících do stavebních učebních oborů, s výrazným odstupem dále do službových, zemědělských a elektrotechnických oborů. Výrazný pokles se projevil ve strojírenských oborech, zřejmě jako odraz začátku krize, kdy propouštěním byli postiženi zejména zaměstnaní ve strojírenských firmách.

Tab. 1: Vývoj počtů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně)

30.9.	Gymnázium	Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ)				Obory vzdělání kat. H+E a L0			Celkem	z toho s matur.
		s maturit.	Lycea	bez mat.	Celkem	s vyuč. list.	s matur.	Celkem		
2008	25 994	48 308	6 527	883	55 718	39 858	10 155	50 013	131 725	90 984
2009	24 707	47 131	5 883	943	53 957	39 729	9 413	49 142	127 806	87 134
rozdíl 2009-2008	-1 287	-1 177	-644	60	-1 761	-129	-742	-871	-3 919	-3 850
rozdíl %	-5,0%	-2,4%	-9,9%	6,8%	-3,2%	-0,3%	-7,3%	-1,7%	-3,0%	-4,2%

I když pokles počtu přijímaných není zatím velký, je zřejmé, že hlavní nápor začne v příštím roce, poklesu o asi 30 tisíc žáků během tří až čtyř let se střední školství nevyhne. Letošní vývoj však ukazuje, že nejsou opodstatněné scénáře předpokládající strmý pokles podílu vyučených daný naplňováním kapacit maturitních tříd. To potvrzuje i skutečnost, že 40 % prvních tříd čtyřletých gymnázií je naplněno do 85 % maximální kapacity.

Obr. 1: Vývoj počtu 15letých osob v ČR v letech 2005–2016

Zdroj dat: ČSÚ - Údaje jsou výsledkem prognózy ČSÚ vytvořené v roce 2009

Třetím a z hlediska školství nejvýraznějším prvkem je náběh kurikulární reformy do praxe, tedy zahájení běžné výuky podle rámcových a školních vzdělávacích programů. Tento jev sice neovlivňuje volbu žáků a tedy ani vzdělanostní ani oborovou strukturu, změny v soustavě oborů však způsobují některé výrazné rozdíly v časových řadách. Nejvýraznější změnou, která se projevuje enormním nárůstem počtu žáků přijatých do skupiny 63 Ekonomika a administrativa v maturitní úrovni, je začlenění či sloučení všech dřívějších oborů skupiny 64 do oboru 63-41-M/01 Ekonomika a podnikání. Další výraznou změnou je převedení oborů připravujících IT odborníky do skupiny 18 Informatické obory, což se odráží i ve výrazném snížení počtu žáků přijímaných do skupiny 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika. V souvislosti s kurikulární reformou je potěšující skutečnost, že podle školních vzdělávacích programů vzniklých na základě rámcových vzdělávacích programů se vzdělává 75 % žáků, kteří vstoupili do 1. ročníků v tomto školním roce.

Tab. 2: Počty a podíly žáků vyučovaných podle ŠVP ve šk. r. 2009/10¹

	Gymnázium	Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ)				Obory vzdělání kat. H+E a L0			Celkem
		s maturit.	Lycea	bez mat.	Celkem	s výuč.list.	s matur.	Celkem	
Celkem žáků	24 707	47 131	5 883	943	53 957	39 729	9 413	49 142	127 806
Vyučovaných dle ŠVP	21 198	35 132	3 792	0	38 925	29 500	5 453	34 953	95 076
Podíl vyuč. dle ŠVP	85,8%	74,5%	64,5%	0,0%	72,1%	74,3%	57,9%	71,1%	74,4%

2. Vývoj vzdělanostní struktury žáků nově přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání

Tato publikace přináší uspořádané soubory dat, umožňující zainteresovaným partnerům získat jasný přehled o vývoji uvedených struktur v posledních letech. Zároveň je uváděno i hodnocení vycházející z pohledu současné školské politiky. Autoři při popisu struktur nevycházejí pouze ze stupňů vzdělání daných novým školským zákonem, protože z hlediska přípravy i předpokládaného uplatnění absolventů na trhu práce není tato kategorizace² dostatečně rozlišující. Proto je v publikaci, v souladu se vzdělávací realitou, do které žáci vstupovali, i v souvislosti s jejich možnostmi uplatnění na trhu práce, používáno také podrobnější členění podle kategorií vzdělávání, se snahou jednoznačně navazovat v dalším textu na terminologii, která vyplývá z nového školského zákona.

Přehled členění vzdělanostní struktury používané v publikaci³

Střední vzdělání s výučním listem

Střední vzdělávání s výučním listem – SVsVL (kateg. E+H) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s výučním listem**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do 3letých a 2letých vzdělávacích programů a po absolvování získají výuční list. Podíl žáků vstupujících do 2letých oborů je velmi malý, necelá 3 % ze žáků vstupujících do učebních oborů. Obory kategorie E jsou koncipovány s nižšími nároky v oblasti všeobecného a obecně odborného vzdělání, absolventi jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání. Podíl žáků vstupujících do oborů kategorie E je 4,3 % z celku žáků nově přijatých ze základní školy do středního vzdělávání.

¹ Podíl žáků gymnázií vyučovaných podle ŠVP by měl činit 100%, důvodem odchylky může být jednak problém v žádostech o změnu kódu u víceletých gymnázií, jednak špatné zapsání kódu ve statistickém výkaze. V každém případě lze hodnoty v tabulce chápat jako minimální.

² Nový školský zákon člení střední vzdělávání pouze podle dosahovaných stupňů vzdělání do tří kategorií: střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou. Jednoznačné označení např. dřívějších studijních oborů SOU není v rámci současné školské legislativy možné.

³ Údaje o délce vzdělávání se vztahují k denní formě studia žáků bez zdravotního postižení, vzdělávací programy realizované na školách pro žáky se zdravotním postižením a dále programy v jiných formách studia bývají o rok delší. V tabulkách je používáno zjednodušené označení: Gymnázia, Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ) – s maturitou, Lycea, bez maturity a celkem, Obory vzdělání kategorie H+E a L0 – s výučním listem, s maturitou a celkem.

Střední vzdělání (bez výučního listu, maturitní zkoušky)

Střední vzdělávání – bez MZaVL (kateg. C, J) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do 2letých vzdělávacích programů poskytujících střední vzdělání, po absolvování získají vysvědčení o závěrečné zkoušce. Jejich podíl je velmi malý.

Střední vzdělání s maturitní zkouškou

Střední vzdělávání s MZ a odborným výcvikem – SVsMZ (kateg. L0) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do vzdělávacích programů odpovídajících dřívějším studijním oborům SOU. Po absolvování získají maturitní vysvědčení, součástí jejich přípravy je i odborný výcvik, takže jsou vlastně i vyučeni, i když výuční list nedostávají, jsou tedy připraveni pro náročné dělnické práce a mají i předpoklady pro výkon nižších řídicích funkcí.

Střední vzdělávání s MZ (odborné) – SVsMZ (kateg. M) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do 4letých (dříve výjimečně i 5letých) vzdělávacích programů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou, včetně programů realizovaných na školách zřízených pro žáky se zdravotním postižením, po absolvování získají maturitní vysvědčení.

Střední vzdělávání s MZ – Lycea – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: zahrnuje žáky nově přijaté do oborů lyceí. V první kapitole v údajích o podílech žáků (Obr. 3, Tab. 3) je jejich podíl vyčleněn a uveden samostatně, v dalších kapitolách je jejich podíl zahrnutý mezi obory poskytující střední vzdělávání s MZ (odborné) – SVsMZ (kateg. M). Prvotním cílem oborů lyceí je připravit žáky pro studium na vysokých školách a vyšších odborných školách v souladu s odbornou profilací oborů lyceí (např. technickou, ekonomickou). Lycea neposkytují odbornou kvalifikaci pro výkon povolání, ale vybrané odborné kompetence uplatnitelné na trhu práce.

Střední vzdělávání s MZ – Gymnázia – SVsMZ (kateg. K – Gymn.) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: jsou zde zahrnuti žáci gymnaziálního vzdělávání všech délek, včetně žáků gymnázií zřízených pro žáky se zdravotním postižením. Pro možnost vhodného srovnání podílů žáků procházejících středním vzděláváním nejsou započítáváni ti, kteří byli právě přijati do prvních ročníků víceletých gymnázií, ale údaje jsou vztaženy na věkovou hladinu odpovídající 1. ročníkům čtyřletého vzdělávání po absolvování základní školy. Jsou zde tedy zahrnuti všichni, kteří byli nově přijati do 1. ročníků čtyřletých gymnázií, a ti, kteří studují ve víceletých gymnáziích v ročnících věkově odpovídajících 1. ročníkům čtyřletého gymnázia.

Střední vzdělávání s MZ – Nástavbové studium – kategorie L5 – umožňuje ve dvouletém studiu dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou** těm, kteří získali střední vzdělání s výučním listem ve 3letých oborech. Absolventi získají maturitní vysvědčení, zároveň již vlastní výuční list.

Vyšší odborné vzdělávání

Vyšší odborné vzdělávání – kategorie N: zahrnuje žáky přijaté do vzdělávacích programů vyššího odborného vzdělávání, dříve v délce 2 až 4 roky, podle nového zákona 3 a 3,5 roků. Vzdělávání se ukončuje absolutoriem, dokladem o dosažení vyššího odborného vzdělání je vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa vyšší odborné školy.

V devadesátých letech byl **vývoj proporcí žáků** ve vzdělávání navazujícím na základní školu **charakterizován rychlým vyrovnáváním poměru podílů** žáků vstupujících do **učebních oborů** a **studijních oborů odborného vzdělávání**. Po určitých kolísáních se od roku 2002 v souladu se školskou politikou státu postupně mírně zvyšuje podíl vstupujících do maturitních oborů SOŠ, v nové terminologii do oborů poskytujících střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou bez odborného výcviku. Jejich podíl dosahuje téměř 37 %, podíl vstupujících do oborů poskytujících výuční list dosahuje po mírném letošním zvýšení 31 %. Podíl žáků procházejících **gymnaziálním vzděláváním** narostl mezi roky 1995 a 1999 z 15 % na necelých 19 %, další zvyšování podílu bylo jen nepatrné. Propočty uváděné v jiných materiálech, které uvádějí hodnoty vyšší než 20 %, obvykle směřují počty přijímaných v různých věkových hladinách a nezahrnují do celkových počtů žáky se zdravotním postižením v kategorii E. Postupně narůstal počet žáků v oborech lyceí, v roce

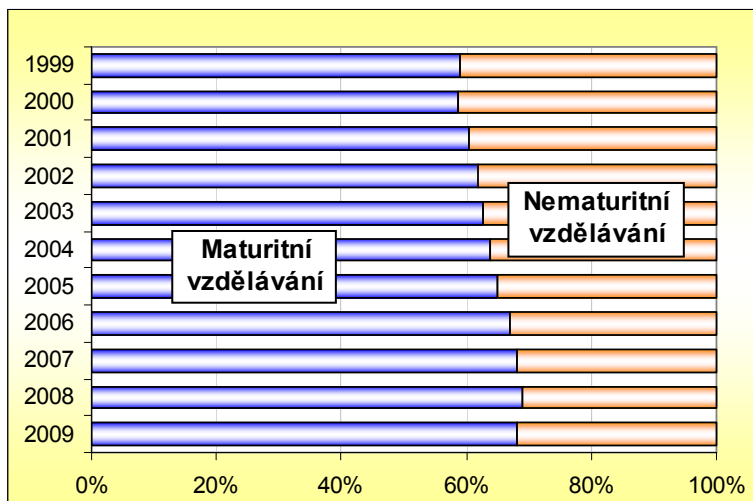
2008 do nich bylo přijato 5 % ze žáků vstupujících do středního vzdělávání, v roce 2009 nastává, podobně jako u gymnaziálního vzdělávání, pokles nově přijatých na 4,6 %.

Podíl žáků přijímaných do **oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou zahrnujících odborný výcvik (dříve studijní obory SOU)** postupně rostl od hodnot kolem 5,5 % v 90. letech až k hodnotě 7,7 % v roce 2008, v roce 2009 poprvé poklesl, a to na 7,4 %. Žáci v rámci této přípravy absolvují i odborný výcvik, prakticky ve stejném rozsahu jako ve tříletých oborech poskytujících výuční list, a jsou připraveni jako vysoce kvalifikovaní dělníci pro náročná povolání. Rostoucí náročnost mnoha dělnických profesí i povolání ve službách často vyžaduje vzdělání ukončené maturitou, o které se i žáci více zajímají.

Podíl žáků v **oborech, které poskytují střední vzdělání bez maturitní zkoušky i bez výučního listu**, je minimální a v posledních letech jej tvoří hlavně žáci praktické školy, do roku 2004 sem byli zahrnovaní žáci, kteří se připravovali ve společném prvním ročníku (což představovalo téměř 30 % žáků).

Celkový pohled na vývoj podílů žáků přijímaných do oborů středního vzdělání v denní formě po ukončení povinné školní docházky vedoucích/nevedoucích k získání maturitní zkoušky poskytuje obrázek 2. Z obrázku je zřejmé, že od roku 2001, kdy podíl maturantů dosahoval asi 60 %, jejich podíl narostl o 9 p.b. V letošním školním roce 2009/10 došlo po dlouhé době k obratu a podíl žáků v maturitních oborech se snížil, podíl žáků v oborech bez maturity narostl na 31 %.

Obr. 2: Vývoj podílů žáků vstupujících do oborů středního vzdělání vedoucích/nevedoucích k získání maturitní zkoušky v denní formě po ukončení povinné školní docházky

Do počtu žáků **jsou zahrnuti i žáci dříve přijímaní do speciálních škol, nyní zahrnovaní do evidence jako žáci se zdravotním postižením**. Jejich počet představuje necelých 5 % žáků vstupujících do středního vzdělávání po základní škole (tj. v roce 2009/10 5743 žáků); z nich 4580 vstupuje do oborů umožňujících dosáhnout výučního listu (hlavně do oborů gastronomických, zemědělských a stavebních), 766 do základní odborné přípravy v praktické škole a téměř 300 do oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou.

Ve všech údajích a propočtech jsou **zahrnuti i žáci a studenti přijímaní ke studiu v neveřejných školách**. Jejich počet v denní formě v oborech pro žáky po základním vzdělání je **15 042, což představuje 11,8 % přijímaných**. V oborech odborného vzdělávání je 13 199 nově přijatých, v oborech poskytujících výuční list to je 3 902 žáků (9,8 %), ve studijních oborech SOU 1283 žáků (13,6 %) a ve studijních oborech poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou odborného charakteru 7 934 nových žáků (15 %) – procenta jsou určována z počtu nově přijímaných v dané kategorii vzdělání.

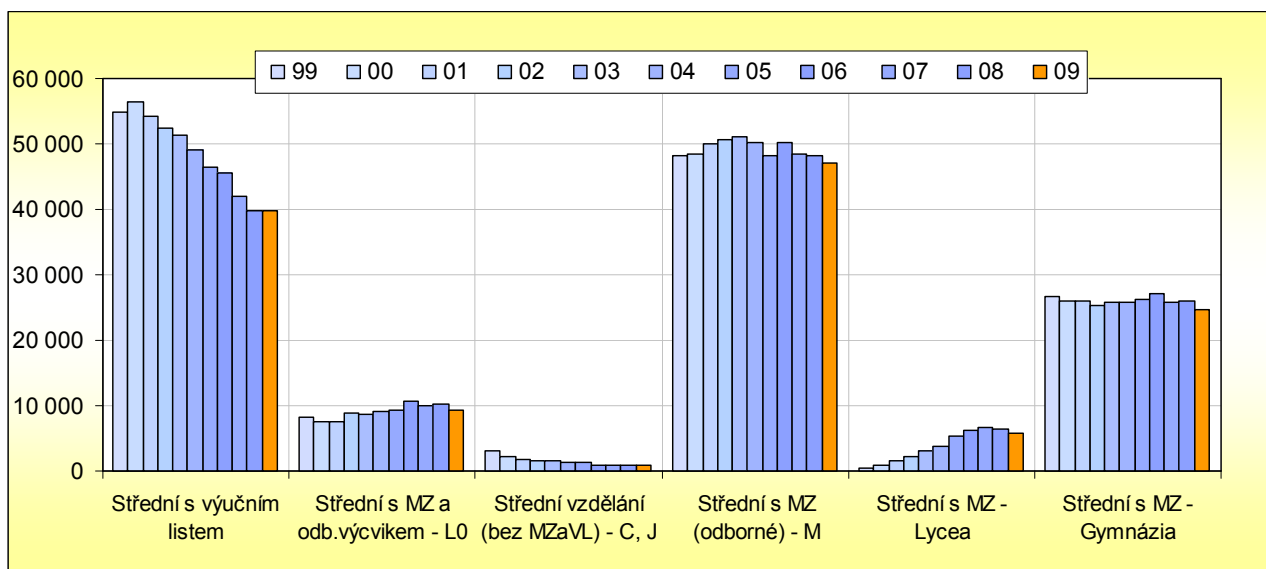
Není uveden přehled o **jiných formách vzdělávání** (studiu při zaměstnání), počet žáků v něm byl poměrně stabilní s mírným nárůstem – o desetiny procent – do roku 2004/05. Od roku 2005/06

dochází k poklesu počtu přijímaných do jiných forem, ve školním roce 2009/10 je podíl žáků vstupujících do jiných forem vzdělávání v oborech poskytujících výuční list (H) 1,1 %, v maturitních oborech odborného vzdělávání (M) 4,6 %, v maturitních oborech s odborným výcvikem (LO) 0,5 % počtu žáků denního vzdělávání. Podíl gymnazistů studujících v jiné než denní formě činí 0,9 %. Podíl dospělých vstupujících do jiných forem vzdělávání v klasických oborech vzdělání se snižuje, protože roste počet těch, kteří raději využijí možnosti zkráceného studia (viz dále).

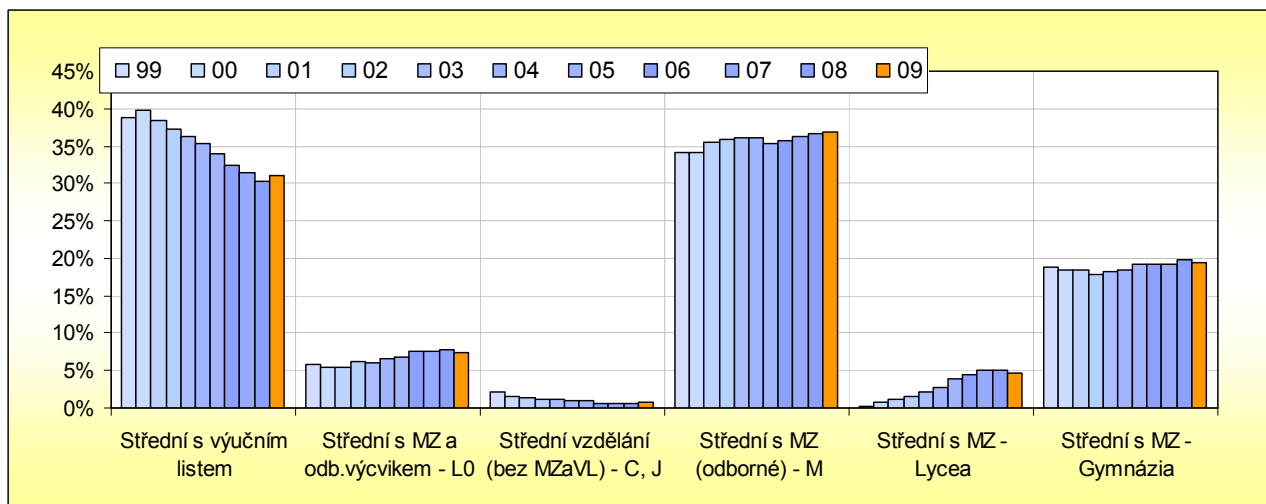
Údaje o studujících v jiných formách studia u nástaveb a vyšších odborných škol jsou uvedeny dále, protože jejich podíl je výrazně vyšší.

Vývoj počtu žáků vstupujících či přesněji nově přijímaných do jednotlivých kategorií vzdělávání v denní formě přibližují obrázky 3A, 3B a 4. **Obrázek 3A** znázorňuje vývoj **počtu žáků vstupujících do středního vzdělávání** (jsou zde zahrnuti žáci 1. ročníků středních škol a věkově odpovídajících ročníků víceletých gymnázií v absolutních počtech). Protože počet žáků se v těchto letech výrazně mění vlivem poklesu populace, je na **obrázku 3B** uveden vývoj **podílů žáků** v uvedených kategoriích vzdělávání. Jsou zde zřejmé proporce počtu žáků procházejících uvedenými druhy vzdělávání. Obrázek 4 znázorňuje trend vývoje v uvedených kategoriích vzdělání. Tabulka s konkrétními údaji o počtech žáků a jejich podílech je uvedena dále.

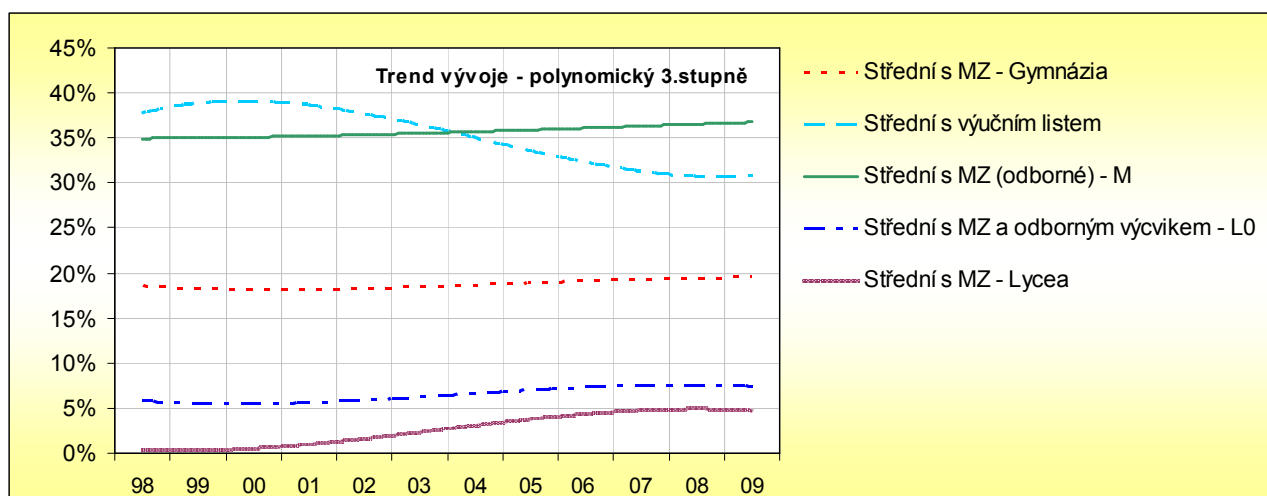
Obr. 3A: Vývoj počtů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), vč. žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním postižením – denní forma

Obr. 3B: Vývoj podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), vč. žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním postižením

Obr. 4: Trend vývoje podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně)

Tab. 3: Vývoj počtů a podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) vč. žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním postižením
Denní forma

30.9.	Gymnázium	Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ)				Obory vzdělání kat. H+E a LO			Celkem	z toho s matur.
		s maturit.	Lycea	bez mat.	Celkem	s výuč.list.	s matur.	Celkem		
1997	24 338	54 346	434	2 535	57 315	52 906	5 723	58 629	140 282	84 841
1998	25 592	50 369	347	3 560	54 276	53 112	7 968	61 080	140 948	84 276
1999	26 563	48 290	390	3 118	51 798	54 841	8 147	62 988	141 349	83 390
2000	26 093	48 365	1 000	2 120	51 485	56 369	7 605	63 974	141 552	83 063
2001	25 975	50 080	1 611	1 813	53 504	54 278	7 628	61 906	141 385	85 294
2002	25 226	50 740	2 263	1 603	54 606	52 400	8 817	61 217	141 049	87 046
2003	25 736	51 086	3 092	1 559	55 737	51 338	8 600	59 938	141 411	88 514
2004	25 683	50 254	3 767	1 411	55 432	49 030	9 117	58 147	139 262	88 821
2005	26 187	48 216	5 288	1 243	54 747	46 504	9 367	55 871	136 805	89 058
2006	27 112	50 171	6 217	905	57 293	45 472	10 687	56 159	140 564	94 187
2007	25 845	48 496	6 662	881	56 039	42 010	10 096	52 106	133 990	91 099
2008	25 994	48 308	6 527	883	55 718	39 858	10 155	50 013	131 725	90 984
2009	24 707	47 131	5 883	943	53 957	39 729	9 413	49 142	127 806	87 134

Vše v % 30.9.	Gymnázium	Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ)				Obory vzdělání kat. H+E a LO			Celkem %	z toho s matur.
		s maturit.	Lycea	bez mat.	Celkem	s výuč.list.	s matur.	Celkem		
1997	17,35	38,74	0,31	1,81	40,86	37,71	4,08	41,79	100	60,48
1998	18,16	35,73	0,25	2,53	38,51	37,68	5,65	43,34	100	59,79
1999	18,79	34,16	0,28	2,21	36,65	38,80	5,76	44,56	100	59,00
2000	18,47	34,14	0,71	1,51	36,36	39,79	5,37	45,16	100	58,70
2001	18,37	35,42	1,14	1,28	37,84	38,39	5,40	43,79	100	60,30
2002	17,88	35,98	1,60	1,14	38,71	37,15	6,25	43,40	100	61,71
2003	18,20	36,12	2,19	1,10	39,41	36,30	6,08	42,39	100	62,59
2004	18,44	36,09	2,70	1,01	39,80	35,21	6,55	41,75	100	63,78
2005	19,14	35,24	3,87	0,91	40,02	33,99	6,85	40,84	100	65,10
2006	19,29	35,69	4,42	0,64	40,76	32,35	7,60	39,95	100	67,01
2007	19,29	36,19	4,97	0,66	41,82	31,35	7,53	38,89	100	67,99
2008	19,73	36,67	4,96	0,67	42,30	30,26	7,71	37,97	100	69,07
2009	19,33	36,88	4,60	0,74	42,22	31,09	7,37	38,45	100	68,18

Pozn.: V počtu žáků gymnázií jsou zahrnuti žáci přijatí do 1. ročníků čtyřletých gymnázií a žáci studující ve víceletých gymnáziích v ročnících odpovídajících 1. r. čtyřletého gymnázia.

V údajích v tabulce **nejsou zahrnuti žáci vstupující v roce 2009/10 do denní formy zkráceného studia** pro získání středního vzdělání s výučním listem či pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou, protože ti nepřicházejí ze základního vzdělávání. Počty přijímaných nejsou vysoké, zatím je zřetelně větší zájem o získání maturity jinou formou studia – viz následující tabulka.

Tab. 4 Vývoj počtu žáků nově přijatých do zkráceného studia

30.9.	Zkrácené studium pro získání			
	středního vzdělání s výučním listem		středního vzdělání s maturitní zkouškou	
	denní	jiné formy	denní	jiné formy
2005	3	97	0	0
2006	16	101	27	244
2007	83	55	41	118
2008	57	57	9	243
2009	177	44	22	171

K výraznějšímu vývoji dochází i ve struktuře žáků, kteří se připravují v oborech navazujících na dříve uvedené kategorie středního vzdělávání, tj. v **nástavbovém a vyšším odborném vzdělávání**. Protože tyto kategorie vzdělávání nejsou ve vzájemné přímé vazbě, je na dalším obrázku (obr. 5) vyjádřen vývoj **pouze v počtech žáků a studentů** nově přijatých do 1. ročníků nástavbového a vyššího odborného studia. Číselné hodnoty jsou uvedeny v tabulce 5.

Výrazné **změny v počtech přijímaných žáků vykazovalo nástavbové studium**. Zatímco v roce 1989 v denní formě toto studium neexistovalo, po roce 1993 začal nárůst a v roce 1996 téměř polovina vyučených ihned po vyučení pokračovala ve vzdělávání v tomto studiu v denní formě. Tento vysoký podíl byl ovlivněn tím, že v roce 1996 nepřicházeli téměř žádní žáci ze základních škol a zájmem vyučujících SOU se tedy stalo získání co nejvyššího počtu absolventů k pokračování v tomto nástavbovém studiu, které obvykle probíhalo v jejich škole.

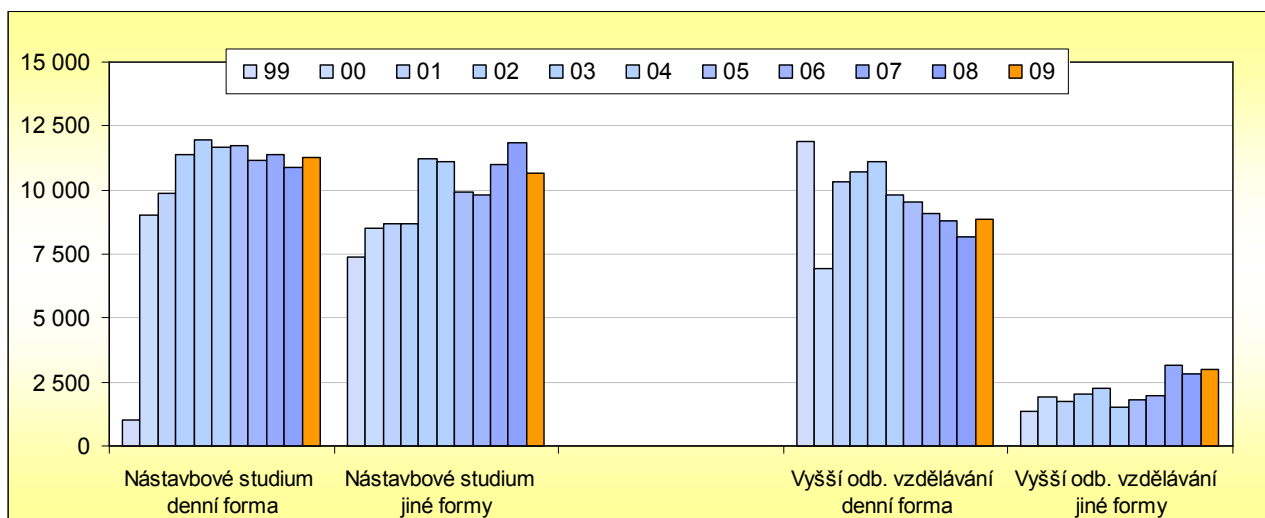
Po roce 1997 byl počet žáků přijímaných do nástavbového studia administrativně omezován, proto došlo k jeho poklesu. (Propad v roce 1999 byl ale důsledkem prodloužení základní školy v roce 1996). Následné uvolnění přineslo zvýšení počtu přijímaných žáků, do denního studia bylo ve školním roce 2003/04 nově přijato téměř 12 tisíc žáků, což představovalo maximum. Od tohoto roku se počet přijímaných do denního studia nástaveb s mírným kolísáním postupně snižuje, v roce 2009/10 bylo nově přijato asi 11,3 tisíce žáků, což představuje asi třetinu **všech vyučených v daném roce**. Skutečností ovšem je, že asi **třetina přijatých žáků toto studium nedokončí**.

Do **nástavbového studia** je přijímán **v jiných formách studia** velký počet žáků, téměř stejný jako počty přijímaných v denním studiu. Jde převážně o dálkovou formu, počet neúspěšných je však více než 50 %.

Nástavbové studium umožňuje získání vyšší vzdělanostní úrovně vyučeným absolventům, kteří se v průběhu vyučení rozhodli pokračovat ve studiu. Tato možnost má veliký význam, protože pak vzdělání v učebních oborech není uzavřenou vzdělávací cestou. To je důležité jak při získávání zájemců o vzdělávání v těchto oborech, tak z hlediska zájmu společnosti o co nejvyšší vzdělanost obyvatel. I když poměrně značný podíl přihlášených studium nedokončí, je evidentní, že absolvování i části vzdělávání zvyšuje jejich vzdělanost.

V zájmu společnosti je i rozvoj podnikatelských dovedností vyučených, ke kterému dochází především v nástavbovém oboru Podnikání, do kterého vstupuje asi 60 % přijatých do nástavbových oborů. Tento vysoký podíl je však dán i tím, že v mnoha školách není v jednotlivých učebních oborech dostatek vyučených absolventů, aby bylo možné sestavit třídu v profesně navazujícím nástavbovém oboru.

Obr. 5: Vývoj počtu žáků a studentů vstupujících do 1. ročníků nástavbového a vyššího odborného vzdělávání

Tab. 5: Vývoj počtu žáků nově přijatých do nástavbového a vyššího vzdělávání

30.9.	Nástavbové studium pro absolventy 3I. UO		Vyšší studium (bez konzervatoří)	
	denní	jiné formy	denní	jiné formy
1997	19 685	11 189	11 881	1 305
1998	14 581	10 242	12 192	1 371
1999	1 011	7 377	11 876	1 369
2000	9 039	8 529	6 949	1 938
2001	9 841	8 673	10 343	1 754
2002	11 412	8 673	10 709	2 024
2003	11 944	11 201	11 135	2 273
2004	11 657	11 132	9 786	1 518
2005	11 708	9 923	9 555	1 786
2006	11 174	9 836	9 103	1 949
2007	11 406	11 005	8 786	3 182
2008	10 908	11 821	8 191	2 805
2009	11 287	10 686	8 864	3 006

Vyšší odborné vzdělávání vykazovalo výrazný rozvoj po roce 1995, kdy naposledy proběhlo přijímací řízení do pomaturitního studia. Počet žáků vstupujících do vyššího odborného studia v krátké době překonal počet vstupujících dříve do studia pomaturitního, v průběhu jsou zaznamenána dvě maxima v letech 1998 a 2003 (při sečtení denní i jiných forem). Pokles v roce 2000 byl způsoben nepatrným počtem maturantů vycházejících v tom roce. Od roku 1998 v denním studiu počet přijímaných (zájemců o studium) postupně klesá, jiné formy studia vykazují růstový trend. Ve školním roce 2008/09 bylo do denního studia přijato asi 8 200 studentů (10,6 % maturantů), do jiných forem bylo přijato asi 2 800 studentů. Ve školním roce 2009/10 došlo po několika letech poklesu k obratu a počet přijatých narostl – v denní formě na téměř 8 900, v jiných formách na 3 000 studentů.

Vznik vyššího studia výrazně přispěl k rozvoji vzdělávání na úrovni odpovídající terciárnímu vzdělávání v době, kdy vysoké školství nereagovalo na potřebu vytvoření bakalářské formy vzdělávání a navíc byla málo uspokojována poptávka po vysokoškolském studiu. Míra zájmu přímo o tento typ studia i spokojenost se studijní volbou je přitom poměrně rozdílná podle oborového zaměření. Zatímco humanitně orientované obory představují často náhradní variantu při nepřijetí na vysokou školu, technické i ekonomické obory jsou kvalitní přípravou s vysokým podílem praxe v reálných pracovních podmínkách.

3. Vývoj vzdělanostní struktury žáků nově přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání v členění podle krajů

Údaje o vývoji struktury nově přijímaných žáků a studentů ve středním a vyšším vzdělávání jsou velice zajímavé z pohledu krajského členění, protože přenesení pravomocí na kraje mohlo vést k rozdílnému vývoji proporcí v jednotlivých druzích vzdělávání.

Vzhledem k velkému rozsahu údajů zde uvádíme pouze základní údaje o počtech a podílech žáků vstupujících do prvních ročníků, tj. hodnoty obdobné jako v tabulkách v kap. 2. Podrobnější údaje o struktuře přijímaných žáků a absolventů v krajích podle kategorií vzdělání a skupin oborů vzdělání lze získat na www.nuov.cz v rubrice „Kraje a vzdělávání“.

V grafech k vývoji vzdělanostní struktury jsou pro jednotlivé kraje uvedeny proporce žáků nově přijatých do oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou a střední vzdělání s výučním listem, v grafech není znázorněn vývoj podílů žáků v oborech poskytujících střední vzdělání (C a J – necelé 1 % z celku). Pro názornost jsou v každém grafu opakující se bílé sloupce, které představují průměr ČR, a je zachováno stejné měřítko všech grafů. Zřejmý a logický je značně odlišný stav v Praze, kterou tedy do porovnávání nezahrnujeme.

V **tabulce 7** jsou uvedeny **počty žáků** vstupujících do 1. ročníků uváděných kategorií v jednotlivých krajích, v **tabulce 8** **podíly počtů žáků** vždy pro roky 2005/06 až 2009/10. Aby byl vývoj v krajích ještě zřetelnější, je v **tabulce 9** spočten **meziroční nárůst či pokles** v jednotlivých krajích a kategoriích vzdělávání, vč. zvýraznění maxim a hodnot porovnání s ČR.

Z porovnání uvedených hodnot v roce 2009/10 uvádíme některé zajímavé údaje.

Do oborů poskytujících střední **vzdělání s výučním listem** byl přijat největší podíl žáků v Libereckém a Karlovarském kraji, nejmenší ve Zlínském (kde je to ale kompenzováno vysokým podílem přijímaných do oborů s vyučením a maturitou) a Jihomoravském kraji. V letošním roce došlo po dlouhé době k nárůstu podílu žáků v oborech poskytujících výuční list, ke snížení došlo pouze v Ústeckém kraji. Největší nárůst byl v Moravskoslezském kraji a kraji Vysočina.

Do **oborů kategorie L0** (vyučení s maturitou) byl přijat výrazně největší podíl žáků ve Zlínském a dále podstatně méně v Moravskoslezském kraji, nejmenší podíl pak v krajích Libereckém a Středočeském. Trvale výrazně vyšší podíl byl a je v moravských krajích, v posledních dvou letech tuto situaci narušil nárůst, ke kterému došlo v Plzeňském kraji. Celkově došlo k poklesu podílu žáků, nejvíce v Jihočeském kraji, výjimečně se objevuje ve 4 krajích nárůst.

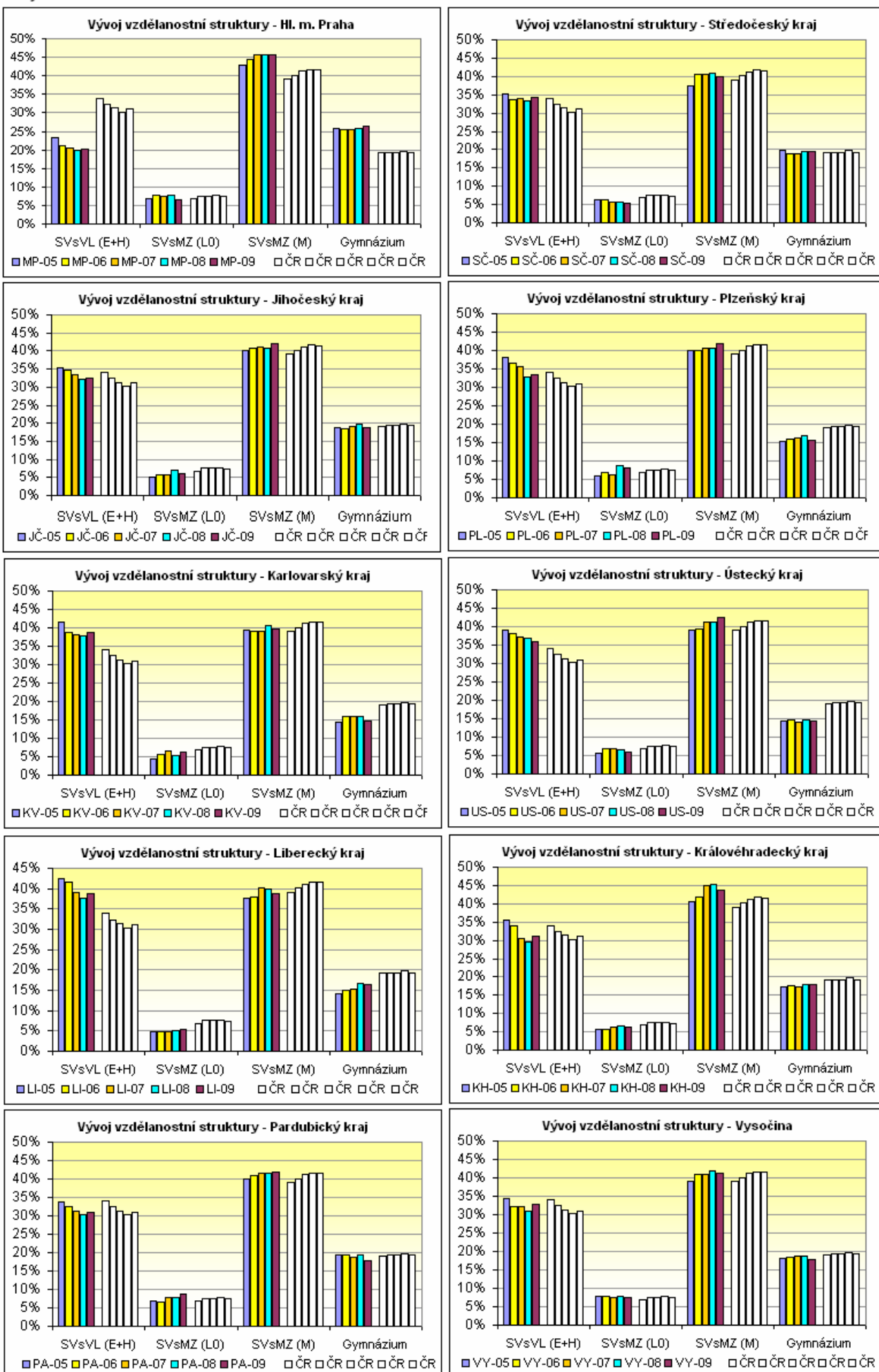
Podíl nově přijímaných do 4letých **gymnázií** (a pokračujících ve víceletých gymnáziích v ročníku odpovídajícímu 1. ročníku 4letých gymnázií) v tomto roce mírně poklesl. Největší podíl je stále v Jihomoravském a Olomouckém kraji, nejmenší v Ústeckém a Karlovarském. Nejvýraznější pokles v posledním roce vykazují kraje Pardubický a Plzeňský.

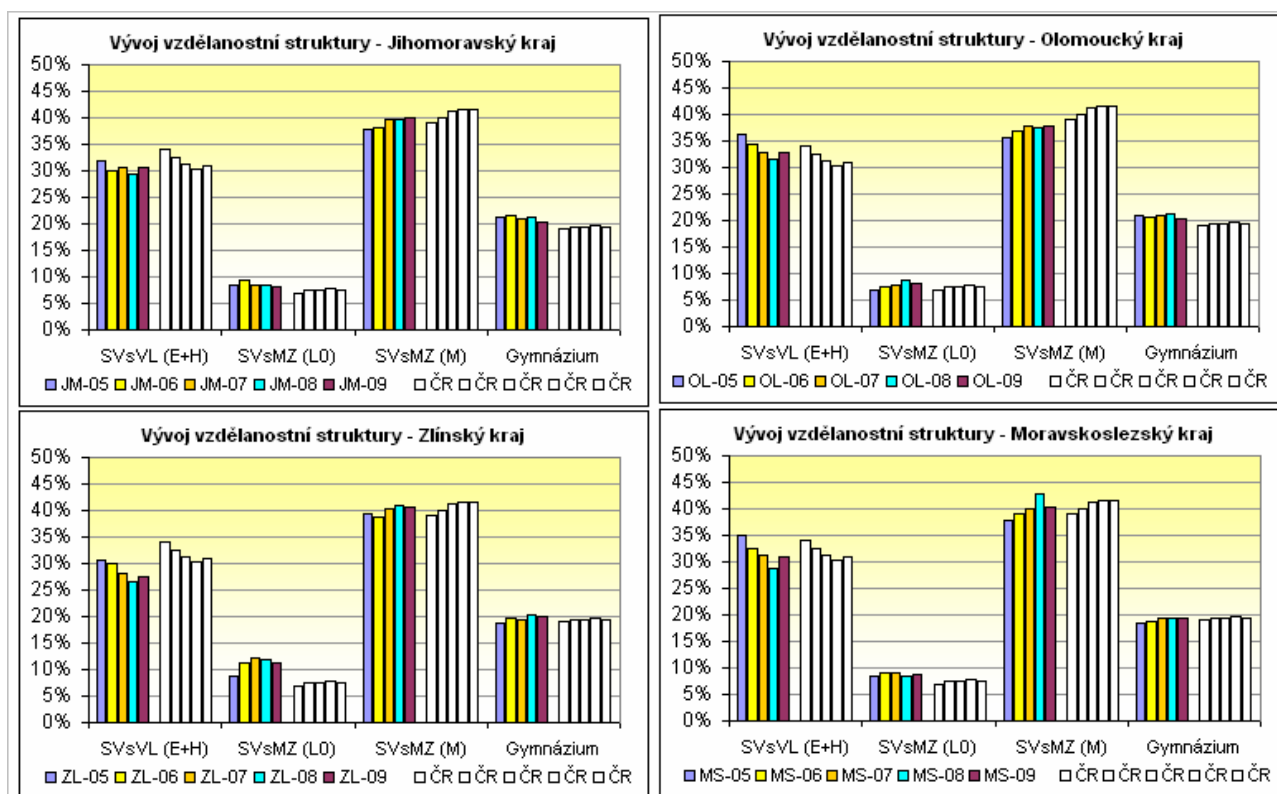
V **maturitních oborech kategorie M** byl největší podíl nově přijatých žáků v krajích Královéhradeckém a Pardubickém, nejmenší v Olomouckém a Libereckém kraji. Podíl v této kategorii vykazuje po delší době stabilního růstu pokles, největší je v kraji Moravskoslezském, pak již poloviční v kraji Královéhradeckém. K nejvyššímu nárůstu došlo v Jihočeském a Ústeckém kraji.

V celkovém pohledu je trvale přijímán do maturitních oborů nejvyšší podíl žáků ve Zlínském a Moravskoslezském kraji, nejnižší v Libereckém a Karlovarském kraji. Připomínáme, že neporovnáváme s Prahou, kde je podíl přijímaných do maturitních oborů nejvyšší.

Velice zajímavé hodnoty lze najít v tabulce 9, kde jsou uvedeny u základních kategorií vzdělání meziroční nárůsty či úbytky. Nejvyšší hodnotu meziročního nárůstu v celém sledovaném období (3,3 %) vykazuje v roce 2006/07 Středočeský kraj v nárůstu v kategorii M, největší pokles, a to v podílu přijímaných do oborů poskytujících výuční list (-3,3 p.b.), vykazuje kraj Královéhradecký v roce 2007/08. V posledním sledovaném roce vykazují největší nárůsty Moravskoslezský kraj (2,0 %) a Vysočina (1,7 %) v podílu přijímaných do oborů vzdělání poskytujících výuční list, největší poklesy opět Moravskoslezský kraj (-2,4 %) do maturitních oborů kategorie M a Pardubický kraj do oborů gymnázií.

Obr. 6: Vývoj podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně)
Kraje ČR - Denní studium - šk.r. 05/06 až 09/10

Ještě připomínáme, že v našich tabulkách a grafech sledujeme vývoj počtu a podílů žáků gymnázií v ročnících věkově odpovídajících 1. ročníku 4letých gymnázií. Proto není možné srovnávat zde uvedené údaje s jinde běžně uváděnými údaji o počtech nově přijatých do 1. ročníků, kde se sčítají žáci s věkovým rozdílem dvou i čtyř let.

K rozvoji obecně odborného vzdělávání, jehož prvotním cílem je příprava žáků ke vstupu do terciárního vzdělávání, dochází i zaváděním oborů lyceí. Jejich podíl už nelze považovat za zanedbatelný, také Národní strategický referenční rámec ČR 2007–2013 předpokládá jejich další rozšiřování. Ve školním roce 2008/09 dosáhla 5% podíl v celku žáků vstupujících do středního vzdělávání, v roce 2009/10 však jejich podíl poklesl na 4,6 %.

Z tabulky je zřejmé, že největší rozšíření mají lycea ve krajích Zlínském (i když zde došlo k největšímu poklesu ze všech krajů) a Vysočině, nejmenší pak v Olomouckém a Karlovarském kraji. I při celkovém poklesu podílu lyceí došlo k nárůstu počtu žáků v Praze a v krajích Karlovarském a Vysočina.

Tab. 6: Počty a podíly žáků přijatých do oborů lyceí denní forma – podíl z celkové počtu přijatých do SŠ po ZŠ

	2004/05		2005/06		2006/07		2007/08		2008/09		2009/10	
Hl.m.Praha	515	3,0%	541	3,2%	729	4,2%	717	4,4%	762	4,7%	788	5,0%
Středočeský kraj	246	2,1%	425	3,6%	519	4,2%	657	5,5%	584	4,9%	478	4,2%
Jihočeský kraj	115	1,3%	267	3,0%	284	3,1%	345	4,2%	353	4,2%	325	3,9%
Plzeňský kraj	165	2,3%	271	3,9%	271	3,8%	310	4,7%	305	4,6%	297	4,5%
Karlovarský kraj	155	3,7%	208	5,2%	157	3,9%	173	4,4%	181	4,7%	144	3,8%
Ústecký kraj	199	1,7%	304	2,6%	359	3,0%	363	3,2%	388	3,5%	409	3,8%
Liberecký kraj	112	2,0%	210	3,7%	236	4,0%	224	4,1%	252	4,8%	213	4,3%
Královéhradecký k.	194	2,5%	289	3,9%	414	5,3%	494	6,4%	431	5,8%	394	5,4%
Pardubický kraj	230	3,3%	211	3,2%	371	5,4%	290	4,3%	305	4,6%	245	3,8%
Vysočina	206	3,0%	200	2,9%	240	3,4%	304	4,5%	354	5,3%	358	5,5%
Jihomoravský kraj	354	2,2%	739	4,8%	849	5,3%	808	5,2%	781	5,2%	683	4,7%
Olomoucký kraj	261	2,9%	260	3,0%	311	3,5%	285	3,4%	288	3,5%	268	3,4%
Zlínský kraj	295	3,4%	407	4,9%	459	5,4%	520	6,4%	554	7,1%	457	6,0%
Moravskoslezský k.	720	4,0%	956	5,4%	1081	6,0%	1032	6,1%	989	6,0%	824	5,2%
Česká republika	3767	2,7%	5288	3,9%	6217	4,4%	6522	4,9%	6527	5,0%	5883	4,6%

Tab. 7: Počty žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) - Kraje ČR - Denní studium - šk.r. 05/06 až 09/10

Kraj	Šk.r.	Gymná- zium	Obory vzděl. kat. M, J a C			Obory vzděl. kat. H+E a LD			Celkem z toho	
			s matur.	bez mat.	celk.	s výu.list	s matur.	Celkem	s matur.	
Hl.m.Praha	05/06	4345	7222	203	7425	3923	1138	5061	16831	12705
	06/07	4439	7730	162	7892	3664	1351	5015	17346	13520
	07/08	4176	7485	180	7665	3346	1224	4570	16411	12885
	08/09	4162	7371	153	7524	3226	1259	4485	16171	12792
	09/10	4167	7219	155	7374	3201	1028	4229	15770	12414
Středočeský kraj	05/06	2337	4374	134	4508	4124	753	4877	11722	7464
	06/07	2311	4969	72	5041	4117	777	4894	12246	8057
	07/08	2255	4832	59	4891	4039	688	4727	11873	7775
	08/09	2294	4838	71	4909	3949	659	4608	11811	7791
	09/10	2183	4505	79	4584	3876	617	4493	11260	7305
Jihočeský kraj	05/06	1647	3539	36	3575	3114	461	3575	8797	5647
	06/07	1665	3690	41	3731	3142	507	3649	9045	5862
	07/08	1596	3414	36	3450	2789	474	3263	8309	5484
	08/09	1646	3408	36	3444	2709	585	3294	8384	5639
	09/10	1550	3472	52	3524	2675	504	3179	8253	5526
Plzeňský kraj	05/06	1063	2790	42	2832	2640	416	3056	6951	4269
	06/07	1124	2836	57	2893	2603	494	3097	7114	4454
	07/08	1075	2678	59	2737	2351	414	2765	6577	4167
	08/09	1116	2684	49	2733	2159	574	2733	6582	4374
	09/10	1029	2769	49	2818	2212	532	2744	6591	4330
Karlovarský kraj	05/06	573	1578	14	1592	1665	175	1840	4005	2326
	06/07	639	1569	22	1591	1555	223	1778	4008	2431
	07/08	632	1552	16	1568	1514	259	1773	3973	2443
	08/09	618	1572	14	1586	1462	201	1663	3867	2391
	09/10	561	1514	20	1534	1468	239	1707	3802	2314
Ústecký kraj	05/06	1684	4562	188	4750	4559	640	5199	11633	6886
	06/07	1733	4663	122	4785	4545	818	5363	11881	7214
	07/08	1577	4647	99	4746	4185	790	4975	11298	7014
	08/09	1647	4635	73	4708	4149	734	4883	11238	7016
	09/10	1548	4600	131	4731	3872	658	4530	10809	6806
Liberecký kraj	05/06	816	2150	55	2205	2425	269	2694	5715	3235
	06/07	871	2220	32	2252	2435	276	2711	5834	3367
	07/08	826	2172	34	2206	2112	263	2375	5407	3261
	08/09	886	2109	30	2139	1995	268	2263	5288	3263
	09/10	824	1932	30	1962	1927	271	2198	4984	3027
Královéhradecký k.	05/06	1281	2996	65	3061	2631	429	3060	7402	4706
	06/07	1383	3260	61	3321	2636	449	3085	7789	5092
	07/08	1337	3465	57	3522	2353	482	2835	7694	5284
	08/09	1340	3361	52	3413	2199	489	2688	7441	5190
	09/10	1319	3219	75	3294	2283	462	2745	7358	5000
Pardubický kraj	05/06	1287	2660	22	2682	2248	452	2700	6669	4399
	06/07	1332	2826	40	2866	2236	457	2693	6891	4615
	07/08	1274	2799	29	2828	2118	532	2650	6752	4605
	08/09	1297	2766	42	2808	2020	527	2547	6652	4590
	09/10	1148	2694	41	2735	1979	555	2534	6417	4397
Vysočina	05/06	1229	2665	44	2709	2346	522	2868	6806	4416
	06/07	1298	2874	48	2922	2256	556	2812	7032	4728
	07/08	1248	2732	55	2787	2142	509	2651	6686	4489
	08/09	1243	2792	43	2835	2074	527	2601	6679	4562
	09/10	1159	2669	42	2711	2119	477	2596	6466	4305
Jihomoravský kraj	05/06	3281	5886	139	6025	4927	1297	6224	15530	10464
	06/07	3421	6077	112	6189	4783	1502	6285	15895	11000
	07/08	3221	6114	112	6226	4710	1301	6011	15458	10636
	08/09	3213	6008	145	6153	4450	1280	5730	15096	10501
	09/10	3001	5886	109	5995	4501	1170	5671	14667	10057
Olomoucký kraj	05/06	1825	3080	21	3101	3143	590	3733	8659	5495
	06/07	1828	3261	43	3304	3025	653	3678	8810	5742
	07/08	1781	3199	50	3249	2761	653	3414	8444	5633
	08/09	1753	3096	69	3165	2602	711	3313	8231	5560
	09/10	1608	3010	57	3067	2614	643	3257	7932	5261
Zlínský kraj	05/06	1559	3287	211	3498	2559	740	3299	8356	5586
	06/07	1676	3298	30	3328	2544	958	3502	8506	5932
	07/08	1577	3286	24	3310	2284	990	3274	8161	5853
	08/09	1582	3214	20	3234	2090	940	3030	7846	5736
	09/10	1535	3111	19	3130	2097	868	2965	7630	5514
Moravskoslezský k	05/06	3260	6715	69	6784	6203	1485	7688	17732	11460
	06/07	3392	7115	63	7178	5931	1666	7597	18167	12173
	07/08	3270	6783	71	6854	5306	1517	6823	16947	11570
	08/09	3197	7081	86	7167	4774	1401	6175	16539	11679
	09/10	3075	6414	84	6498	4905	1389	6294	15867	10878
Česká republika	05/06	26187	53504	1243	54747	46507	9367	55874	136808	89058
	06/07	27112	56388	905	57293	45472	10687	56159	140564	94187
	07/08	25845	55158	881	56039	42010	10096	52106	133990	91099
	08/09	25994	54935	883	55818	39858	10155	50013	131825	91084
	09/10	24707	53014	943	53957	39729	9413	49142	127806	87134

Tab. 8: Podíly žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) - Kraje ČR - Denní studium - šk.r. 05/06 až 09/10

Kraj	Šk.r.	Gymnázium	Obory vzděl. kat. M, J a C			Obory vzděl. kat. H+E a L0			Celkem	z toho s matur.
			s matur.	bez mat.	celk.	s výu.list	s matur.	Celkem		
Hl.m.Praha	05/06	25,8%	42,9%	1,2%	44,1%	23,3%	6,8%	30,1%	100%	75,5%
	06/07	25,6%	44,6%	0,9%	45,5%	21,1%	7,8%	28,9%	100%	77,9%
	07/08	25,4%	45,6%	1,1%	46,7%	20,4%	7,5%	27,8%	100%	78,5%
	08/09	25,7%	45,6%	0,9%	46,5%	19,9%	7,8%	27,7%	100%	79,1%
	09/10	26,4%	45,8%	1,0%	46,8%	20,3%	6,5%	26,8%	100%	78,7%
Středočeský kraj	05/06	19,9%	37,3%	1,1%	38,5%	35,2%	6,4%	41,6%	100%	63,7%
	06/07	18,9%	40,6%	0,6%	41,2%	33,6%	6,3%	40,0%	100%	65,8%
	07/08	19,0%	40,7%	0,5%	41,2%	34,0%	5,8%	39,8%	100%	65,5%
	08/09	19,4%	41,0%	0,6%	41,6%	33,4%	5,6%	39,0%	100%	66,0%
	09/10	19,4%	40,0%	0,7%	40,7%	34,4%	5,5%	39,9%	100%	64,9%
Jihočeský kraj	05/06	18,7%	40,2%	0,4%	40,6%	35,4%	5,2%	40,6%	100%	64,2%
	06/07	18,4%	40,8%	0,5%	41,2%	34,7%	5,6%	40,3%	100%	64,8%
	07/08	19,2%	41,1%	0,4%	41,5%	33,6%	5,7%	39,3%	100%	66,0%
	08/09	19,6%	40,6%	0,4%	41,1%	32,3%	7,0%	39,3%	100%	67,3%
	09/10	18,8%	42,1%	0,6%	42,7%	32,4%	6,1%	38,5%	100%	67,0%
Plzeňský kraj	05/06	15,3%	40,1%	0,6%	40,7%	38,0%	6,0%	44,0%	100%	61,4%
	06/07	15,8%	39,9%	0,8%	40,7%	36,6%	6,9%	43,5%	100%	62,6%
	07/08	16,3%	40,7%	0,9%	41,6%	35,7%	6,3%	42,0%	100%	63,4%
	08/09	17,0%	40,8%	0,7%	41,5%	32,8%	8,7%	41,5%	100%	66,5%
	09/10	15,6%	42,0%	0,7%	42,8%	33,6%	8,1%	41,6%	100%	65,7%
Karlovarský kraj	05/06	14,3%	39,4%	0,3%	39,8%	41,6%	4,4%	45,9%	100%	58,1%
	06/07	15,9%	39,1%	0,5%	39,7%	38,8%	5,6%	44,4%	100%	60,7%
	07/08	15,9%	39,1%	0,4%	39,5%	38,1%	6,5%	44,6%	100%	61,5%
	08/09	16,0%	40,7%	0,4%	41,0%	37,8%	5,2%	43,0%	100%	61,8%
	09/10	14,8%	39,8%	0,5%	40,3%	38,6%	6,3%	44,9%	100%	60,9%
Ústecký kraj	05/06	14,5%	39,2%	1,6%	40,8%	39,2%	5,5%	44,7%	100%	59,2%
	06/07	14,6%	39,2%	1,0%	40,3%	38,3%	6,9%	45,1%	100%	60,7%
	07/08	14,0%	41,1%	0,9%	42,0%	37,0%	7,0%	44,0%	100%	62,1%
	08/09	14,7%	41,2%	0,6%	41,9%	36,9%	6,5%	43,5%	100%	62,4%
	09/10	14,3%	42,6%	1,2%	43,8%	35,8%	6,1%	41,9%	100%	63,0%
Liberecký kraj	05/06	14,3%	37,6%	1,0%	38,6%	42,4%	4,7%	47,1%	100%	56,6%
	06/07	14,9%	38,1%	0,5%	38,6%	41,7%	4,7%	46,5%	100%	57,7%
	07/08	15,3%	40,2%	0,6%	40,8%	39,1%	4,9%	43,9%	100%	60,3%
	08/09	16,8%	39,9%	0,6%	40,5%	37,7%	5,1%	42,8%	100%	61,7%
	09/10	16,5%	38,8%	0,6%	39,4%	38,7%	5,4%	44,1%	100%	60,7%
Královéhradecký k.	05/06	17,3%	40,5%	0,9%	41,4%	35,5%	5,8%	41,3%	100%	63,6%
	06/07	17,8%	41,9%	0,8%	42,6%	33,8%	5,8%	39,6%	100%	65,4%
	07/08	17,4%	45,0%	0,7%	45,8%	30,6%	6,3%	36,8%	100%	68,7%
	08/09	18,0%	45,2%	0,7%	45,9%	29,6%	6,6%	36,1%	100%	69,7%
	09/10	17,9%	43,7%	1,0%	44,8%	31,0%	6,3%	37,3%	100%	68,0%
Pardubický kraj	05/06	19,3%	39,9%	0,3%	40,2%	33,7%	6,8%	40,5%	100%	66,0%
	06/07	19,3%	41,0%	0,6%	41,6%	32,4%	6,6%	39,1%	100%	67,0%
	07/08	18,9%	41,5%	0,4%	41,9%	31,4%	7,9%	39,2%	100%	68,2%
	08/09	19,5%	41,6%	0,6%	42,2%	30,4%	7,9%	38,3%	100%	69,0%
	09/10	17,9%	42,0%	0,6%	42,6%	30,8%	8,6%	39,5%	100%	68,5%
Vysočina	05/06	18,1%	39,2%	0,6%	39,8%	34,5%	7,7%	42,1%	100%	64,9%
	06/07	18,5%	40,9%	0,7%	41,6%	32,1%	7,9%	40,0%	100%	67,2%
	07/08	18,7%	40,9%	0,8%	41,7%	32,0%	7,6%	39,7%	100%	67,1%
	08/09	18,6%	41,8%	0,6%	42,4%	31,1%	7,9%	38,9%	100%	68,3%
	09/10	17,9%	41,3%	0,6%	41,9%	32,8%	7,4%	40,1%	100%	66,6%
Jihomoravský kraj	05/06	21,1%	37,9%	0,9%	38,8%	31,7%	8,4%	40,1%	100%	67,4%
	06/07	21,5%	38,2%	0,7%	38,9%	30,1%	9,4%	39,5%	100%	69,2%
	07/08	20,8%	39,6%	0,7%	40,3%	30,5%	8,4%	38,9%	100%	68,8%
	08/09	21,3%	39,8%	1,0%	40,8%	29,5%	8,5%	38,0%	100%	69,6%
	09/10	20,5%	40,1%	0,7%	40,9%	30,7%	8,0%	38,7%	100%	68,6%
Olomoucký kraj	05/06	21,1%	35,6%	0,2%	35,8%	36,3%	6,8%	43,1%	100%	63,5%
	06/07	20,7%	37,0%	0,5%	37,5%	34,3%	7,4%	41,7%	100%	65,2%
	07/08	21,1%	37,9%	0,6%	38,5%	32,7%	7,7%	40,4%	100%	66,7%
	08/09	21,3%	37,6%	0,8%	38,5%	31,6%	8,6%	40,3%	100%	67,5%
	09/10	20,3%	37,9%	0,7%	38,7%	33,0%	8,1%	41,1%	100%	66,3%
Zlínský kraj	05/06	18,7%	39,3%	2,5%	41,9%	30,6%	8,9%	39,5%	100%	66,9%
	06/07	19,7%	38,8%	0,4%	39,1%	29,9%	11,3%	41,2%	100%	69,7%
	07/08	19,3%	40,3%	0,3%	40,6%	28,0%	12,1%	40,1%	100%	71,7%
	08/09	20,2%	41,0%	0,3%	41,2%	26,6%	12,0%	38,6%	100%	73,1%
	09/10	20,1%	40,8%	0,2%	41,0%	27,5%	11,4%	38,9%	100%	72,3%
Moravskoslezský k	05/06	18,4%	37,9%	0,4%	38,3%	35,0%	8,4%	43,4%	100%	64,6%
	06/07	18,7%	39,2%	0,3%	39,5%	32,6%	9,2%	41,8%	100%	67,0%
	07/08	19,3%	40,0%	0,4%	40,4%	31,3%	9,0%	40,3%	100%	68,3%
	08/09	19,3%	42,8%	0,5%	43,3%	28,9%	8,5%	37,3%	100%	70,6%
	09/10	19,4%	40,4%	0,5%	41,0%	30,9%	8,8%	39,7%	100%	68,6%
Česká republika	05/06	19,1%	39,1%	0,9%	40,0%	34,0%	6,8%	40,8%	100%	65,1%
	06/07	19,3%	40,1%	0,6%	40,8%	32,3%	7,6%	40,0%	100%	67,0%
	07/08	19,3%	41,2%	0,7%	41,8%	31,4%	7,5%	38,9%	100%	68,0%
	08/09	19,7%	41,7%	0,7%	42,3%	30,2%	7,7%	37,9%	100%	69,1%
	09/10	19,3%	41,5%	0,7%	42,2%	31,1%	7,4%	38,5%	100%	68,2%

Tab.9: Meziroční nárůst podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) - Kraje ČR - Denní studium - šk.r. 05/06 až 09/10

Kraj	Šk.r.	Gymnázium	Obory vzděl. kat. M, J a C s maturit.	Obory vzděl. kat. H+E a L0 bez mat.	Obory vzděl. kat. H+E a L0 s výu. list	Obory vzděl. kat. H+E a L0 s matur.	z toho s matur.
Hl.m.Praha	05/06						
	06/07	-0,2	1,7	-0,3	-2,2	1,0	2,5
	07/08	-0,1	1,0	0,2	-0,7	-0,3	0,6
	08/09	0,3	0,0	-0,2	-0,4	0,3	0,6
	09/10	0,7	0,2	0,0	0,3	-1,3	-0,4
Středočeský kraj	05/06						
	06/07	-1,1	3,3	-0,6	-1,6	-0,1	2,1
	07/08	0,1	0,1	-0,1	0,4	-0,6	-0,3
	08/09	0,4	0,3	0,1	-0,6	-0,2	0,5
	09/10	0,0	-1,0	0,1	1,0	-0,1	-1,1
Jihočeský kraj	05/06						
	06/07	-0,3	0,6	0,0	-0,7	0,4	0,6
	07/08	0,8	0,3	0,0	-1,2	0,1	1,2
	08/09	0,4	-0,4	0,0	-1,3	1,3	1,3
	09/10	-0,9	1,4	0,2	0,1	-0,9	-0,3
Plzeňský kraj	05/06						
	06/07	0,5	-0,3	0,2	-1,4	1,0	1,2
	07/08	0,5	0,9	0,1	-0,8	-0,6	0,7
	08/09	0,6	0,1	-0,2	-2,9	2,4	3,1
	09/10	-1,3	1,2	0,0	0,8	-0,6	-0,8
Karlovarský kraj	05/06						
	06/07	1,6	-0,3	0,2	-2,8	1,2	2,6
	07/08	0,0	-0,1	-0,1	-0,7	1,0	0,8
	08/09	0,1	1,6	0,0	-0,3	-1,3	0,3
	09/10	-1,2	-0,8	0,2	0,8	1,1	-1,0
Ústecký kraj	05/06						
	06/07	0,1	0,0	-0,6	-0,9	1,4	1,5
	07/08	-0,6	1,9	-0,2	-1,2	0,1	1,4
	08/09	0,7	0,1	-0,2	-0,1	-0,5	0,3
	09/10	-0,3	1,3	0,6	-1,1	-0,4	0,5
Liberecký kraj	05/06						
	06/07	0,7	0,4	-0,4	-0,7	0,0	1,1
	07/08	0,3	2,1	0,1	-2,7	0,1	2,6
	08/09	1,5	-0,3	-0,1	-1,3	0,2	1,4
	09/10	-0,2	-1,1	0,0	0,9	0,4	-1,0
Královéhradecký k.	05/06						
	06/07	0,4	1,4	-0,1	-1,7	0,0	1,8
	07/08	-0,4	3,2	0,0	-3,3	0,5	3,3
	08/09	0,6	0,1	0,0	-1,0	0,3	1,1
	09/10	-0,1	-1,4	0,3	1,5	-0,3	-1,8
Pardubický kraj	05/06						
	06/07	0,0	1,1	0,3	-1,3	-0,1	1,0
	07/08	-0,5	0,4	-0,2	-1,1	1,2	1,2
	08/09	0,6	0,1	0,2	-1,0	0,0	0,8
	09/10	-1,6	0,4	0,0	0,5	0,7	-0,5
Vysočina	05/06						
	06/07	0,4	1,7	0,0	-2,4	0,2	2,4
	07/08	0,2	0,0	0,1	0,0	-0,3	-0,1
	08/09	-0,1	0,9	-0,2	-1,0	0,3	1,2
	09/10	-0,7	-0,5	0,0	1,7	-0,5	-1,7
Jihomoravský kraj	05/06						
	06/07	0,4	0,3	-0,2	-1,6	1,1	1,8
	07/08	-0,7	1,3	0,0	0,4	-1,0	-0,4
	08/09	0,4	0,2	0,2	-1,0	0,1	0,8
	09/10	-0,8	0,3	-0,2	1,2	-0,5	-1,0
Olomoucký kraj	05/06						
	06/07	-0,3	1,4	0,2	-2,0	0,6	1,7
	07/08	0,3	0,9	0,1	-1,6	0,3	1,5
	08/09	0,2	-0,3	0,2	-1,1	0,9	0,8
	09/10	-1,0	0,3	-0,1	1,3	-0,5	-1,2
Zlínský kraj	05/06						
	06/07	1,0	-0,6	-2,2	-0,7	2,4	2,9
	07/08	-0,4	1,5	-0,1	-1,9	0,9	2,0
	08/09	0,8	0,7	0,0	-1,3	-0,2	1,4
	09/10	0,0	-0,2	0,0	0,8	-0,6	-0,8
Moravskoslezský k.	05/06						
	06/07	0,3	1,3	0,0	-2,3	0,8	2,4
	07/08	0,6	0,9	0,1	-1,3	-0,2	1,3
	08/09	0,0	2,8	0,1	-2,4	-0,5	2,3
	09/10	0,0	-2,4	0,0	2,0	0,3	-2,1
Česká republika	05/06						
	06/07	0,1	1,0	-0,3	-1,6	0,8	1,9
	07/08	0,0	1,1	0,0	-1,0	-0,1	1,0
	08/09	0,4	0,5	0,0	-1,1	0,2	1,1
	09/10	-0,4	-0,2	0,1	0,8	-0,3	-0,9

Zvýraznění změn:
tučně jsou uvedeny hodnoty nárůstu větší-rovno 1,5 p. b.

kurzívou a šedě jsou uvedeny hodnoty menší-rovno - 1,5 p. b. tedy výrazný pokles

Údaje o počtech žáků **nově přijatých do 1. ročníků nástavbového studia** v jednotlivých krajích obsahuje **tabulka 10**, do **vyššího odborného studia** **tabulka 11**. V obou tabulkách jsou uvedeny i hodnoty jiných forem vzdělávání (pod označením JFV). Pro srovnávání jsou uvedeny hodnoty nárůstů mezi šk. r. 2007/08 a 2008/09 (sloupec „08/07“) a šk. r. 2008/09 a 2009/10 (sloupec „09/08“), ale jen v denním studiu. Poslední sloupec uvádí **podíl nově přijatých do denní formy nástavby z absolventů denní formy tříletých oborů** poskytujících výuční list v daném roce (tab. 10), v tabulce 11 je pak uvedeno, jaký je **podíl nově přijatých do denní formy vyššího odborného studia z maturantů daného roku**.

V průměru přechází do denního studia nástavby 36,4 % vyučených, nejvíce vedle Prahy v krajích Olomouckém a Plzeňském. Vysoké podíly jsou i ve Zlínském a Středočeském kraji. Nízký podíl přecházejících do nástavby je zřejmý v Pardubickém (18,8 % – jediný případ, kdy tento podíl nedosahuje 20 %) a Karlovarském kraji (24,1 %), i když v obou došlo k nárůstu proti minulému roku.

V **oborech VOŠ** došlo po mnoha letech postupného poklesu k nárůstu nově přijatých i za situace vzrůstající nabídky bakalářského studia na vysokých školách. Podíl maturantů vstupujících do oborů VOŠ činí 11,6 %. Nejvyšší je tento podíl v Praze, v Plzeňském a Jihočeském kraji, nejnižší v Moravskoslezském a Libereckém kraji.

Tab.10: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků nástavbového studia pro absolventy 3letých učebních oborů

	šk.r.2005/06		šk.r.2006/07		šk.r.2007/08		šk.r.2008/09		šk.r. 2009/201		Meziroční nárůst		Podíl z vyuč.
	denní	JFV	denní	JFV	denní	JFV	denní	JFV	denní	JFV	08/07	09/08	
Hl.m.Praha	1533	1433	1372	1548	1361	1612	1231	1500	1139	1462	-9,6%	-7,5%	45,1%
Středočeský kraj	1128	935	1175	808	1221	879	1148	1179	1106	983	-6,0%	-3,7%	37,4%
Jihočeský kraj	753	766	780	845	787	852	730	839	731	760	-7,2%	0,1%	32,9%
Plzeňský kraj	726	559	700	466	681	461	710	625	684	586	4,3%	-3,7%	41,1%
Karlovarský kraj	345	314	358	281	335	375	220	398	249	359	-34,3%	13,2%	24,1%
Ústecký kraj	972	934	964	861	931	1028	900	1123	827	1039	-3,3%	-8,1%	33,0%
Liberecký kraj	536	522	390	344	324	602	363	576	480	523	12,0%	32,2%	33,8%
Královéhradecký kra	377	451	407	546	568	532	555	536	650	443	-2,3%	17,1%	34,2%
Pardubický kraj	314	307	329	328	353	359	294	436	311	249	-16,7%	5,8%	18,8%
Vysočina	536	538	529	485	532	574	563	553	646	597	5,8%	14,7%	36,7%
Jihomoravský kraj	1370	1132	1339	1035	1261	1012	1194	1114	1208	909	-5,3%	1,2%	34,5%
Olomoucký kraj	1008	452	859	499	996	684	974	708	1127	577	-2,2%	15,7%	53,4%
Zlínský kraj	796	414	750	457	777	612	767	611	748	521	-1,3%	-2,5%	38,5%
Moravskoslezský kr	1314	1166	1222	1333	1279	1423	1259	1623	1381	1678	-1,6%	9,7%	36,0%
Česká republika	11708	9923	11174	9836	11406	11005	10908	11821	11287	10686	-4,4%	3,5%	36,4%

Tab. 11: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků vyššího studia (bez konzervatoří)

	šk.r.2005/06		šk.r.2006/07		šk.r.2007/08		šk.r.2008/09		šk.r. 2009/201		Meziroční nárůst		Podíl z matur.
	denní	JFV	denní	JFV	denní	JFV	denní	JFV	denní	JFV	08/07	09/08	
Hl.m.Praha	2076	466	2057	522	2076	842	1875	705	1899	703	-9,7%	1,3%	17,6%
Středočeský kraj	713	179	666	349	567	437	684	511	759	529	20,6%	11,0%	11,8%
Jihočeský kraj	958	122	905	127	911	300	707	178	715	195	-22,4%	1,1%	14,4%
Plzeňský kraj	418	89	417	107	377	141	391	117	524	118	3,7%	34,0%	14,6%
Karlovarský kraj	114	20	99	0	111	69	140	0	179	57	26,1%	27,9%	9,9%
Ústecký kraj	555	43	510	77	522	137	590	184	657	315	13,0%	11,4%	12,3%
Liberecký kraj	300	0	275	30	289	24	242	26	178	0	-16,3%	-26,4%	6,6%
Královéhradecký kra	446	26	357	0	394	60	356	0	397	42	-9,6%	11,5%	9,8%
Pardubický kraj	571	91	566	124	518	184	348	140	469	141	-32,8%	34,8%	12,5%
Vysočina	549	72	468	106	455	139	441	163	467	130	-3,1%	5,9%	11,8%
Jihomoravský kraj	1101	259	1127	192	1002	283	1005	287	1101	304	0,3%	9,6%	12,0%
Olomoucký kraj	516	59	417	60	381	123	416	103	412	93	9,2%	-1,0%	8,7%
Zlínský kraj	500	89	455	76	453	124	392	96	459	74	-13,5%	17,1%	8,7%
Moravskoslezský kr	738	271	784	179	730	326	604	302	648	305	-17,3%	7,3%	6,5%
Česká republika	9555	1786	9103	1949	8786	3189	8191	2812	8864	3006	-6,8%	8,2%	11,6%

Meziroční nárůst - je určen v denním studiu.

Podíl z - je pro šk.r. 2009/10.

4. Vývoj oborové struktury žáků ve středním a vyšším odborném vzdělávání

Na obrázcích a v tabulkách otištěných dále uvádíme počty žáků nově vstupujících do prvních ročníků v jednotlivých kategoriích vzdělání v letech 2004/05 až 2009/10 v členění podle skupin oborů vzdělání.

V **grafech** jsou znázorněny **počty** žáků nově přijatých do prvních ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem (H + E), střední vzdělání s maturitní zkouškou (M a L0) a všech společně (obr. 7, 8, 9 a 10), součtové znázornění je uvedeno formou **podílů žáků**, aby byl zřejmý vývoj i při měnících se stavech populace. Dále jsou uvedeny počty přijatých do nástavbového studia a do oborů vyššího odborného vzdělávání (obr. 11 a 12). Konkrétní **počty přijímaných i jejich podíly** v jednotlivých skupinách oborů vzdělání v dané kategorii vzdělání jsou uvedeny v tabulkách 12 až 14. Grafy i údaje o počtech a podílech nově přijatých žáků do prvních ročníků zahrnují i žáky neveřejných škol (soukromých a církevních) a žáky se zdravotním postižením.

Znovu je nutno upozornit na skutečnost, že s náběhem kurikulární reformy dochází k některým změnám v soustavě oborů, které způsobují **výrazné rozdíly v časových řadách**. Nejvýraznější změnou, která se projevuje **zdanlivě nárůstem počtu žáků** přijatých do skupiny **63 Ekonomika a administrativa v maturitní úrovni, je sloučení všech dřívějších oborů skupiny 64 Podnikání v oborech, odvětví a jejich začlenění do oboru 63-41-M/01 Ekonomika a podnikání**. Dále došlo k **převedení oborů připravujících IT odborníky do skupiny 18 Informatické obory, což se odráží i ve výrazném snížení počtu žáků přijímaných do skupiny 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika**.

Množství hodnot v tabulkách a jejich znázornění v grafech umožňuje nejrozličnějším způsobem porovnávat vývoj v jednotlivých kategoriích vzdělání a skupinách oborů. Zde uvádíme jen několik podstatných údajů o tom, kde dochází k výrazným změnám.

V **oborech středního vzdělávání s výučním listem** (obr. 7) po mnoha letech mírného poklesu počtu i podílů žáků **došlo k nárůstu jejich podílu** – v roce 2008 byl podíl 30,26 %, ten narostl na 31,09 z těch, kteří jsou nově přijati ze základního vzdělávání (v absolutních číslech jde vzhledem k poklesu populace o snížení počtu o 129 žáků).

Ve značně sledované skupině **Stavebnictví** došlo k nárůstu z 4177 žáků v roce 2008/9 na 4768 v roce 2009/10, tedy téměř o 600 žáků – podíl z počtu přijímaných do učebních oborů narostl z 10,5 % na 12 %.

Naproti tomu ve skupině **Strojírenství** po jednoznačně růstovém trendu v minulých letech došlo k poklesu o téměř 1000 žáků, tedy z podílu 21,7 % na 19,3 %. I přes tento meziroční pokles je v posledních pěti letech ve skupině Strojírenství nárůst 2,7 p.b. nově přijatých žáků, což představuje vůbec největší nárůst v učebních oborech. Současný pokles je zřejmým odrazem hospodářské krize, která již v roce 2008 znamenala značné propouštění jednak ve sklářství, ale hlavně ve strojírenských firmách, což se nepříznivě odrazilo v zájmu o tyto obory.

Významný nárůst vykazuje ještě skupina **Osobní a provozní služby** (0,7 p.b.), což představuje v největší míře zvýšení počtu přijatých do oboru Kadeřník, tento nárůst je i v dlouhodobém pohledu posledních šesti let (2,6 p.b.).

Dlouhodobým poklesem byly minimalizovány počty přijímaných do skupin **Textilní výroba a oděvnictví** (současný podíl 0,5 %), **Koždělná a obuvnická výroba a zpracování plastů** (současný podíl 0,1 %) a **Technická chemie a chemie silikátů** (kam patří i sklářské obory – současný podíl 0,1 %). Tento vývoj v podstatě odpovídá potřebám trhu práce, u chemických oborů pak skutečnosti, že tříletý učební obor již není dostatečnou přípravou pro činnosti v těchto výrobcích.

V dlouhodobém pohledu dále došlo k výraznému poklesu o 1,6 p.b. v oborech skupiny **Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika** (což koresponduje s vývojem počtu těchto pracovníků v zaměstnáních v celé EU) a o 1,2 p.b. v oborech skupiny **Zpracování**

dřeva a výroba hudebních nástrojů (ta zaznamenala v devadesátých letech nebývalý nárůst). Dlouhodobý pokles je zaznamenán i o oborů skupiny Obchod (o 1,6 p.b.), naopak nárůst u skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus (o 1,3 p.b.).

V **maturitních oborech kategorie M** došlo oproti minulému roku k poklesu o téměř 1 200 žáků. Nejpočetnější v této kategorii (obr. 8) je stále skupina **Ekonomika a administrativa**, která si udržovala podíl přijímaných žáků kolem 20 %, v průběhu sledovaných let však došlo k poklesu o 2,1 p.b. (tj. o téměř 1000 žáků). V tomto roce však došlo k nárůstu o téměř 2 000 žáků, ten je ale zdánlivý a vznikl přesunem oborů ze skupiny Podnikání v oborech, odvětví, kde z 2762 žáků v minulém roce jich zůstalo v letošním jen 19. Pokud příslušné hodnoty sečteme, je zřejmé, že v obou skupinách (63 a 64) došlo k poklesu z 13 116 žáků na 12 054, tj. o 1 062 žáků (1,1 p.b.).

Také významný pokles o 1700 žáků ve skupině **Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika** je dán přesunem oborů zaměřených na IT (více než 2000 žáků) do skupiny Informatické obory. Po sečtení počtu žáků v obou skupinách je zřejmé, že jde pouze o nepatrný pokles jejich celkového počtu, tj. asi o 250 žáků.

K největšímu poklesu v dlouhodobém pohledu došlo u oborů skupiny **Zdravotnictví** (v průběhu šesti let z 4800 na 3200 žáků přijímaných do 1. ročníků), jde zřejmě o vliv změn v požadavcích na vzdělání zdravotnických pracovníků.

O téměř 700 žáků poklesl počet přijatých do oborů Lycea, přitom ve víceletém pohledu vykazovala odpovídající skupina Obecně odborná příprava největší nárůst (4 p.b.).

V **maturitních oborech kategorie L0** (střední vzdělávání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem – L0 – obr. 9) došlo v posledním roce k poklesu počtu přijatých o 742 žáků, takže se jejich počet po několika letech opět ocitl pod 10 tisíci.

Také v této skupině došlo ke změnám, které byly způsobeny změnami v soustavě oborů, jde ale o dlouhodobější postupný přesun žáků do oboru Autotronik. Zde v průběhu pěti let došlo k nárůstu z 258 na 1400 žáků, stejný pokles pak vykazuje skupina Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, odkud se přesun udál.

Meziroční pokles 2,2 p.b. vykazuje skupina oborů Strojírenství a strojírenská výroba, v pětiletém období je však její nárůst 2,6 p.b.

Největší nárůst v posledním roce byl ve skupině Gastronomie, hotelnictví a turismus (2,9 p.b.), skupina ale stále nedosáhla jednoho tisíce žáků. Další významný nárůst je ve skupině Speciální a interdisciplinární technické obory (1,8 p.b.), což způsobuje nárůst počtu nově přijatých do oboru Mechanik instalatérských a elektrotechnických zařízení.

Vývoj souhrnu počtu žáků přijatých v těchto kategoriích (E+H+L0+M), do kterých vstupují žáci ze základního vzdělávání, je dobře zřetelný v grafu na obr. 10, kde je zřejmé i to, že poklesy a nárůsty v různých kategoriích se vyrovnávají a nejsou tak výrazné.

Ponecháme-li stranou změny, ke kterým došlo vlivem změn v soustavě oborů (skupiny Ekonomika a administrativa – Podnikání v oborech, odvětví a Informatické obory i Speciální a interdisciplinární technické obory, které ubraly žáky ze skupiny Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika), je zde v meziročním srovnání významný pouze nárůst počtů žáků připravovaných ve skupinách Stavebnictví, geodézie a kartografie (0,7 p.b.) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (0,7 p.b.), významný pokles je ve skupině Strojírenství a strojírenská výroba (1,6 p.b.).

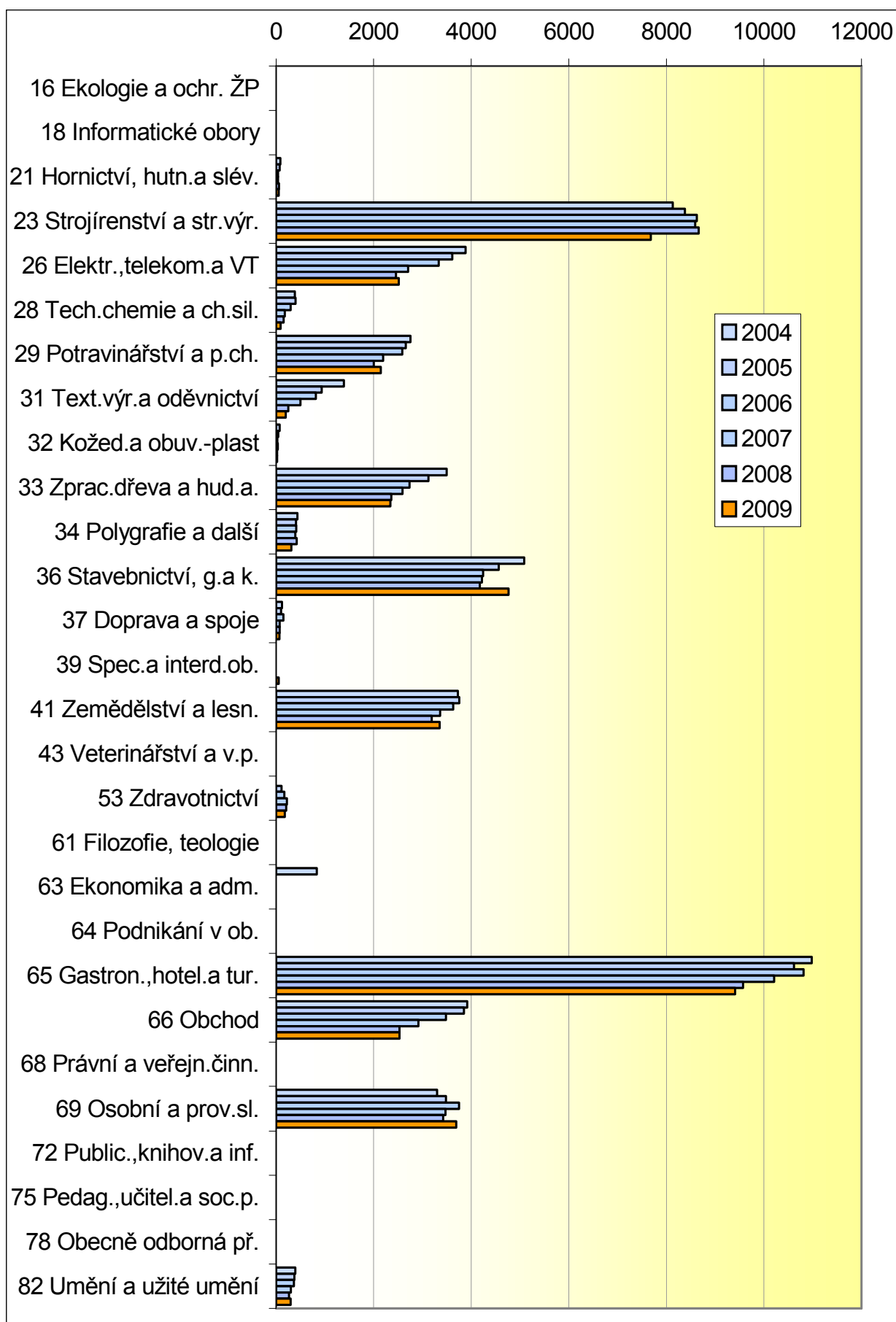
V dlouhodobém pohledu pěti let si skupina Strojírenství a strojírenská výroba udržela nárůst, i když pouze o 0,2 p.b. V průběhu pěti let byl největší nárůst ve skupinách Obecně odborná příprava (Lycea – 2,3 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (1,3 p.b.) a Osobní a provozní služby (1 p.b.). Největší pokles vykazují skupiny Textilní výroba a oděvnictví (1,5 p.b.), Obchod (1,3 p.b.) a Zdravotnictví (1 p.b.).

Všechny dlouhodobé údaje se vztahují k rozdílu mezi roky 2004/05 a 2009/10. V absolutních počtech došlo v tomto období k poklesu nově přijímaných ze základní školy či prvního stupně víceletých gymnázií do odborného vzdělávání téměř o 11,5 tisíce (z 139 262 na 127 806).

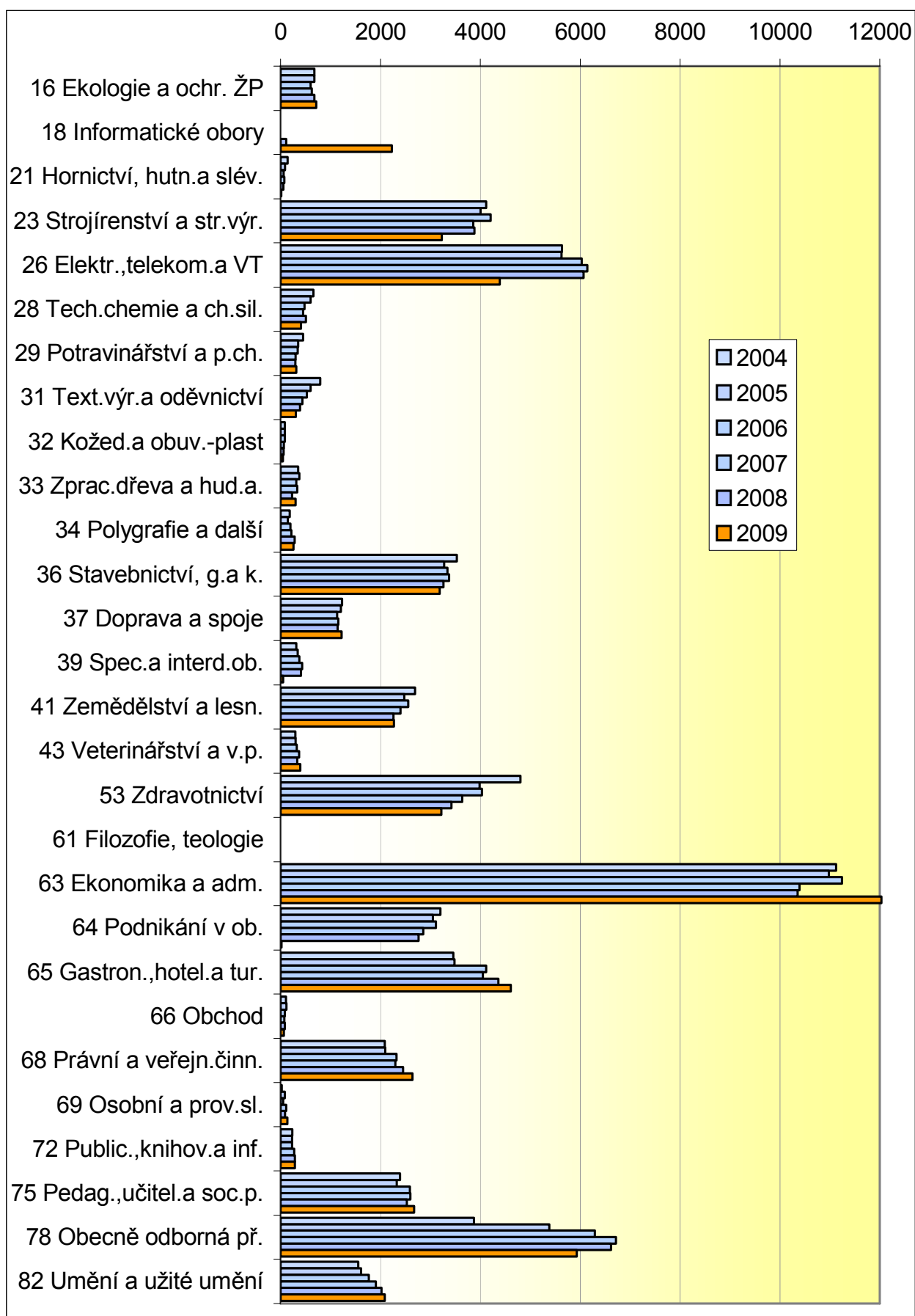
V **nástavbovém vzdělávání** (obr. 11) je zřejmý stálý nárůst v nejpočetnější skupině Podnikání v oborech. Velký podíl této skupiny (7 000 žáků, 62 %) je ovlivněn zejména tím, že při velké rozptýlenosti výuky učebních oborů na mnoha školách je to často jediná možnost, jak vytvořit dostatečně velikou třídu ze zájemců o nástavbové studium z různých oborů. Výhodou je ovšem i příprava vyučených k budoucímu podnikání a zvýšení jejich vzdělanostní úrovně.

Ve **vyšším odborném vzdělávání** (obr. 12) po několika letech poklesu **došlo k nárůstu počtu žáků** o 650, zejména ve skupinách Pedagogika, učitelství a sociální péče (1,5 p.b.) a Publicistika, knihovnictví a informatika (0,5 p.b. při pouhých 230 žácích), k největší poklesu pak ve skupině Gastronomie, hotelnictví a turismus (1,3 p.b.) a Umění a užité umění (1,3 p.b.).

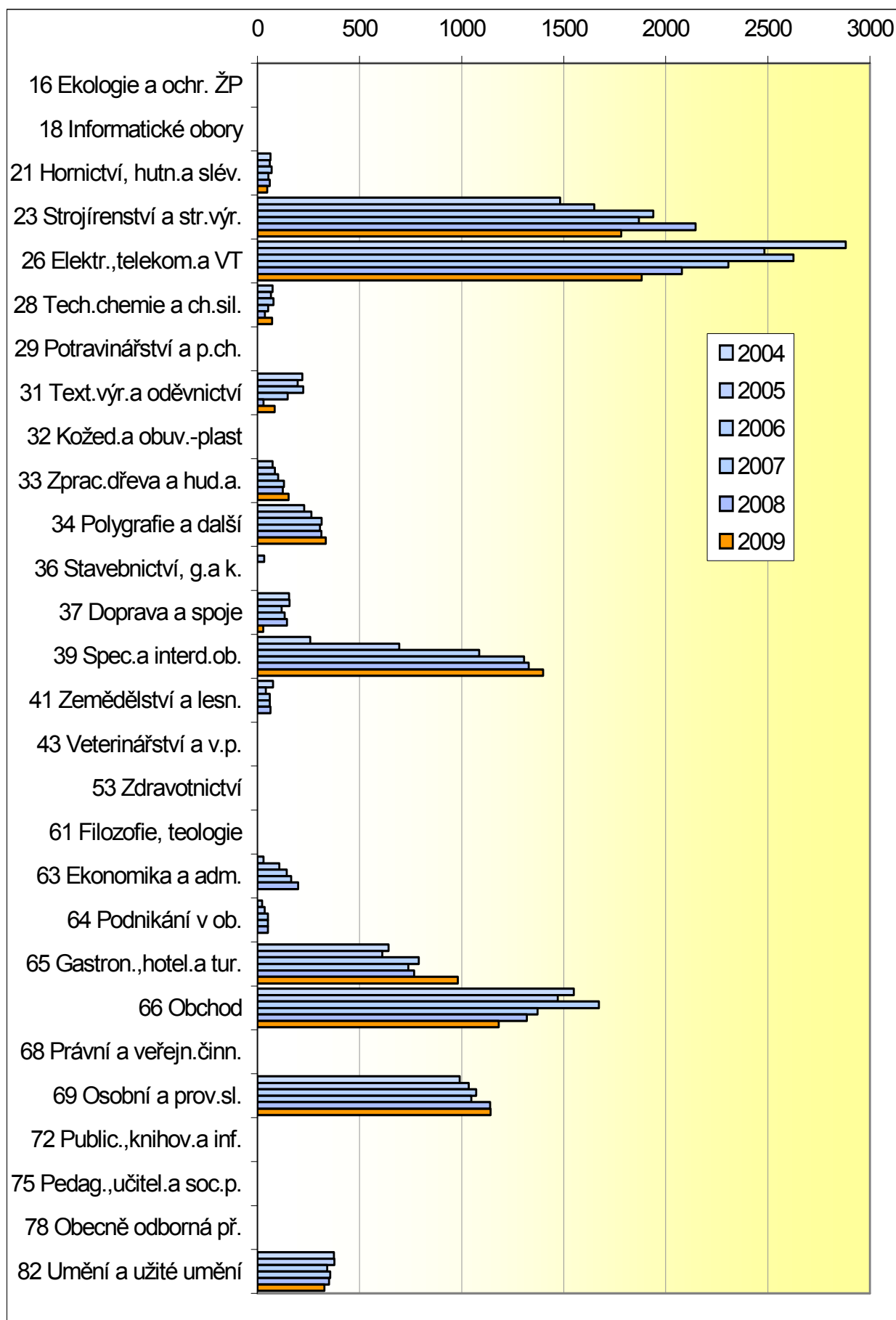
Obr. 7: Počty žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem – H a E

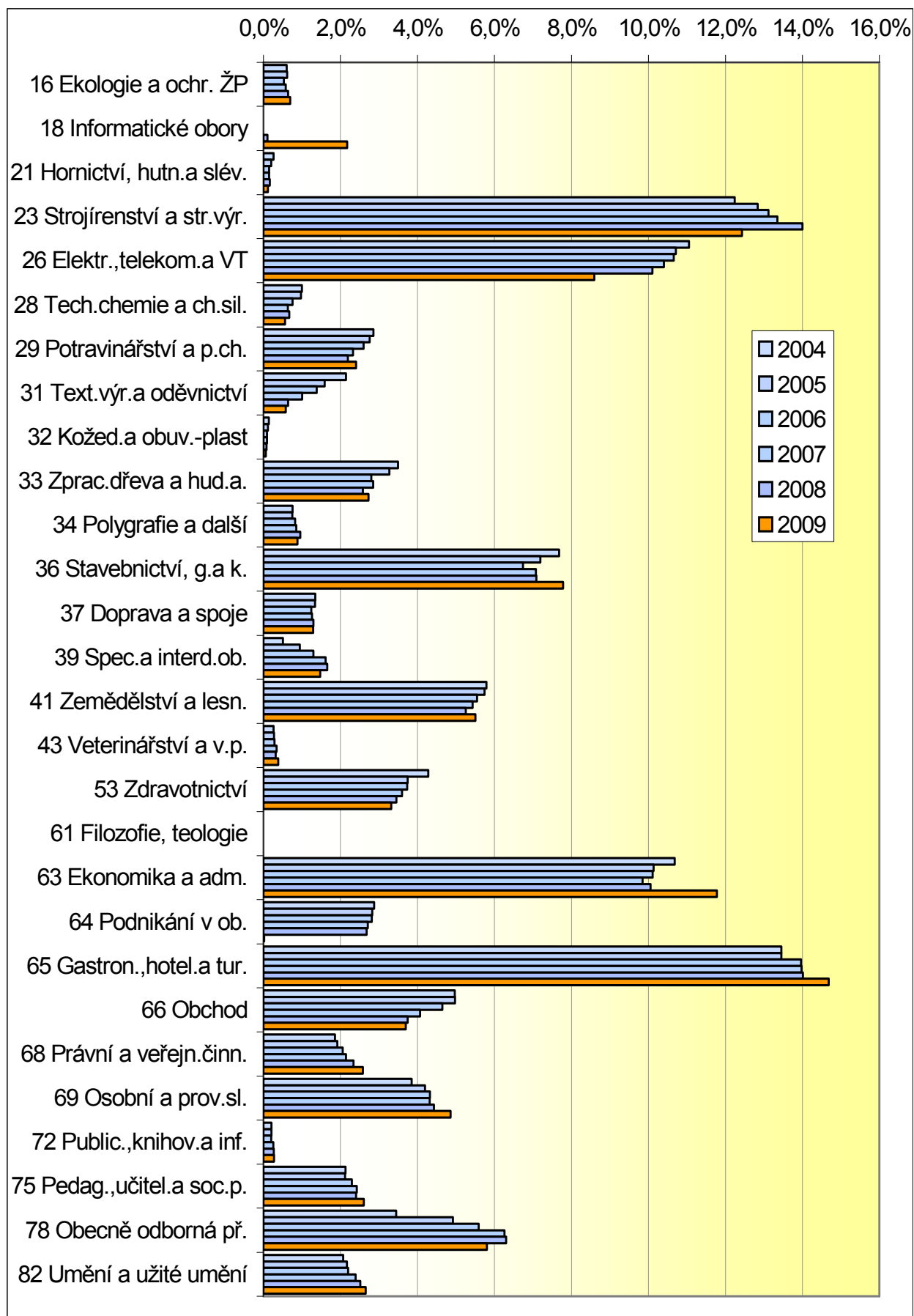
Obr. 8: Počty žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou (odborné) – M

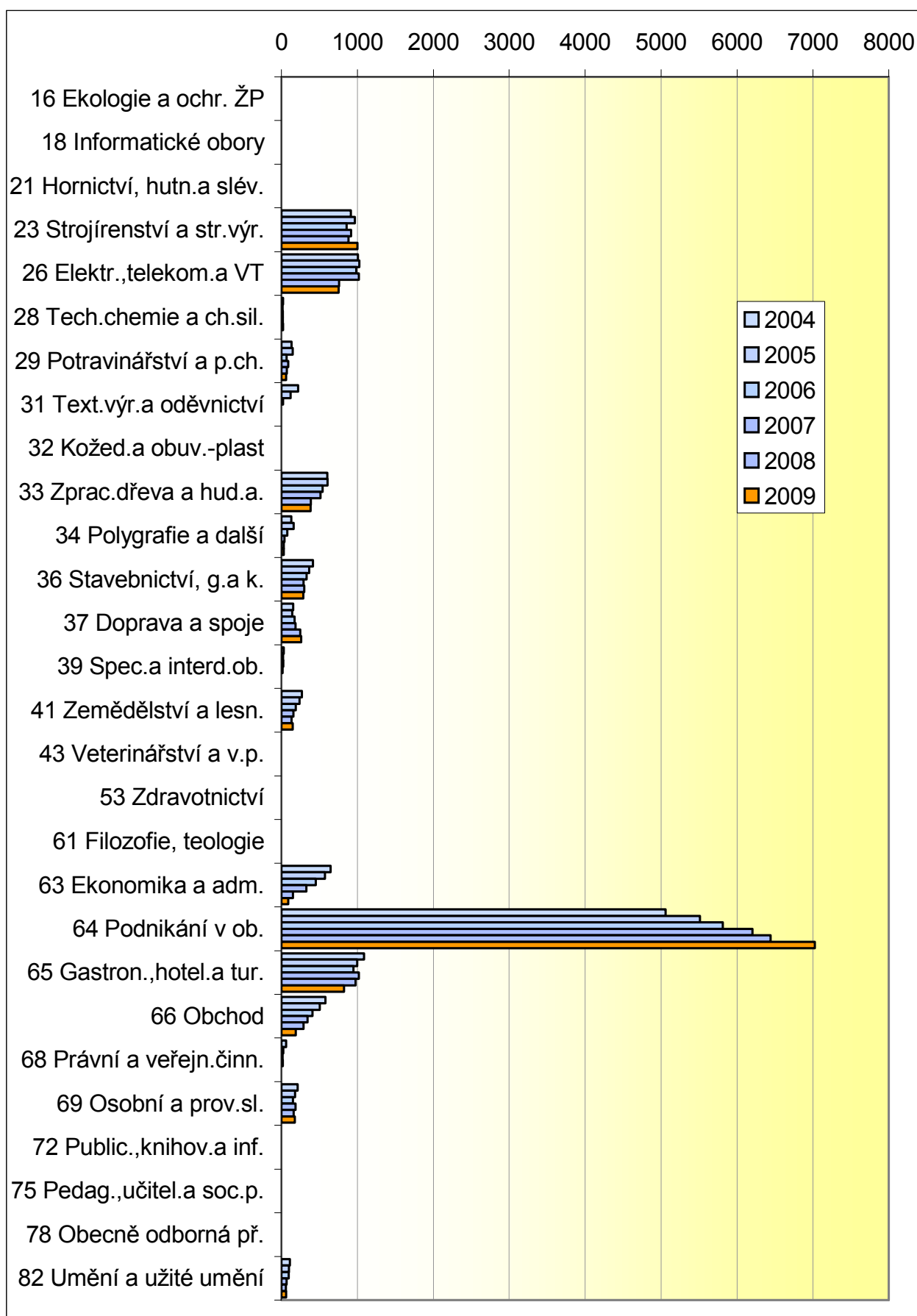
Obr. 9: Počty žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem – L0

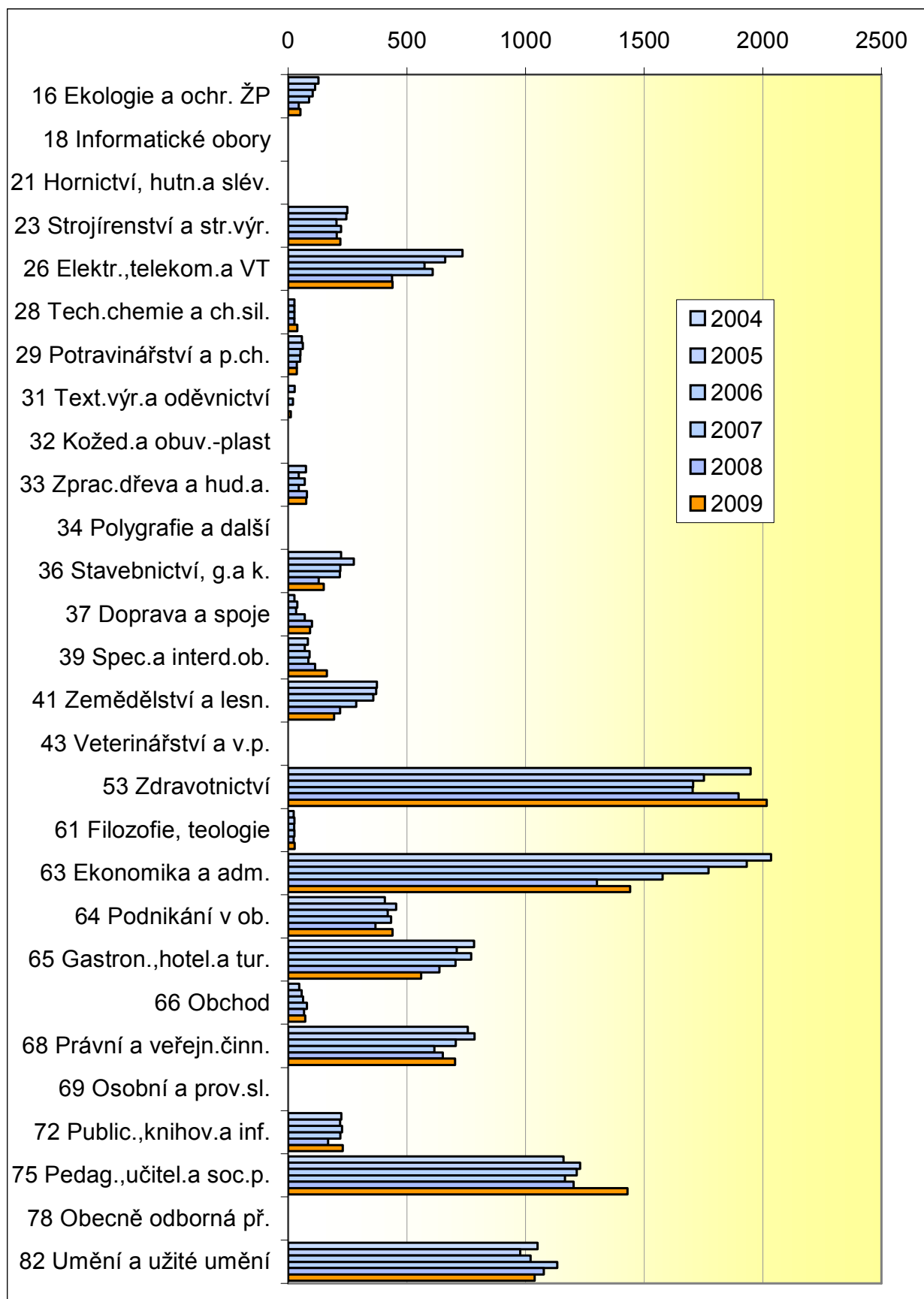
Obr. 10: Podíly žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s vyučným listem a maturitní zkouškou pro absol. základní školy – E + H + M + L0

Obr. 11: Počty žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou – nástavbové studium – L5

Obr. 12: Počty žáků nově přijatých do 1. roč. oborů poskytujících vyšší odborné vzdělání – N

Tab. 12: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání

Stav k 15.10. příslušného roku

Denní studium Střední vzdělávání s výučním listem - E + H												
Skup.ob.	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21 Hornictví, hutn.a slév.	90	0,2%	75	0,2%	38	0,1%	37	0,1%	61	0,2%	55	0,1%
23 Strojírenství a str.výr.	8132	16,6%	8386	18,0%	8626	19,0%	8593	20,5%	8663	21,7%	7683	19,3%
26 Elektr.,telekom.a VT	3887	7,9%	3610	7,8%	3338	7,3%	2707	6,4%	2459	6,2%	2513	6,3%
28 Tech.chemie a ch.sil.	390	0,8%	398	0,9%	296	0,7%	180	0,4%	159	0,4%	98	0,2%
29 Potravinářství a p.ch.	2759	5,6%	2663	5,7%	2588	5,7%	2194	5,2%	2006	5,0%	2145	5,4%
31 Text.výr.a oděvnictví	1392	2,8%	938	2,0%	815	1,8%	499	1,2%	254	0,6%	198	0,5%
32 Kožed.a obuv.-plast	75	0,2%	45	0,1%	29	0,1%	31	0,1%	25	0,1%	22	0,1%
33 Zprac.dřeva a hud.a.	3498	7,1%	3120	6,7%	2734	6,0%	2592	6,2%	2363	5,9%	2340	5,9%
34 Polygrafie a další	438	0,9%	408	0,9%	417	0,9%	391	0,9%	420	1,1%	312	0,8%
36 Stavebnictví, g.a k.	5088	10,4%	4565	9,8%	4248	9,3%	4220	10,0%	4177	10,5%	4768	12,0%
37 Doprava a spoje	126	0,3%	100	0,2%	151	0,3%	72	0,2%	75	0,2%	70	0,2%
39 Spec.a interd.ob.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	58	0,1%
41 Zemědělství a lesn.	3729	7,6%	3758	8,1%	3634	8,0%	3365	8,0%	3189	8,0%	3353	8,4%
43 Veterinářství a v.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
53 Zdravotnictví	0	0,0%	112	0,2%	166	0,4%	222	0,5%	209	0,5%	177	0,4%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	837	1,7%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
64 Podnikání v ob.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
65 Gastron.,hotel.a tur.	10984	22,4%	10617	22,8%	10813	23,8%	10207	24,3%	9576	24,0%	9411	23,7%
66 Obchod	3918	8,0%	3854	8,3%	3479	7,6%	2922	7,0%	2531	6,4%	2533	6,4%
68 Právní a veřejn.činn.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
69 Osobní a prov.sl.	3303	6,7%	3479	7,5%	3751	8,2%	3475	8,3%	3425	8,6%	3693	9,3%
72 Public.,knihov.a inf.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
78 Obecně odborná př.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
82 Umění a užité umění	394	0,8%	379	0,8%	365	0,8%	303	0,7%	266	0,7%	300	0,8%
Celkový součet	49040	100,0%	46507	100,0%	45488	100,0%	42010	100,0%	39858	100,0%	39729	100,0%

Denní studium Střední vzdělávání s maturitní zkouškou (odborné) - M												
Skup.ob.	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	677	1,3%	674	1,3%	600	1,1%	623	1,1%	676	1,2%	715	1,3%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	111	0,2%	2225	4,2%
21 Hornictví, hutn.a slév.	140	0,3%	88	0,2%	61	0,1%	70	0,1%	54	0,1%	12	0,0%
23 Strojírenství a str.výr.	4118	7,6%	4007	7,5%	4209	7,5%	3859	7,0%	3882	7,1%	3232	6,1%
26 Elektr.,telekom.a VT	5632	10,4%	5623	10,5%	6033	10,7%	6140	11,1%	6068	11,0%	4388	8,3%
28 Tech.chemie a ch.sil.	661	1,2%	600	1,1%	481	0,9%	450	0,8%	508	0,9%	407	0,8%
29 Potravinářství a p.ch.	453	0,8%	354	0,7%	341	0,6%	304	0,6%	297	0,5%	311	0,6%
31 Text.výr.a oděvnictví	793	1,5%	602	1,1%	522	0,9%	434	0,8%	393	0,7%	309	0,6%
32 Kožed.a obuv.-plast	85	0,2%	84	0,2%	81	0,1%	68	0,1%	63	0,1%	42	0,1%
33 Zprac.dřeva a hud.a.	351	0,6%	374	0,7%	314	0,6%	336	0,6%	226	0,4%	301	0,6%
34 Polygrafie a další	186	0,3%	146	0,3%	198	0,4%	216	0,4%	278	0,5%	259	0,5%
36 Stavebnictví, g.a k.	3532	6,5%	3272	6,1%	3343	5,9%	3374	6,1%	3262	5,9%	3184	6,0%
37 Doprava a spoje	1232	2,3%	1206	2,3%	1135	2,0%	1153	2,1%	1144	2,1%	1222	2,3%
39 Spec.a interd.ob.	310	0,6%	343	0,6%	374	0,7%	428	0,8%	410	0,7%	50	0,1%
41 Zemědělství a lesn.	2695	5,0%	2478	4,6%	2554	4,5%	2397	4,3%	2262	4,1%	2272	4,3%
43 Veterinářství a v.p.	297	0,5%	300	0,6%	326	0,6%	367	0,7%	332	0,6%	396	0,7%
53 Zdravotnictví	4805	8,9%	3986	7,4%	4035	7,2%	3635	6,6%	3421	6,2%	3217	6,1%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	11122	20,6%	10978	20,5%	11239	19,9%	10396	18,8%	10354	18,8%	12035	22,7%
64 Podnikání v ob.	3205	5,9%	3054	5,7%	3114	5,5%	2859	5,2%	2762	5,0%	19	0,0%
65 Gastron.,hotel.a tur.	3459	6,4%	3481	6,5%	4118	7,3%	4052	7,3%	4362	7,9%	4606	8,7%
66 Obchod	107	0,2%	119	0,2%	81	0,1%	75	0,1%	83	0,2%	68	0,1%
68 Právní a veřejn.činn.	2087	3,9%	2100	3,9%	2322	4,1%	2301	4,2%	2455	4,5%	2638	5,0%
69 Osobní a prov.sl.	23	0,0%	82	0,2%	49	0,1%	114	0,2%	87	0,2%	136	0,3%
72 Public.,knihov.a inf.	234	0,4%	230	0,4%	231	0,4%	276	0,5%	283	0,5%	286	0,5%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	2391	4,4%	2324	4,3%	2589	4,6%	2602	4,7%	2526	4,6%	2670	5,0%
78 Obecně odborná př.	3871	7,2%	5384	10,1%	6294	11,2%	6719	12,2%	6616	12,0%	5929	11,2%
82 Umění a užité umění	1555	2,9%	1615	3,0%	1771	3,1%	1910	3,5%	2020	3,7%	2085	3,9%
Celkový součet	54021	100,0%	53504	100,0%	56415	100,0%	55158	100,0%	54935	100,0%	53014	100,0%

V počtech žáků jsou uvedeni i žáci se zdravotním postižením

Tab. 13: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání

Stav k 15.10. příslušného roku

Denní studium Střední vzdělávání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem - L0												
Skup.ob.	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21 Hornictví, hutn.a slév.	63	0,7%	60	0,6%	70	0,7%	54	0,5%	60	0,6%	48	0,5%
23 Strojírenství a str.výr.	1482	16,3%	1649	17,6%	1938	18,1%	1869	18,5%	2146	21,1%	1781	18,9%
26 Elektr.,telekom.a VT	2881	31,6%	2483	26,5%	2626	24,6%	2306	22,8%	2079	20,5%	1882	20,0%
28 Tech.chemie a ch.sil.	73	0,8%	66	0,7%	78	0,7%	52	0,5%	36	0,4%	71	0,8%
29 Potravinářství a p.ch.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
31 Text.výr.a oděvnictví	219	2,4%	197	2,1%	225	2,1%	149	1,5%	30	0,3%	84	0,9%
32 Kožed.a obuv.-plast	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
33 Zprac.dřevo a hud.a.	74	0,8%	85	0,9%	101	0,9%	130	1,3%	124	1,2%	152	1,6%
34 Polygrafie a další	228	2,5%	265	2,8%	314	2,9%	306	3,0%	313	3,1%	334	3,5%
36 Stavebnictví, g.a k.	0	0,0%	33	0,4%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
37 Doprava a spoje	155	1,7%	157	1,7%	118	1,1%	133	1,3%	145	1,4%	29	0,3%
39 Spec.a interd.ob.	258	2,8%	695	7,4%	1086	10,2%	1306	12,9%	1329	13,1%	1400	14,9%
41 Zemědělství a lesn.	76	0,8%	41	0,4%	60	0,6%	60	0,6%	64	0,6%	0	0,0%
43 Veterinářství a v.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
53 Zdravotnictví	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	30	0,3%	107	1,1%	144	1,3%	165	1,6%	200	2,0%	0	0,0%
64 Podnikání v ob.	22	0,2%	35	0,4%	51	0,5%	51	0,5%	51	0,5%	0	0,0%
65 Gastron.,hotel.a tur.	642	7,0%	611	6,5%	790	7,4%	738	7,3%	767	7,6%	982	10,4%
66 Obchod	1549	17,0%	1471	15,7%	1673	15,7%	1372	13,6%	1320	13,0%	1181	12,5%
68 Právní a veřejn.činn.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
69 Osobní a prov.sl.	991	10,9%	1035	11,0%	1071	10,0%	1048	10,4%	1140	11,2%	1141	12,1%
72 Public.,knihov.a inf.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
78 Obecně odborná př.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
82 Umění a užité umění	374	4,1%	377	4,0%	342	3,2%	357	3,5%	351	3,5%	328	3,5%
Celkový součet	9117	100,0%	9367	100,0%	10687	100,0%	10096	100,0%	10155	100,0%	9413	100,0%

Denní studium Střední vzdělávání s vyučným listem a maturitní zkouškou pro absol. zákl. školy (E+H+M+L0)

Skup.ob.	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	677	0,6%	674	0,6%	600	0,5%	623	0,6%	676	0,6%	715	0,7%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	111	0,1%	2225	2,2%
21 Hornictví, hutn.a slév.	293	0,3%	223	0,2%	169	0,2%	161	0,2%	175	0,2%	115	0,1%
23 Strojírenství a str.výr.	13732	12,2%	14042	12,8%	14773	13,1%	14321	13,4%	14691	14,0%	12696	12,4%
26 Elektr.,telekom.a VT	12400	11,1%	11716	10,7%	11997	10,7%	11153	10,4%	10606	10,1%	8783	8,6%
28 Tech.chemie a ch.sil.	1124	1,0%	1064	1,0%	855	0,8%	682	0,6%	703	0,7%	576	0,6%
29 Potravinářství a p.ch.	3212	2,9%	3017	2,8%	2929	2,6%	2498	2,3%	2303	2,2%	2456	2,4%
31 Text.výr.a oděvnictví	2404	2,1%	1737	1,6%	1562	1,4%	1082	1,0%	677	0,6%	591	0,6%
32 Kožed.a obuv.-plast	160	0,1%	129	0,1%	110	0,1%	99	0,1%	88	0,1%	64	0,1%
33 Zprac.dřevo a hud.a.	3923	3,5%	3579	3,3%	3149	2,8%	3058	2,9%	2713	2,6%	2793	2,7%
34 Polygrafie a další	852	0,8%	819	0,7%	929	0,8%	913	0,9%	1011	1,0%	905	0,9%
36 Stavebnictví, g.a k.	8620	7,7%	7870	7,2%	7591	6,7%	7594	7,1%	7439	7,1%	7952	7,8%
37 Doprava a spoje	1513	1,3%	1463	1,3%	1404	1,2%	1358	1,3%	1364	1,3%	1321	1,3%
39 Spec.a interd.ob.	568	0,5%	1038	0,9%	1460	1,3%	1734	1,6%	1739	1,7%	1508	1,5%
41 Zemědělství a lesn.	6500	5,8%	6277	5,7%	6248	5,5%	5822	5,4%	5515	5,3%	5625	5,5%
43 Veterinářství a v.p.	297	0,3%	300	0,3%	326	0,3%	367	0,3%	332	0,3%	396	0,4%
53 Zdravotnictví	4805	4,3%	4098	3,7%	4201	3,7%	3857	3,6%	3630	3,5%	3394	3,3%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	11989	10,7%	11085	10,1%	11383	10,1%	10561	9,8%	10554	10,1%	12035	11,8%
64 Podnikání v ob.	3227	2,9%	3089	2,8%	3165	2,8%	2910	2,7%	2813	2,7%	19	0,0%
65 Gastron.,hotel.a tur.	15085	13,4%	14709	13,4%	15721	14,0%	14997	14,0%	14705	14,0%	14999	14,7%
66 Obchod	5574	5,0%	5444	5,0%	5233	4,6%	4369	4,1%	3934	3,7%	3782	3,7%
68 Právní a veřejn.činn.	2087	1,9%	2100	1,9%	2322	2,1%	2301	2,1%	2455	2,3%	2638	2,6%
69 Osobní a prov.sl.	4317	3,8%	4596	4,2%	4871	4,3%	4637	4,3%	4652	4,4%	4970	4,9%
72 Public.,knihov.a inf.	234	0,2%	230	0,2%	231	0,2%	276	0,3%	283	0,3%	286	0,3%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	2391	2,1%	2324	2,1%	2589	2,3%	2602	2,4%	2526	2,4%	2670	2,6%
78 Obecně odborná př.	3871	3,5%	5384	4,9%	6294	5,6%	6719	6,3%	6616	6,3%	5929	5,8%
82 Umění a užité umění	2323	2,1%	2371	2,2%	2478	2,2%	2570	2,4%	2637	2,5%	2713	2,7%
Celkový součet	112178	100,0%	109378	100,0%	112590	100,0%	107264	100,0%	104948	100,0%	102156	100,0%

V počtech žáků jsou uvedeni i žáci se zdravotním postižením

Nejsou zahrnuti žáci ve studiu při zaměstnání a žáci nástavbového studia

Tab. 14: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání

Stav k 15.10. příslušného roku

Denní studium Střední vzdělávání s maturitní zkouškou - nástavbové studium - L5

Skup.ob.	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21 Hornictví, hutn. a slév.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
23 Strojírenství a str.výr.	911	7,8%	968	8,3%	857	7,7%	916	8,0%	883	8,1%	1000	8,9%
26 Elektr.,telekom. a VT	1010	8,7%	1026	8,8%	985	8,8%	1018	8,9%	758	6,9%	753	6,7%
28 Tech.chemie a ch.sil.	21	0,2%	16	0,1%	18	0,2%	18	0,2%	22	0,2%	0	0,0%
29 Potravinářství a p.ch.	133	1,1%	149	1,3%	66	0,6%	89	0,8%	69	0,6%	63	0,6%
31 Text.výr. a oděvnictví	221	1,9%	120	1,0%	22	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
32 Kožed. a obuv.-plast	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
33 Zprac. dřeva a hud.a.	605	5,2%	607	5,2%	542	4,9%	516	4,5%	386	3,5%	382	3,4%
34 Polygrafie a další	130	1,1%	163	1,4%	76	0,7%	40	0,4%	30	0,3%	28	0,2%
36 Stavebnictví, g. a k.	415	3,6%	364	3,1%	330	3,0%	292	2,6%	300	2,8%	286	2,5%
37 Doprava a spoje	153	1,3%	145	1,2%	173	1,5%	184	1,6%	245	2,2%	262	2,3%
39 Spec. a interd.ob.	30	0,3%	21	0,2%	27	0,2%	14	0,1%	0	0,0%	0	0,0%
41 Zemědělství a lesn.	269	2,3%	241	2,1%	188	1,7%	159	1,4%	133	1,2%	147	1,3%
43 Veterinářství a v.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
53 Zdravotnictví	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	647	5,6%	573	4,9%	454	4,1%	327	2,9%	152	1,4%	88	0,8%
64 Podnikání v ob.	5058	43,4%	5511	47,1%	5813	52,0%	6205	54,4%	6443	59,1%	7024	62,2%
65 Gastron., hotel. a tur.	1090	9,4%	996	8,5%	950	8,5%	1018	8,9%	977	9,0%	826	7,3%
66 Obchod	577	4,9%	503	4,3%	408	3,7%	343	3,0%	289	2,6%	187	1,7%
68 Právní a veřejn.činn.	62	0,5%	26	0,2%	16	0,1%	18	0,2%	0	0,0%	0	0,0%
69 Osobní a prov.sl.	214	1,8%	180	1,5%	152	1,4%	184	1,6%	162	1,5%	178	1,6%
72 Public., knihov. a inf.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
75 Pedag., učitel. a soc.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
78 Obecně odborná př.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
82 Umění a užité umění	111	1,0%	99	0,8%	97	0,9%	65	0,6%	59	0,5%	63	0,6%
Celkový součet	11657	100,0%	11708	100,0%	11174	100,0%	11406	100,0%	10908	100,0%	11287	100,0%

Denní studium Vyšší odborné vzdělávání - N

Skup.ob.	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	128	1,2%	113	1,1%	104	1,1%	88	0,9%	44	0,5%	52	0,6%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21 Hornictví, hutn. a slév.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
23 Strojírenství a str.výr.	249	2,4%	245	2,4%	203	2,1%	222	2,4%	204	2,3%	220	2,3%
26 Elektr.,telekom. a VT	735	7,1%	661	6,6%	575	6,0%	608	6,5%	438	5,0%	440	4,7%
28 Tech.chemie a ch.sil.	0	0,0%	26	0,3%	27	0,3%	26	0,3%	26	0,3%	38	0,4%
29 Potravinářství a p.ch.	58	0,6%	61	0,6%	52	0,5%	51	0,5%	36	0,4%	36	0,4%
31 Text.výr. a oděvnictví	0	0,0%	28	0,3%	0	0,0%	21	0,2%	0	0,0%	11	0,1%
32 Kožed. a obuv.-plast	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
33 Zprac. dřeva a hud.a.	74	0,7%	45	0,4%	70	0,7%	45	0,5%	79	0,9%	76	0,8%
34 Polygrafie a další	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
36 Stavebnictví, g. a k.	223	2,1%	277	2,7%	220	2,3%	218	2,3%	129	1,5%	150	1,6%
37 Doprava a spoje	26	0,3%	38	0,4%	34	0,4%	70	0,7%	100	1,1%	93	1,0%
39 Spec. a interd.ob.	83	0,8%	70	0,7%	90	0,9%	85	0,9%	113	1,3%	164	1,7%
41 Zemědělství a lesn.	374	3,6%	370	3,7%	358	3,7%	286	3,0%	219	2,5%	194	2,1%
43 Veterinářství a v.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
53 Zdravotnictví	1948	18,8%	1752	17,4%	1706	17,7%	1704	18,2%	1898	21,6%	2017	21,4%
61 Filozofie, teologie	23	0,2%	27	0,3%	25	0,3%	27	0,3%	23	0,3%	28	0,3%
63 Ekonomika a adm.	2035	19,6%	1932	19,2%	1771	18,3%	1578	16,8%	1301	14,8%	1441	15,3%
64 Podnikání v ob.	408	3,9%	454	4,5%	420	4,3%	434	4,6%	368	4,2%	440	4,7%
65 Gastron., hotel. a tur.	783	7,5%	711	7,1%	771	8,0%	705	7,5%	637	7,3%	560	5,9%
66 Obchod	47	0,5%	57	0,6%	62	0,6%	79	0,8%	67	0,8%	72	0,8%
68 Právní a veřejn.činn.	756	7,3%	785	7,8%	706	7,3%	616	6,6%	652	7,4%	704	7,5%
69 Osobní a prov.sl.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
72 Public., knihov. a inf.	224	2,2%	219	2,2%	227	2,4%	220	2,3%	168	1,9%	230	2,4%
75 Pedag., učitel. a soc.p.	1161	11,2%	1230	12,2%	1216	12,6%	1167	12,4%	1202	13,7%	1430	15,2%
78 Obecně odborná př.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
82 Umění a užité umění	1051	10,1%	978	9,7%	1021	10,6%	1134	12,1%	1078	12,3%	1039	11,0%
Celkový součet	10386	100,0%	10079	100,0%	9658	100,0%	9384	100,0%	8782	100,0%	9435	100,0%

Ve vyšším odborném vzdělávání jsou zahrnuti i žáci vyššího odborného vzdělávání v konzervatoři

Nejsou zahrnuti žáci ve studiu při zaměstnání

5. Postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii

Následující kapitoly se věnují porovnání situace mladých lidí (především 15–24letých) ve vztahu k trhu práce u nás a ve vybraných členských státech Evropské unie, příp. v souhrnu za EU. Míra ekonomické aktivity této věkové skupiny i její složení podle úrovně vzdělání se v jednotlivých evropských zemích liší a stejně tak je rozdílné i jejich postavení na trhu práce, a to jak z pohledu zaměstnanosti, tak nezaměstnanosti.

5.1 Vzdělanostní úroveň mladých v Evropě

Evropská unie si v rámci tzv. Lisabonského procesu stanovila za **cíl**, aby alespoň **85 % 22letých mělo v roce 2010 nejméně vyšší sekundární vzdělání** (tj. v našem pojetí – alespoň střední vzdělání s výučním listem). Na evropském statistickém serveru Eurostat jsou k dispozici podíly osob s alespoň vyšším středoškolským vzděláním v populaci mladých ve věku **20–24 let**, a to za rok 2008. Z členských a kandidátských zemí EU podle těchto údajů splňuje již nyní lisabonské kritérium Chorvatsko, Slovensko, Česká republika, Polsko, Slovinsko, Litva, Švédsko, Irsko, Finsko a Kypr (sestupně podle výše podílu). Ze středo-evropských států, které vstoupily do Unie v roce 2004 splňují toto kritérium všechny země kromě Maďarska. Chorvatsko, které je kandidátskou zemí, má tento podíl nejvyšší v Evropě, a to 95,4 %. Není překvapením, že nejhůře je na tom Turecko, zatím s pouhými 47,8 %.

Zhruba v polovině evropských zemí hodnoty nedosahují 80 %, pod 70 % jsou ve Španělsku, Portugalsku, na Islandu a Maltě. Nízký podíl vykazují Norsko a Dánsko (mírně přes 70 %). Problémy se splněním tohoto cíle budou mít také vyspělé země jako je Německo, Velká Británie, Lucembursko a Nizozemsko, a také Itálie.

V této souvislosti je vhodné podívat se také na podíl **early school leavers**, čili osob ve věku **18–24 let**, které ukončily vzdělávání „předčasně“, dosáhly pouze **nižšího sekundárního vzdělání**, čili – laicky řečeno – nejsou ani vyučeni.

Právě země jako Turecko, Malta, Portugalsko, Španělsko a Island patří v Evropě k těm, které mají nejvyšší podíl mladých lidí, kteří opouštějí vzdělávací systém před dosažením vyučení nebo maturity (na Islandu 24,4; v ostatních více než 30 %). Velká Británie, Itálie a Norsko mají také vysoký podíl předčasných odchodů ze vzdělávání (VB a NO 17,0; IT 19,7 %).

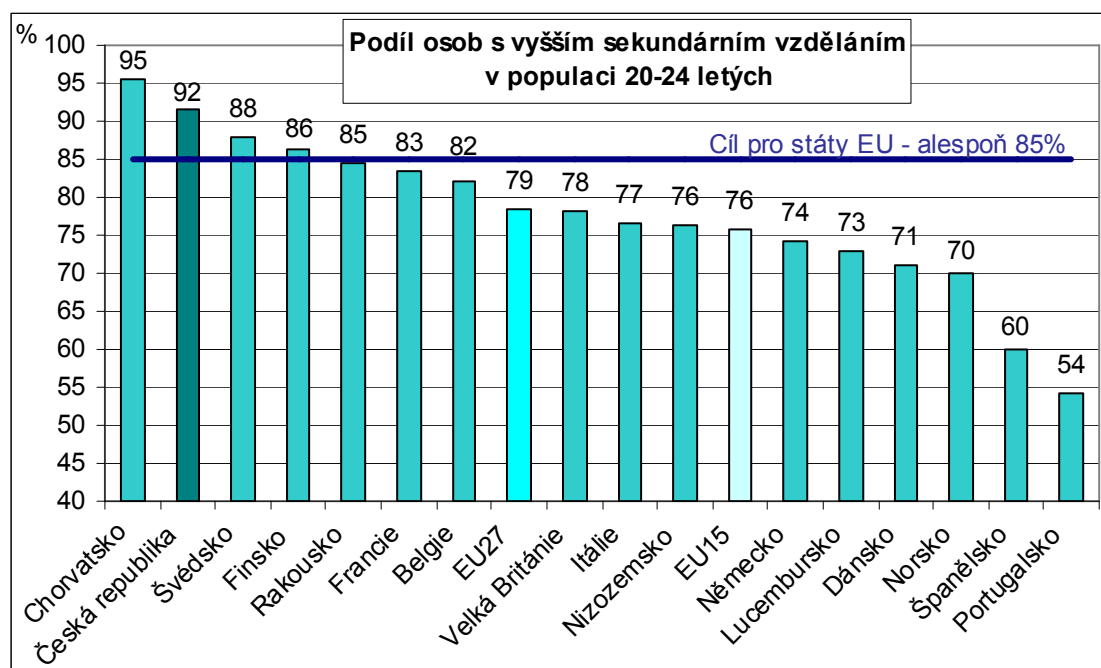
Německo, Nizozemsko a Dánsko mají podíl předčasných odchodů ze vzdělávání okolo 11,5 %, Lucembursko 13,4. Pro porovnání je nutno uvést, že jedním z dalších cílů stanovených evropskou komisí pro rok 2010 je **snížit podíl předčasných odchodů ze vzdělávání na maximálně 10 %**.

Vzhledem k tomu, že se ukazuje, že problémy s dosažením 85% podílu mladých lidí s vyučením nebo maturitou jsou větší v zemích, kde je i vysoký podíl mladých lidí opouštějících vzdělávací systém předčasně, je zřejmé, že je nezbytně nutné soustředit se na **prevenci předčasných odchodů**. Možnými cestami jsou zlepšení kariérového poradenství a cílená pomoc některým skupinám, u nichž je pravděpodobnost předčasných odchodů vyšší. Některé země upozorňují na problém související se vzděláváním tzv. **druhé generace migrantů**, čili těch, jejichž rodiče se do vyspělých evropských zemí přistěhovali za prací. Migranti často žijí v komunitách, v nichž se mohou dorozumívat mateřským jazykem a jejich děti mohou mít (a často skutečně mají) problémy se zvládnutím jazyka cílové země, přestože se v ní narodili (jako příklad lze uvést tureckou menšinu v Německu).

Česká republika těmito problémy prozatím našťastí netrpí. Z pohledu mezinárodní migrace je cílovou zemí především pro občany zemí bývalého Sovětského svazu a z Polska, kteří jsou schopni se jazykově přizpůsobit poměrně snadno, a z asijských zemí, v jejichž kultuře je schopnost přizpůsobit se hluboce zakořeněna, a pro Slováky, kteří se zde domluví svým mateřským jazykem. Předčasné odchody ze vzdělávání u nás v roce 2008 byly podle metodiky Eurostatu ve výši 5,6 % (což je oproti roku 2003 dokonce zlepšení téměř o 1 p.b.), podíl mladých lidí ve věku 20–24 let s vyšším středoškolským vzděláním byl 91,6 %.

V následujícím grafu jsou pro větší přehlednost uvedeny údaje pouze za vybrané členské státy Evropské unie.

Obr. 13: Podíl mladých lidí s vyšším sekundárním vzděláním (vyučení, maturita) v populaci 20–24letých ve vybraných evropských zemích (údaje za rok 2008, v %)

Pramen: Eurostat, LFS.

5.2 Ekonomická aktivita mladých Evropanů

Za **ekonomicky aktivní**, neboli za **pracovní sílu**, jsou (podle mezinárodně používané definice ILO) považováni zaměstnaní a nezaměstnaní lidé (ve věku 15 let a více), přičemž:

- mezi **zaměstnané** se počítají všichni ti, kteří v průběhu referenčního týdne, kdy probíhalo zjišťování, pracovali alespoň jednu hodinu týdně za mzdu (zaměstnanci), za účelem dosažení zisku (podnikatelé a spolupracující rodinní příslušníci), nebo mají zaměstnání, ale byli dočasně nepřítomni (v důsledku zranění, nemoci, dovolené, studijního volna, školení a vzdělávání, pracovního sporu, mateřské nebo rodičovské dovolené atp.).
- za **nezaměstnané** jsou považováni lidé, kteří nemají práci, ale aktivně ji hledají a jsou schopni ihned nastoupit a aktivně hledali práci během posledních čtyř týdnů, nebo již našli zaměstnání a mají nastoupit do tří měsíců.

Ostatní obyvatelé (děti, studenti denního studia, důchodci, ženy v domácnosti atp.) – pokud nesplňují podmínky k zařazení mezi zaměstnané – jsou považováni za **ekonomicky neaktivní**.

Míra ekonomické aktivity – podíl ekonomicky aktivních osob (zaměstnaných plus nezaměstnaných) v celkové populaci příslušné věkové kategorie.

Následující dva obrázky se soustředí na míru ekonomické aktivity mladých Evropanů, a to pouze na mladší věkové skupiny 15–24 let a 25–39 let.

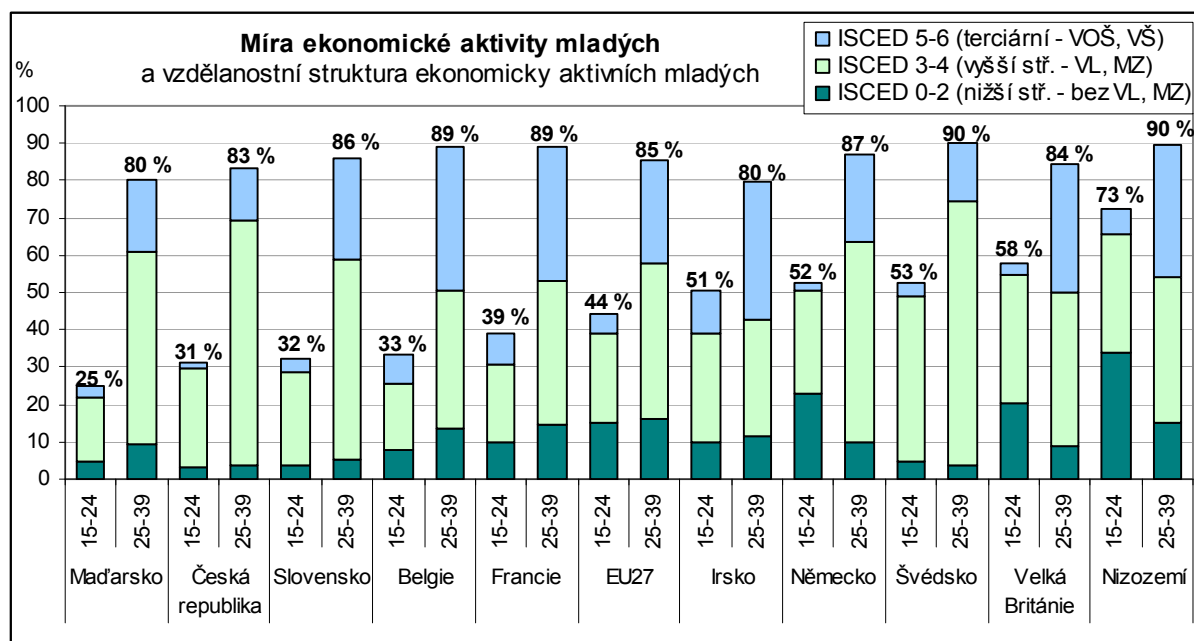
V **prvním obrázku** (obr. 14) je vyjádřeno **složení ekonomicky aktivní části mladých lidí** (a to ve dvou věkových skupinách 15–24 let a 25–39 let) podle dosažené úrovně vzdělání. Přepočtení skladby pracovních sil (tj. ekonomicky aktivních) podle vzdělání, zohledňující celkovou míru ekonomické aktivity vznikl tak, že podíl ekonomicky aktivních

mladých lidí s určitou úrovní vzdělání na celkovém počtu ekonomicky aktivních lidí příslušného věku byl vždy zvážen celkovou mírou ekonomické aktivity dané věkové kategorie. Do porovnání byly vybrány jen některé členské státy, pořadí odpovídá míře ekonomické aktivity nejmladší věkové skupiny (vzestupně).

Země s duálním vzdělávacím systémem, jako například Německo a Nizozemsko, vykazují vysokou míru ekonomické aktivity nejmladší věkové skupiny a zároveň i vysoký podíl osob bez výučního listu nebo maturitní zkoušky mezi ekonomicky aktivními (to je dáno tím, že učňovská příprava v duálním vzdělávacím systému probíhá už v rámci pracovního poměru, učeň je tedy zaměstnán a je považován za ekonomicky aktivního). Tento fakt způsobuje zkreslení i v průměrných hodnotách za EU 27.

V průměru je v EU 27 44 % mladých ve věku 15–24 let ekonomicky aktivních, z toho více než polovina (55 %) má vyšší sekundární vzdělání, 11 % má dokonce již terciární úroveň vzdělání a 34 % má nejvýše nižší sekundární vzdělání. **Největší podíl ekonomicky aktivních** – více než dvoutřetinový je mezi mladými 15–24 letými v Nizozemsku (a podle odhadu i v Dánsku), a to jak celkově (k čemuž přispívá model duálního systému vzdělávání), tak ve skupině mladých, kteří již získali vyšší sekundární vzdělání (čili maturitu nebo výuční list). **Nové členské státy** mají spíše podprůměrnou míru ekonomické aktivity mladých, v **České republice** je ekonomicky aktivní jen necelá třetina mladých (z nichž 86 %, čili většinu, tvoří osoby se středním vzděláním s výučním listem a středním vzděláním s maturitní zkouškou) a v Maďarsku je jich jen čtvrtina (což je nejméně z celé EU). Nízkou hodnotu (kolem 30 %) uvádí i Lucembursko, Řecko a Itálie, s odstupem následují např. Belgie a Francie (uvedené v grafu).

Obr. 14: Míra ekonomické aktivity věkových skupin 15–24letých a 25–39letých osob se zohledněním úrovně vzdělání (údaje za rok 2008), vybrané členské státy EU

Pramen: Eurostat, LFS.

Nízké zapojení mladých mezi pracovní sílu v **České republice** koresponduje s naším vzdělávacím systémem i sociokulturními zvyklostmi. Roli hraje rovněž velmi nízké procento tzv. předčasných odchodů ze vzdělávání. Mladí lidé jsou u nás zvyklí věnovat se řadu let školní přípravě na budoucí povolání a na trh práce vstupují ve vyšším věku, po získání kvalifikace později si již kvalifikaci pouze doplňují nebo rozšiřují. Český trh práce je relativně technologicky náročný a zaměstnavatelé požadují kvalifikovanou pracovní sílu, přičemž častěji než dříve preferují maturitní nebo bakalářskou úroveň vzdělání.

Lepší představu o vzdělanostní úrovni a míře ekonomické aktivity umožňující mezinárodní porovnání (bez vlivu rozdílných modelů vzdělávacího systému) poskytne pohled na údaje pro starší věkovou skupinu 25–39 let, kterou lze při současné demografické situaci rovněž označovat za skupinu mladých lidí.

Míra ekonomické aktivity **věkové skupiny 25–39** let je samozřejmě vyšší, a to v průměru zhruba **dvojnásobná**. V EU 27 je součástí pracovní síly více než 85,4 % osob náležejících do této věkové skupiny. Rovněž rozpětí hodnot není tak široké, jako tomu bylo u nejmladší věkové skupiny. Míra ekonomické aktivity se pohybuje od 78 % na Maltě a v Itálii po 92 % ve Slovinsku a zhruba 90 % v Dánsku, Nizozemsku, Portugalsku a Švédsku.

V České republice je míra ekonomické aktivity 25–39letých 83 %, což je spíše nízká hodnota, způsobená hlavně nízkou ekonomickou aktivitou žen tohoto věku (u nás 70,4 %, čili 4. nejnižší v EU 27, aktivita mužů je u nás naopak vysoká – 6. nejvyšší v EU). Ženy u nás tvoří jen 41 % pracovní síly (zatímco v Nizozemsku a Slovinsku, které mají v rámci EU nejvyšší celkovou míru ekonomické aktivity, tvoří ženy 47 % pracovních sil).

Za povšimnutí stojí **rozdělení ekonomicky aktivních osob podle úrovně vzdělání**, a to především u věkové skupiny 25–39letých, u nichž lze – na rozdíl od mladší kategorie – předpokládat, že svou školní přípravu již z velké části ukončili. Nelze si nevšimnout, že v **České republice** je pracovní síla 25–39letých tvořena hlavně středoškolsky vzdělanými lidmi. Podobně je tomu v okolních zemích – Slovensku, Rakousku, Německu, Polsku a Maďarsku. Vysokoškolsky vzdělaní u nás početně zatím netvoří tak silnou skupinu jako ve vyspělých zemích EU15 a i jejich míra ekonomické aktivity je velmi nízká (nejnižší z EU – u této věkové skupiny jen 83 %). Zatímco v naší pracovní síle tvoří vysokoškoláci jen 16 %, v průměru EU je jejich podíl dvojnásobný (a ze skupiny vysokoškolsky vzdělaných je 92 % ekonomicky aktivních, čili skoro o 10 procentních bodů více než u nás). Důvody lze hledat v u nás v této věkové skupině nepříliš obvyklém **bakalářském stupni vzdělání** – naproti tomu ve Velké Británii, Irsku, Francii a dalších zemích je bakalářské vzdělání obvyklejší. Naproti tomu konkurenční **výhodou České republiky** je velmi nízký podíl osob s nižším středoškolským vzděláním nebo bez vzdělání v pracovní síle.

Druhý obrázek (obr. 15) se soustředí na míru ekonomické aktivity mladých lidí s vyšším středoškolským vzděláním (ISCED 3–4), čili těch, kteří dosáhli maturitní úrovně vzdělání nebo se vyučili. Uváděn je především proto, aby ukázal **konkrétní hodnoty míry ekonomické aktivity** středoškolsky vzdělaných za **všechny členské státy EU**. Pořadí zemí je určeno mírou ekonomické aktivity mladší skupiny středoškolsky vzdělaných.

Doplněna je celková míra ekonomické aktivity pro obě věkové skupiny (bodově). Míra ekonomické aktivity středoškolsky vzdělaných výrazně převyšující celkovou (pro příslušnou věkovou skupinu) může vypovídat o nízké míře ekonomické aktivity osob s ISCED 0–2 (základní a nižší sekundární vzdělání bez vyučení) nebo ISCED 5–6 (terciárně vzdělaných). Čili ukazuje z části na to, že ti, kteří dosáhli pouze základní nebo nižší sekundární úrovně vzdělání pokračují ve školní přípravě na budoucí povolání a na trh práce mezi pracovní sílu nepřecházejí; a také částečně i na malý podíl bakalářů přecházejících na trh práce, protože většina z nich pokračuje ve studiu na magisterské úrovni. Toto tvrzení potvrzuje i skutečnost, že velké rozdíly v míře zapojení mezi pracovní sílu (středoškolsky vzdělaných a celkové) se objevují především u mladší věkové skupiny.

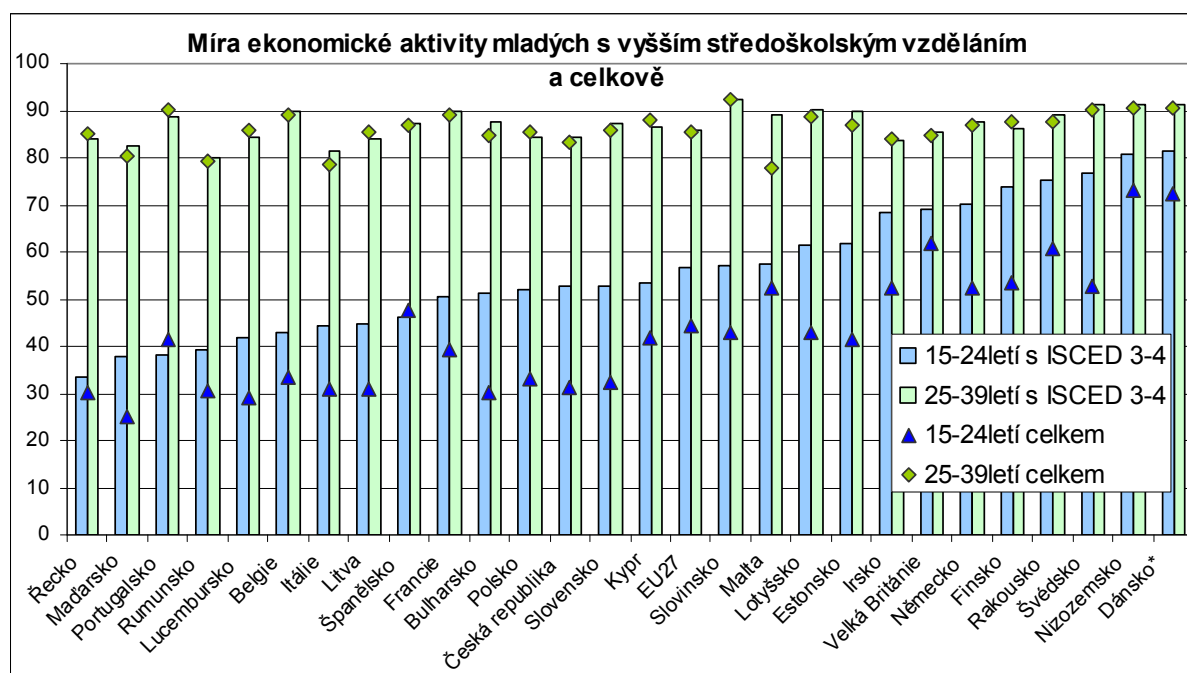
Nové členské státy střední a východní Evropy mají celkový podíl osob (15–74letých) s ISCED 0–2 v celkové pracovní síle nejnižší z EU 27, a proto mají i míru ekonomické aktivity 15–24letých s nejnižší úrovní vzdělání (ISCED 0–2) spíše pod průměrem EU 27.

Země s duálním systémem vzdělávání (např.: Nizozemsko, Dánsko, Finsko, Rakousko a Německo) mají míru ekonomické aktivity 15–24letých s ISCED 0–2 vysokou, díky čemuž pak rozdíl mezi mírou zaměstnanosti nejmladších s ISCED 0–2 a 3–4 není tak velký, jak by jinak mohl být. Mládež je zde vykazována jako zaměstnaná již v průběhu učební doby, před získáním vyššího sekundárního vzdělání.

Nízký rozdíl mezi mírou zaměstnanosti nejmladších s ISCED 0–2 a 3–4 se objevuje také u států, v nichž i v rámci **celkové struktury** pracovních sil (15–74letých) a zaměstnanosti mají nízkokvalifikovaní vysoký podíl (např. Portugalsko, Španělsko, Malta).

Státy severozápadní Evropy (skandinávské země, Velká Británie a Irsko), spolu s Nizozemskem, Rakouskem a Německem, mají velmi vysoké míry ekonomické aktivity 15–24letých s ISCED 3–4. Je to způsobeno tím, že v těchto zemích je také velmi vysoký podíl těch, kteří si **při studiu přivydělávají**⁴.

Obr. 15: Míra ekonomické aktivity mladých lidí s vyšším středoškolským vzděláním a celková (bez ohledu na úroveň vzdělání) v EU v roce 2008

* Hodnoty za Dánsko jsou zde uvedeny jen orientačně, mají slabou vypovídací hodnotu.

Pramen: Eurostat, LFS.

V roce 2009 Eurostat publikoval statistický portrét **Youth in Europe**, který mimo jiné potvrzuje, že **mladí lidé kombinují vzdělávání s ekonomickou aktivitou**, přičemž podíl těch, kteří kromě studia ještě, pracují roste s věkem. V roce 2007 **více než polovina dvacetiletých v EU** už vstoupila na trh práce mezi zaměstnané (na plný nebo částečný úvazek, nebo jen na několik hodin týdně) nebo nezaměstnané (aktivně hledající zaměstnání).

Na středoškolské úrovni jde zejména o učně v zemích s duálním systémem vzdělávání (kdy praktická část výuky probíhá přímo u zaměstnavatele v rámci pracovního poměru), kde je pak také vykazovaný věk, v němž více než polovina populačního ročníku vstoupila na trh práce, právě vlivem duálního vzdělávacího systému nižší. (Jde například o Rakousko, Německo, Nizozemsko, Dánsko, Finsko, Švýcarsko a Island.) Zejména v terciárním vzdělávání pak mnozí studenti pracují proto, aby mohli financovat své vzdělávání nebo z jiných osobních důvodů.

Tabulka ukazuje nejnižší věk, v němž nejméně **polovina populačního ročníku** mladých lidí příslušné země vstoupila **částečně nebo výhradně** na trh práce (údaje jsou za rok 2007).

⁴ Viz obrázek 5.8 studie *Youth in Europe*, publikované Eurostatem v roce 2009. Viz definice ekonomicky aktivních.

Tab. 15: Nejnižší věk, v němž minimálně 50 % mladých lidí vstoupilo na trh práce (rok 2007)

	Věk		Věk		Věk
DK Dánsko	15 *	CY Kypr	21	IS Island	16 *
NL Nizozemsko	16 *	PT Portugalsko	21	CH Švýcarsko	17 *
AT Rakousko	17 *	SI Slovinsko	21	NO Norsko	18
UK Velká Británie	17	SK Slovensko	21	HR Chorvatsko	21
DE Německo	19 *	BE Belgie	22	TR Turecko	22
IE Irsko	19	BG Bulharsko	22		
MT Malta	19	LT Litva	22		
FI Finsko	19 *	PL Polsko	22		
SE Švédsko	19	EL Řecko	23		
ES Španělsko	20	IT Itálie	23		
LV Lotyšsko	20	LU Lucembursko	23		
CZ Česká republika	21	HU Maďarsko	23		
EE Estonsko	21	RO Rumunsko	23		
FR Francie	21	EU Evropská unie	20		

* Nízký věk je způsoben mj. duálním systémem středního vzdělávání (v němž je teoretická výuka ve škole propojena s praktickou výukou na pracovišti).

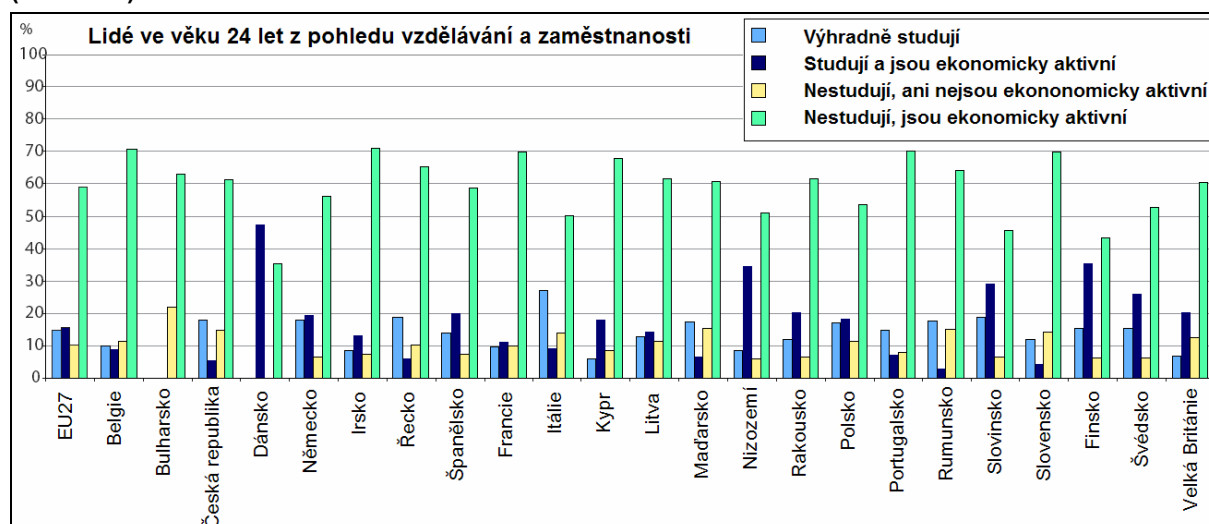
Pramen: Eurostat, Youth in Europe 2009.

V České republice je na trhu práce více než polovina populačního ročníku jedenadvacetiletých a starších. Česká republika nepatří mezi země s duálním systémem, věk vykazovaný v tabulce tedy odpovídá přirozené situaci, kdy mladí pracují buď na plný úvazek, nebo si při studiu přivydělávají, případně jsou registrovanými nezaměstnanými a hledají zaměstnání.

Zeměmi, kde více než polovina mladých lidí přechází na trh práce až v dospělejším věku, jsou například Řecko, Itálie, Lucembursko, Maďarsko a Rumunsko, a to až ve 23 letech.

Studie Eurostatu uvádí, že výhradně vzdělávání se věnovalo v roce 2007 (v průměru EU) jen 59 % **18letých** a jen 13 % bylo plně ekonomicky aktivních. Ve skupině **24letých** byl poměr **opačný**. 20 % osmnáctiletých kombinovalo vzdělávání s ekonomickou aktivitou. (Ve skupině 24letých to bylo 16 %.)

Obr. 16: Populace ve věku 24 let – z pohledu ekonomické aktivity a účasti ve vzdělávání (rok 2007)

Pramen: Eurostat, Youth in Europe 2009.

V porovnání se situací v ostatních evropských zemích, v České republice je skupina **čtyřicetiletých**, kteří **kombinují vzdělávání a ekonomickou aktivitu**, relativně malá, jen zhruba 6 % (ve skupině 18letých je to ještě méně, cca 2%). Nižší než nás je už jen na Slovensku a v Rumunsku. Podíl těch, kteří se věnují **pouze studiu**, u nás sice převyšuje

průměrnou hodnotu za EU, nicméně je srovnatelný například se sousedním Německem. Nejvyšší podíl výhradně studujících je v Itálii, podíl těch, kteří při studiu pracují je v Itálii podprůměrný, přesto však vyšší než u nás. Poměrně vysoký je v České republice podíl 24letých, kteří **nestudují ani nejsou ekonomicky aktivní** (zhruba 15 %). Vyšší je již jen v Bulharsku (a to výrazně), Rumunsku a mírně i v Maďarsku. (Hodnoty za Maďarsko jsou velmi podobné našim, ve všech kategoriích.)

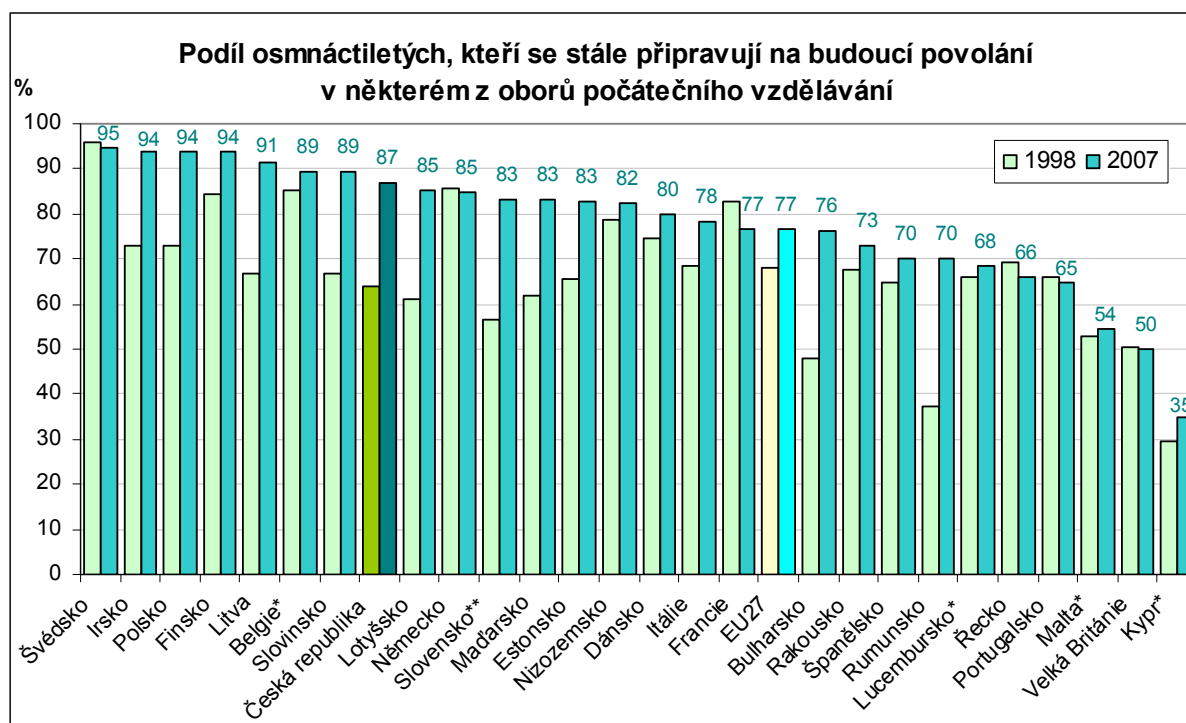
Vysoký (přes 40 %) podíl **studujících nebo přivydělávajících si při studiu**, je v Dánsku, Finsku, Slovinsku, Nizozemsko a Švédsku. Nízký (pod 25 %) je v Belgii, Irsku, ve Francii, v Portugalsku, Rumunsku, na Slovensku, v Portugalsku, Maďarsku, v Řecku, na Kypru a v ČR.

Účast osmnáctiletých na počátečním vzdělávání v ČR a EU

Následující obrázek ukazuje, jak velké **procento osmnáctiletých** se v jednotlivých zemích **v roce 2007** připravovalo na budoucí povolání v některém z oborů **počátečního vzdělávání**. Jedná se o podíl těch, kteří jsou stále v jakémkoli typu počátečního vzdělávání (tj. v libovolném ISCED), v populaci 18letých. Jsou zde zahrnuti jak ti, kteří studují plynule, bez jakýchkoli přerušení, tak také ti, kteří některou část studia opakují. Pro možnost sledování posunu směrem k větší participaci na vzdělávání jsou v obrázku doplněny i údaje za rok 1998, které je však z důvodu nízké přesnosti nutno chápat pouze jako orientační.

Nejvyšší podíl, téměř 95 % osmnáctiletých připravujících se pro budoucí povolání v počátečním vzdělávání je ve Švédsku, s nevelkým odstupem následují Irové a Fini se zhruba 94 %. Česká republika se s podílem 87 % umístila na pěkném 8. místě v rámci evropské sedmadvacítky.

Obr. 17: Podíl osmnáctiletých, kteří se účastní počátečního vzdělávání (všechny úrovně ISCED), údaje za roky 1998 a 2007

* Chybějící údaje za rok 1998 byly nahrazeny údaji z roku 1999.

** Údaje za Slovensko jsou k dispozici až od roku 2001.

Pramen: Eurostat, 2009.

V průměru EU se svému vzdělávání věnuje zhruba **76,5 % osmnáctiletých**. V zemích **jižní Evropy** se vzdělávání věnuje menší podíl osmnáctiletých. Ve Velké Británii, Lucembursku a Rakousku je rovněž podíl 18letých ve vzdělávání **pod průměrem EU**.

Nejmenší hodnotu uvádí Kypr, zde se vzdělávání účastní jen o něco více než třetina populačního ročníku osmnáctiletých, následuje Velká Británie, se zhruba polovinou osmnáctiletých pokračujících ve školní přípravě.

Celkově lze říci, že až na několik výjimek (Francie, Řecko, Portugalsko, Švédsko) účast osmnáctiletých na vzdělávání v posledním desetiletí v členských státech EU **vzrostla. Nejvýrazněji** (podle údajů Eurostatu o 20 až 30 procentních bodů) **v nových členských státech** (s výjimkou Malty a Kypru, kde byl nárůst jen mírný). Přesto v Evropské unii stále najdeme několik zemí, v nichž je více než 30 % osmnáctiletých už mimo vzdělávací systém.

Francie a Švédsko zaznamenalo **pokles**, ve Švédsku jen mírný, tudíž je stále zemí, kde je největší část populačního ročníku osmnáctiletých ještě vzdělává, ačkoliv je zřejmé, že ho dohánějí státy jako Finsko, Irsko a Polsko, které ještě před deseti lety vykazovaly výrazně nižší hodnoty. Francie během let zaznamenala postupný pokles o 6 procentních bodů a předstihly ji některé země bývalého východního bloku, v nichž podíl vzdělávajících se v populaci osmnáctiletých během posledního desetiletí prudce narostl. **Stagnující** hodnoty posunuly Německo, Nizozemsko a Dánsko, které dříve rovněž patřily mezi země s nadprůměrným podílem osmnáctiletých věnujících se školní přípravě, na horší příčky, nicméně se stále udržují nad průměrem EU.

5.3 Ekonomická situace ČR na sklonku roku 2009

Předběžný **odhad vývoje HDP za 3. čtvrtletí 2009**, zveřejněný na stránkách ČSÚ, uvádí, že hrubý domácí produkt (očištěný o cenové, sezónní a kalendářní vlivy) meziročně klesl o 4,1 %; stejnou hodnotu uvádí ČSÚ i pro celkový pokles ročního objemu HDP (obsahuje již **zpřesněný** předběžný odhad za 4. čtvrtletí z 11. března 2010).

Mezičtvrtletní porovnání HDP zatím nepřináší jednoznačně příznivé výsledky. Nadějný je mírný růst ve 2. a 3. čtvrtletí 2009, podle aktuálních zpřesněných údajů se zdá, že růst pokračoval i ve 4. čtvrtletí (přestože předběžné odhady spíše ukazovaly na pokles), nicméně situaci ještě nelze považovat za stabilizovanou. Výkonnost ekonomiky, měřená objemem vytvořeného HDP, (podle zpráv ČSÚ) koncem roku 2009 přibližně odpovídala úrovni z 1. čtvrtletí roku 2007.

Zatímco spotřební výdaje (výdaje domácností i vládní výdaje na konečnou spotřebu) meziročně neklesají, investiční výdaje jsou výrazně nižší než v období před ekonomickou krizí. Objem zahraničního obchodu⁵ byl v roce 2009 zhruba o dvacet procent nižší než v roce 2008, přičemž pozitivní je, že navzdory krizi zatím stále mírně převažuje vývoz nad výdaji za dovoz. Hospodářský vývoj silně otevřené české ekonomiky je do jisté míry závislý na situaci v Německu, na Slovensku, v Polsku, Francii, Velké Británii, Rakousku a Nizozemsku, kam směřuje převážná část českého vývozu. (Vliv mají ale také politická rozhodnutí. Český automobilový průmysl vytěžil v roce 2009 ze zavedení šrotovného v sousedních státech – především v Německu. Zájem Němců o Škodu Fabii umožnil od února 2009 českému automobilovému záводу zavést pětidenní pracovní týden a snížit tak ztráty způsobené dopadem světové finanční krize, přesto byl výsledný roční obrat české Škody auto téměř o 12 % nižší než v roce 2008⁶. Celkově však automobilky v ČR musely propustit zhruba 10 % zaměstnanců.⁷)

Trh práce reaguje na výkyvy HDP se zpožděním. Podle údajů ČSÚ klesla celková zaměstnanost po vyloučení vlivu sezónnosti ve třetím čtvrtletí 2009 meziročně o 2,0 % (čili zhruba o sto tisíc lidí) a mezičtvrtletně o 0,3 %. Zaměstnanost je nyní opět zhruba na úrovni z roku 2007, avšak počet volných pracovních míst je výrazně nižší než před nástupem krize a také počty nezaměstnaných jsou výrazně vyšší (míra nezaměstnanosti stále roste). Podle **čtvrtletních údajů MPSV** stoupl celkový počet uchazečů o zaměstnání meziročně o 59 %

⁵ Podle čtvrtletních údajů ČSÚ.

⁶ Viz server aktualne.cz: <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/doprava/clanek.phtml?id=663009>.

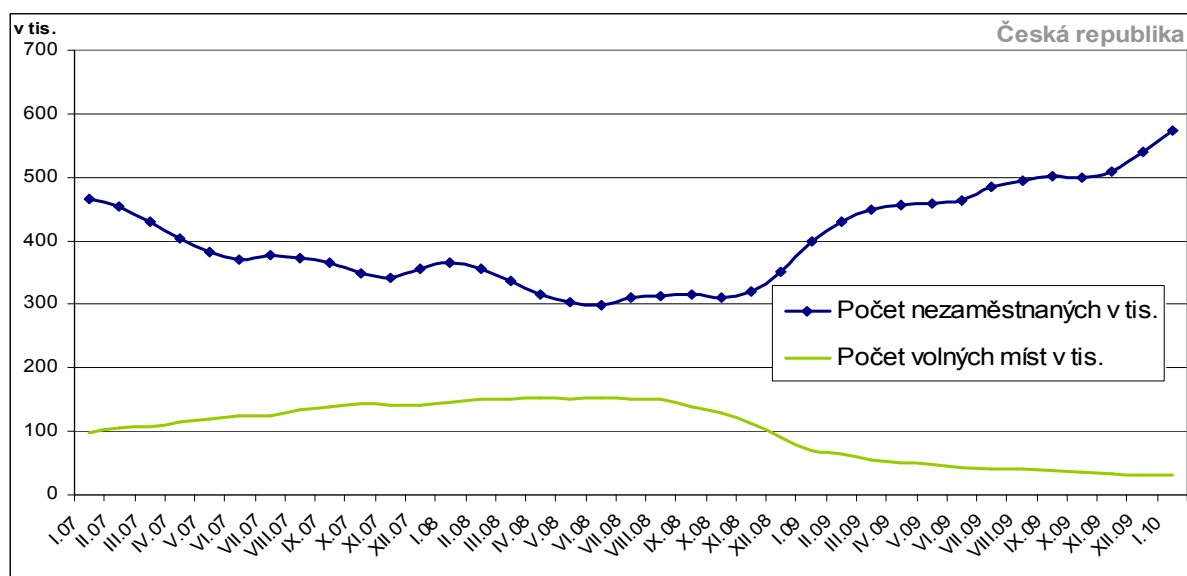
⁷ Viz server aktualne.cz: <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/prace/clanek.phtml?id=662312>.

oproti třetímu čtvrtletí roku 2008, ve skupině mladých ve věku 20–24 let dokonce o 80 %, u 25–30letých o 72 %. V roce 2010 lze očekávat další nárůst míry nezaměstnanosti, poté by – v případě, že výkonnost ekonomiky poroste – měla nezaměstnanost klesnout.

Následující obrázek ukazuje vývoj **počtu nezaměstnaných a volných pracovních míst v České republice** v jednotlivých měsících posledních dvou let. V době před vypuknutím ekonomické krize, čili až do poloviny roku 2008 se počet nezaměstnaných spíše snižoval a volných pracovních míst přibývalo. Ekonomická krize a následná recese se projevila velmi výrazně nejen v nárůstu počtu nezaměstnaných, ale také ve výrazném poklesu počtu volných míst. Hledání uplatnění bylo v roce 2009 – a zatím stále je – tedy pro propuštěné mnohem obtížnější než např. v roce 2006, kdy byly počty nezaměstnaných zhruba stejně vysoké, ale **volných míst bylo tehdy k dispozici mnohem víc**.

V lednu 2010 počet nezaměstnaných překročil dosavadní maximum z roku 2004, volných míst bylo rovněž evidováno nejméně za posledních 20 let.⁸ Je jen otázkou času, kdy míra nezaměstnanosti v ČR překročí desetiprocentní hranici.

Obr. 18: Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst v letech 2007–2010

Pramen: Portál MPSV – měsíční statistiky.

Procentuálně největší nárůst počtu nezaměstnaných nastal u mladých lidí. Počet uchazečů o zaměstnání v kategorii 20–24letých byl ve **4. čtvrtletí roku 2009** o 69 % vyšší než ve stejném období roku 2008. V kategorii 25–29letých to bylo o 61 % více, zatímco ve skupině 50–54letých byl nárůst „jen“ o 37 % (přičemž každá ze jmenovaných skupin představuje 60 až 70 tisíc nezaměstnaných). Volných pracovních míst bylo celkově o 66 % méně než ve stejném čtvrtletí předchozího roku (tj. necelých 31 tisíc).

S ohledem na aktuální ekonomický vývoj experti zatím v oblasti nezaměstnanosti žádné překvapivé změny nečekají.

5.4 Nezaměstnanost mladých v ČR a EU

Míra nezaměstnanosti mladých lidí představuje podíl počtu nezaměstnaných osob určité věkové kategorie na pracovní síle (počtu zaměstnaných a nezaměstnaných) dané věkové kategorie. Díky procentuálnímu vyjádření umožňuje mezinárodní porovnání postavení mladých lidí na trzích práce jednotlivých zemí.

⁸ V únoru 2010 bylo volných míst o 563 více než v lednu, je však otázkou, jestli jde o pouhý výkyv, nebo skutečný obrát k lepšímu. Pokračuje totiž propouštění, únorová míra nezaměstnanosti byla 9,9 %, což představuje 583 135 nezaměstnaných evidovaných u úřadů práce.

V důsledku ekonomické krize se míra nezaměstnanosti dostala do popředí zájmu médií, ekonomů a v důsledku rostoucího počtu propouštěných a snížené nabídky volných pracovních míst její vývoj sleduje i laická veřejnost.

Nezaměstnanost je v 16 zemích eurozóny nejvyšší za posledních 10 let.⁹ Krize ovlivnila vývoj všech odvětví ekonomiky, „téměř ve všech státech bylo silně zasaženo stavebnictví. Výroba automobilů silně poklesla v Německu, Irsku, Maďarsku, Rumunsku, na Slovensku a ve Švédsku. Řecko, Kypr a Rakousko oznámily snížení cestovního ruchu. Utrpěl též bankovní sektor ve Velké Británii.“ Pramen dále uvádí, že v důsledku nepříznivé situace na trhu práce se „v Evropě zvyšuje počet studentů v dalším a vysokoškolském vzdělávání, protože mladí lidé odkládají hledání zaměstnání.“ Většina vyspělých států se snaží vzdělávací aktivity obyvatel i podniků podporovat, a to i finančně.

Ekonomická krize se odrazila nejen ve statistikách počtu nezaměstnaných, ale také v počtu volných míst, pro která se hledají nové pracovní síly. Počet volných pracovních míst v období po nástupu ekonomické krize ve většině členských států Evropské unie klesl, a tím se pro nezaměstnané výrazně snížila i šance na nalezení optimálního (nebo vůbec jakéhokoli) zaměstnání. **Podíl volných míst na celkovém počtu míst** v ekonomice meziročně (tj. oproti období před nástupem krize) klesl téměř ve všech členských státech, za něž jsou dostupné údaje, a to v průměru EU 27 o více než 30 %. V ČR je meziroční pokles oproti podzimu 2008 dokonce o 71% (hůře na tom byla jen Itálie se 75% poklesem).

Nejčerstvější dostupné údaje sice signalizují, že se světová ekonomika začíná pomalu vzpamatovávat z recese, nicméně známým faktem je, že trh práce reaguje na ekonomický vývoj měřený HDP se zpožděním, zpravidla se uvádí s půlročním, přičemž v současnosti lze vzhledem k větší opatrnosti zaměstnavatelů, silně zasažených krizí, očekávat zpoždění ještě větší.

Nejvíce ohroženou skupinou jsou mladí lidé. Přestože v období ekonomického růstu tvořili v řadě evropských zemí největší skupinu nezaměstnaných osoby nad 50 let, v posledních čtvrtletích se situace změnila, mezi propouštěnými převažují mladší lidé, a to ve věku 20–39 let. Zejména čerství absolventi škol nyní hledají práci výrazně obtížněji a déle.

Následující obrázky ukazují **míru nezaměstnanosti a skladbu pracovních sil podle úrovně vzdělání** pro věkové skupiny **mladých lidí** (vlevo 15–24 let a vpravo 25–39 let) ve vybraných členských státech Evropské unie, v rozdělení podle nejvyšší dosažené úrovně vzdělání. Úroveň vzdělání ISCED 0–2 označuje osoby se základním nebo nižším středoškolským vzděláním (bez výučního listu), ISCED 3–4 zahrnuje střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou (včetně nástavbového studia po vyučení) a ISCED 5–6 označuje terciární úroveň. V mladší věkové skupině je vysokoškoláků samozřejmě velmi málo. Státy jsou v každém z obou grafů seřazeny podle celkové míry nezaměstnanosti příslušné věkové skupiny bez rozlišení úrovně vzdělání.

Míra nezaměstnanosti 15–24letých byla v EU 27 ve 3. čtvrtletí 2009¹⁰ 20,3 %, a to průměrně 26,4 % u mladých s nejnižší úrovní vzdělání (ISCED 0–2), u středoškolsky vzdělaných (s ISCED 3–4) 17,2 %, u mladých s terciární úrovní vzdělání byla 18,5 % (před 25. rokem věku vysokoškoláky a absolventy VOŠ oproti již zkušenějším středoškolákům znevýhodňuje nedostatečná praxe v oboru). V České republice byla průměrná míra nezaměstnanosti nejmladší věkové skupiny o 2 procentní body pod průměrem za EU 27. Stejně tomu bylo u středoškoláků a o jeden procentní bod se lišila i míra nezaměstnanosti terciárně vzdělaných (ve prospěch ČR). Zato míra nezaměstnanosti osob se základním nebo nižším středoškolským vzděláním byla 43,3 %. V porovnání se Slovenskem, Maďarskem a Polskem na tom byli mladí Češi výrazně lépe ve všech úrovních vzdělání.

V České republice a na Slovensku je osob s ISCED 0–2 v pracovní síle 15–24 i 25–39letých velmi málo, proto vysoká míra jejich nezaměstnanosti není překvapivá.

⁹ Viz Learning in a crisis. Cedefop briefing note, November 2009. ISSN 1831-2411. Překlad zveřejněný ve Zpravodaj – odborné vzdělávání v zahraničí 1–2010, článek Vzdělávání v době krize.

¹⁰ V době zpracování této studie nejčerstvější dostupné údaje.

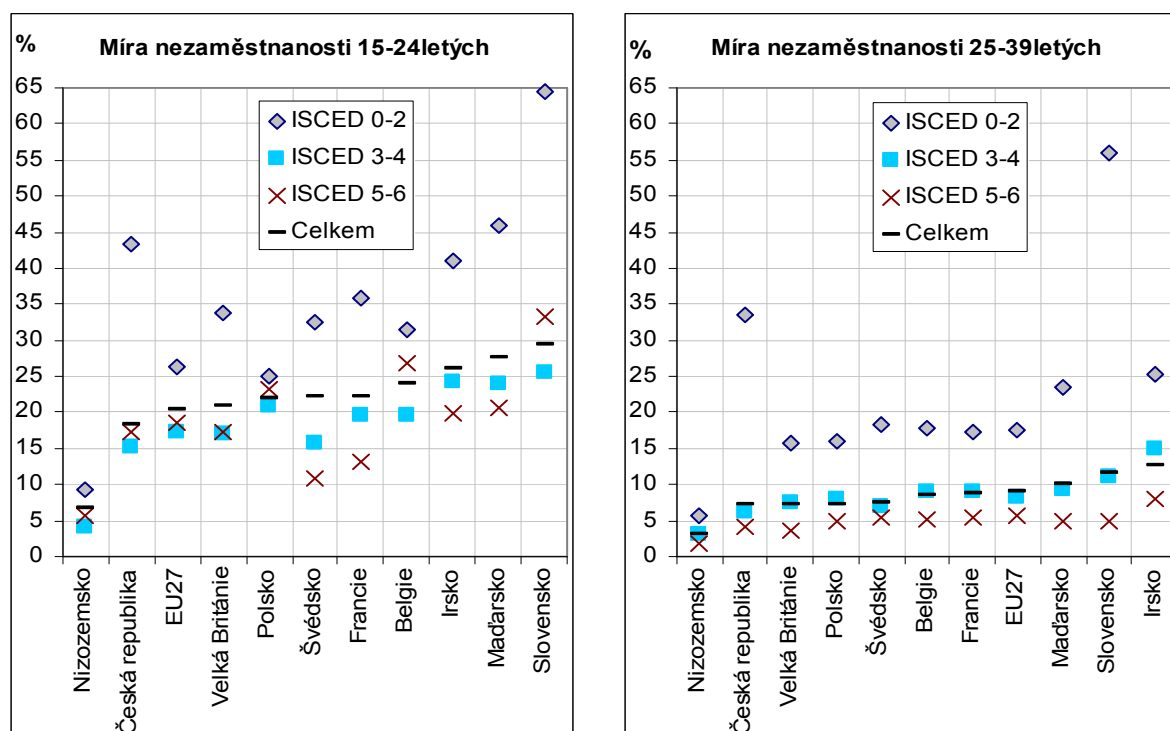
Nekvalifikovaní a obvykle i mírně sociálně nepřizpůsobiví velmi obtížně nalézají zaměstnání, zaměstnavatelé o ně nemají zájem a silně jim konkurují vzdělanější lidé, kteří jsou vyučení, nebo mají maturitu (ISCED 3–4).

Naopak v zemích, kde je velký podíl osob s ISCED 0–2 v pracovní síle mladých, není míra jejich nezaměstnanosti tak vysoká (Nizozemsko, Belgie, Švédsko, Velká Británie). Trh práce je „zvyklý“ je zaměstnávat, pracovní místa pro nízkokvalifikované v ekonomice existují – i když vlivem krize a také přesunu výroby do asijských zemí se jejich počet nepochybně snižuje. V Nizozemsku je míra nezaměstnanosti nízkokvalifikovaných extrémně nízká, což z části může být způsobeno vlivem rozdílů, které v propočtech způsobuje postavení učňů v duálním systému vzdělávání, ale také obecně nízkou mírou nezaměstnanosti v zemi.

V rámci EU15 byly nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti ve Španělsku, průměrná dosáhla ve 3. čtvrtletí 2009 38,6 %. Nejnižší hodnoty ve všech kategoriích vykazovalo Nizozemsko (průměrná míra nezaměstnanosti nejmladší věkové kategorie 6,6 %), s velkým odstupem následovaly Rakousko, Dánsko a Německo (s průměrnými hodnotami přibližně o 5 procentních bodů vyššími).

Míra nezaměstnanosti věkové kategorie **25–39letých** byla v porovnání s nejmladšími (15–24) přinejmenším poloviční až třetinová. Obecně platí, že 25–39 letí se na trhu práce uplatňují ze všech věkových skupin pracovních sil **nejlépe**.

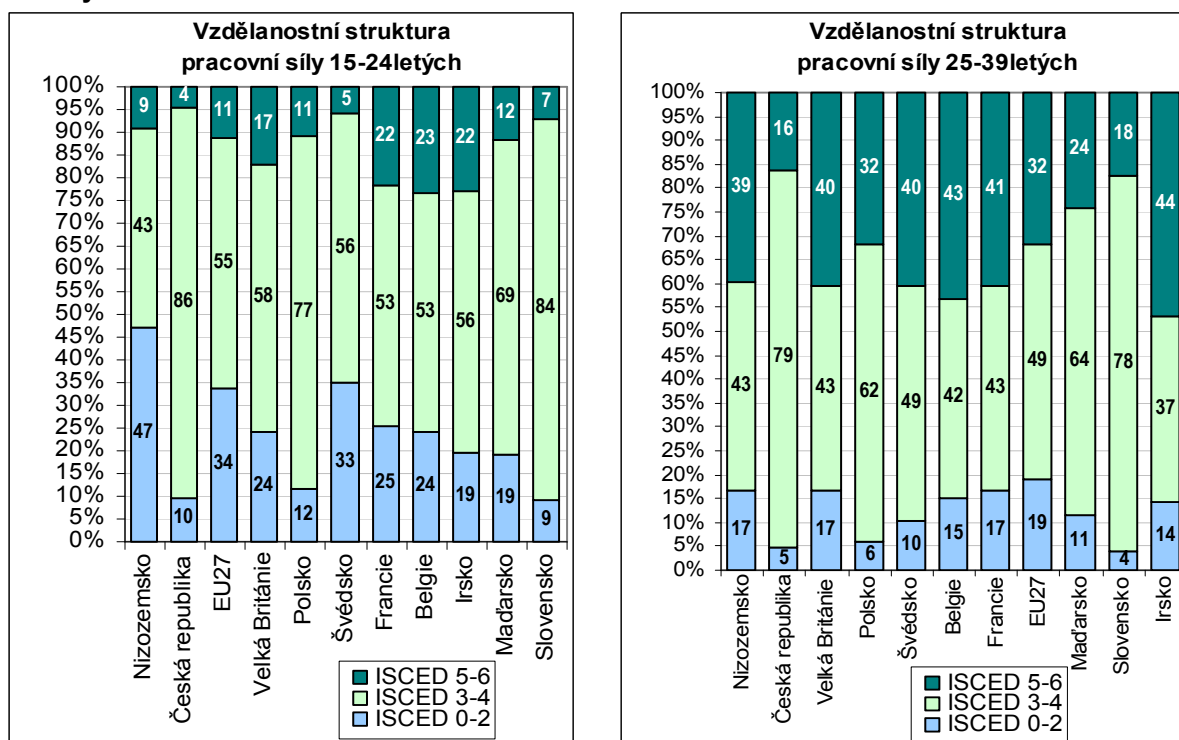
Obr. 19: Míra nezaměstnanosti 15–24letých a 25–39letých podle úrovně vzdělání ISCED ve vybraných členských státech EU, údaje za 3. čtvrtletí roku 2009

Pramen: Eurostat, LFS.

Z pohledu **vzdělanostní struktury** je pro tuto věkovou skupinu charakteristický větší podíl osob s terciární úrovní vzdělání a také nižší podíl pracovních sil se základním nebo nižším středoškolským vzděláním. Vzdělanostní struktura pracovních sil je však do určité míry ovlivněna modelem vzdělávacího systému používaného v příslušné zemi. Za nízkým podílem vysokoškolsky vzdělaných u nás v porovnání například s Velkou Británií stojí především rozdílné pojetí významu bakalářského studia ve vzdělávacím systému. Zatímco v Británii má bakalářské studium poměrně dlouhou tradici a značná část maturantů pokračuje ve studiu, které zakončí bakalářskou úrovní, v naší společnosti v minulých letech mladí lidé po maturitě spíše volili mezi přechodem na trh práce a magisterským studiem.

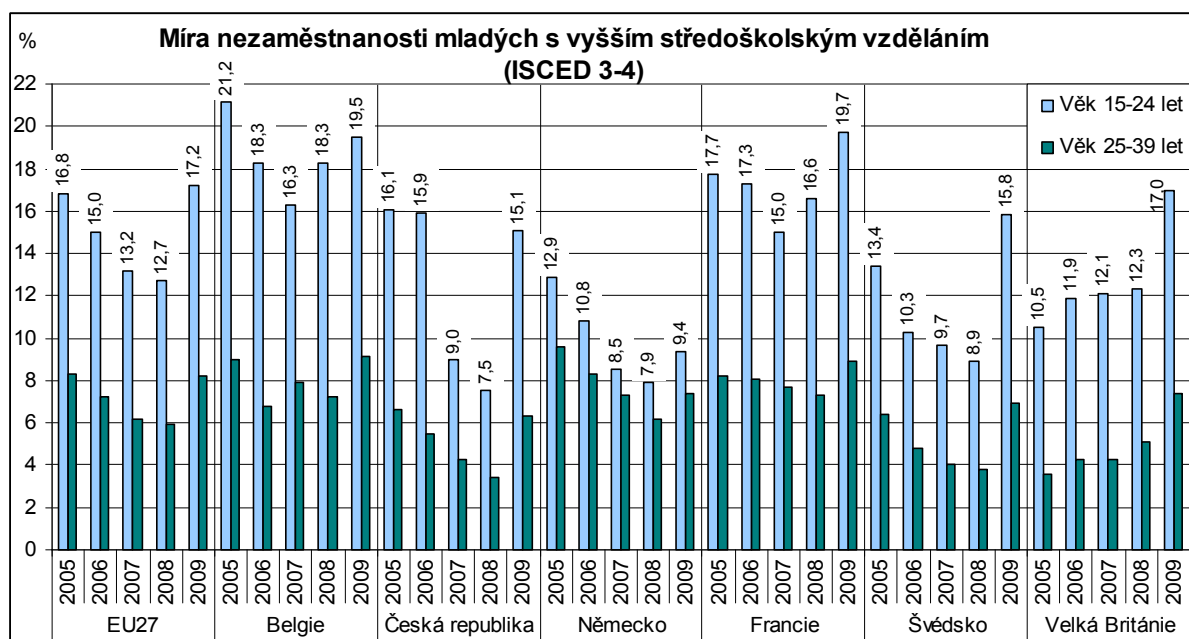
Obr. 20: Pracovní síla 15–24letých a 25–39letých podle úrovně vzdělání ISCED ve vybraných členských státech EU v roce 2008

Pořadí států je určeno mírou nezaměstnanosti příslušné věkové skupiny.
Pramen: Eurostat, LFS.

Nezaměstnanost mladých lidí v důsledku krize stoupá a zatím nelze odhadnout, kdy se vzestup zastaví. U nás se dostala již téměř na úroveň z roku 2005, v některých evropských zemích a v průměru za EU 27 vystoupala ještě výš. Následující obrázek se soustředí na **míru nezaměstnanosti mladých lidí s vyšším středoškolským vzděláním (ISCED 3–4)**, protože v České republice tvoří středoškolsky vzdělaní většinu (86 %) mladých (15–24letých) pracovních sil.

Obr. 21: Míra nezaměstnanosti osob s vyšším středoškolským vzděláním ve vybraných státech EU podle věku (údaje za 3. čtvrtletí let 2005–2009)

Pramen: Eurostat, LFS.

Obrázek ukazuje míru nezaměstnanosti od roku 2005 (zjišťovanou vždy ve 3. čtvrtletí) ve vybraných evropských zemích a průměru za EU 27 pro věkové kategorie mladých (15–24 let) a starších (25–39 let), s vyšším středoškolským vzděláním ISCED 3–4 (zahrnuje střední vzdělání s výučním listem nebo maturitní zkouškou, včetně nástavbového studia po vyučení). Světlejším odstínem je znázorněna míra nezaměstnanosti nejmladší věkové kategorie (15–24 let). V průměru EU 27 i u nás je oproti hodnotám za starší věkovou kategorii (25–39 let) zhruba dvojnásobná. Přesto byla v České republice ještě relativně nízká, držela se pod průměrem EU 27, především v období ekonomického růstu. Vlivem krize se ale meziročně zdvojnásobila. Podobný vývoj lze sledovat například v hodnotách za Švédsko. Naopak velmi vysokou míru nezaměstnanosti středoškolsky vzdělaných dlouhodobě vykazuje Belgie a Francie, zvýšení v důsledku krize ale nebylo tak markantní jako u nás a ve Švédsku. Ve Velké Británii míra nezaměstnanosti středoškolsky vzdělaných (ISCED 3–4) rok od roku mírně stoupala, v posledním roce bylo zvýšení výraznější. Nízkou míru nezaměstnanosti mladých s touto úrovní vzdělání uvádí Německo.

Pro mladé lidi s nejnižší úrovní vzdělání (ISCED 0–2) je hledání zaměstnání obtížné i v době, kdy se hospodářství vyvíjí příznivě. Míra nezaměstnanosti mladých s nejnižší úrovní vzdělání je v České republice trvale vysoká a ukazuje, že u nás je jejich postavení na trhu práce horší než v ostatních zemích vybraných pro porovnání. Nicméně skupina mladých s nejnižší úrovní vzdělání u nás není početná (tvoří méně než 10 % mladých pracovních sil) – což jejich situaci opět poněkud zhoršuje (konkurence velmi početné skupiny vyučených je silnější).

Jednou z možností, jak zabránit tak výraznému nárůstu nezaměstnanosti v období recese, je **zpružnění trhu práce**. Podle názorů mnoha expertů je vhodným nástrojem pro snížení nezaměstnanosti větší využívání **částečných úvazků**. Tuto hypotézu potvrzuje příklad Nizozemska a Austrálie.¹¹ V rámci EU je míra nezaměstnanosti jak mladých, tak i celková, nejnižší právě v **Nizozemsku**, kde je práce na částečný úvazek poměrně běžná a státem podporovaná (došlo ke zrovnoprávnění částečných úvazků s plnými, zaměstnanec má právo si vybrat, na jak dlouhou dobu chce pracovat). Dalším praktickým příkladem je Austrálie, kde se v prosinci snížila nezaměstnanost právě díky částečným úvazkům. Z celkových 35 200 nově vytvořených pracovních míst bylo 27 900 částečných úvazků. Další evropskou zemí s vysokým podílem osob pracujících na částečný úvazek je **Norsko**, které mělo ve 3. čtvrtletí roku 2009 z evropských zemí nejnižší celkovou míru nezaměstnanosti a druhou nejnižší míru nezaměstnanosti mladých. Z dalších zemí, kde je relativně nízká míra nezaměstnanosti v porovnání s ostatními evropskými státy, lze jmenovat Dánsko, Rakousko a Lucembursko, v nichž rovněž značný podíl lidí pracuje na částečný úvazek.

Země s vysokým podílem pracovníků na částečný úvazek mají míru nezaměstnanosti pod průměrem za EU 27, s výjimkou Irska, Německa a Švédska. Nicméně vztah mezi podílem pracovníků na částečný úvazek a mírou nezaměstnanosti **není zcela jednoznačný**.

5.5 Práce na částečný úvazek u mladých lidí v EU

V průměru **EU 27** pracuje na částečný úvazek zhruba 18,6 % lidí. Ve skupině mladých od 15 do 24 let činí podíl pracovníků s částečným úvazkem 27,2 %, u další věkové skupiny 25–39 let je to již jen 15,0 %.

V **České republice** je podíl pracovníků na částečný úvazek velmi nízký, celkově pouhých 5,4 %, přičemž u mladých do 25 let je 8,4 a u 25–39letých je 4,2 %.

Stejně jako v průměru je i ve většině evropských zemí **podíl pracovníků na částečný úvazek vyšší u mladší věkové skupiny 15–24 let než u 25–39letých**, kromě Rakouska a Německa, kde je tomu naopak, a kde je podíl 25–39letých pracujících na částečný úvazek zhruba o 9 procentních bodů vyšší než v průměru EU.

¹¹ Viz server aktualne.cz, článek ze 3. března 2010: Lidé touží pracovat méně, bojí se ale měnit zaměstnání. <http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=661980>

Míra využití částečných úvazků se ale v různých evropských zemích liší. **Obvyklejší je u zemí EU 15**, nejnižší je v nových členských zemích (Bulharsko, Slovensko, ČR, Maďarsko, Polsko) a v Řecku. Více než čtvrtinový podíl mají pracovníci na částečný úvazek v již zmiňovaném Nizozemsku a Norsku, dále ve Švédsku, Německu, Dánsku, a Velké Británii. Následují země střední a jižní Evropy s vyšším než desetiprocentním podílem a pobaltské republiky.

Práce mladých lidí na částečný úvazek, pracovní poměr na dobu určitou a nebo také dlouhodobá nezaměstnanost mohou mít ale také negativní důsledky, jako například odkládání odchodu od rodičů a pozdější zakládání rodiny právě vzhledem k obavám z nestabilního postavení na trhu práce. Zároveň jsou ale poměrně funkčním nástrojem pro zvýšení míry zaměstnanosti osob pečujících o děti, především žen. V současnosti, kdy se světová ekonomika snaží vypořádat s ekonomickou krizí, se částečné úvazky ukazují jako jedno z možných řešení, které umožňuje podnikům snížit mzdové náklady v období, kdy nemají tolik zakázek, aniž by museli přikročit přímo k propouštění kvalifikovaných, leč dočasně nadbytečných zaměstnanců.

Téměř pro všechny evropské země platí, že **podíly pracujících na částečný úvazek jsou vyšší u lidí s nižší úrovní vzdělání**. Výjimkou jsou Česká republika a Estonsko, kde podíl vysokoškoláků pracujících na částečný úvazek mírně převyšuje podíl středoškoláků s částečným úvazkem, rozdíly jsou však malé.

5.6 Zaměstnanost mladých ve třídách KZAM v ČR a EU

Podíl mladých do 24 let na celkové zaměstnanosti je v průměru EU pod 10 %. V České republice je ještě nižší než v souhrnu za členské státy EU (a také oproti souhrnu pouze za ekonomicky nejvyspělejší státy – EU15, kde se mladí podílí ještě více). Mladí lidé tohoto věku většinou ještě studují a ne všichni studenti kombinují studium s prací. K průměru za EU a EU15 je nutno poznamenat, že některé státy – například Nizozemsko a Dánsko mají tzv. duální systém vzdělávání, kdy se příprava na budoucí povolání odehrává jak ve škole, tak paralelně také praxí v podniku a učni mají postavení zaměstnance, což se promítá do údajů o zaměstnanosti mladých v těchto státech.

Není překvapením, že nejnižší podíl mladých nalezneme ve třídě **vedoucích a řídicích pracovníků a zákonodárců** (KZAM 1), a to jak v rámci EU, tak i u nás (přičemž u nás je procento ještě nižší). Tyto pozice vyžadují praktické zkušenosti a zpravidla také terciární úroveň vzdělání, a proto zde působí spíše střední věková skupina 25–49letých, tvoří dvě třetiny pracovníků této třídy a téměř celá zbývajících třetina jsou lidé nad 50 let.

Další třídou, kde tvoří mladí lidé menšinu, je třída **vědeckých a odborných duševních pracovníků**. Důvodem je mimo jiné i to, že není mnoho těch, kteří dosáhnou požadované kvalifikace a úrovně vzdělání pro tato povolání před pětadvacátým rokem života. V ČR v této skupině pracuje zhruba 18 tisíc (čili 5 %) lidí mladších 25 let a představují zde 3,2 % všech zaměstnaných v této třídě.

V České republice pracuje nejvíce mladých (více než pětina) ve třídě 3 jako **techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech**. V souhrnu za EU (i za EU15) je tato skupina až na třetím místě. Mladí v této skupině však nedominují, 68 % osob pracujících v této třídě je ve věku 25–49 let, mladší 25 let představují v EU jen něco přes 8 %, v ČR 6,6 % a jejich podíl (i počet) se oproti roku 2007 mírně snížil ve prospěch věkové skupiny 25–49 let. Z porovnání s rozdělením mladých lidí do tříd KZAM v roce 2007 vyplývá, že podíl mladých zaměstnaných v této třídě stoupl o 1,5 procentního bodu).

Ve třídě 4 **Nižší administrativní pracovníci (úředníci)** mladí zauímají v evropském souhrnu více než 11 %, v ČR je podíl podobný, přes 10 %. Z pohledu rozdělení zaměstnanosti podle věku lze tvrdit, že je pro mladé relativně atraktivní. V České republice pracuje v této třídě desetina mladých zaměstnaných a při pohledu na údaje za předchozí roky lze pozorovat velice mírný nárůst tohoto podílu.

Nejvyšší hodnotu podílu mladých lidí na počtu osob zaměstnaných v určité profesní třídě nalezneme v souhrnu za EU v údajích u třídy 5 **Provozní pracovníci ve službách a obchodě**, kde mladí tvoří téměř 20 %. Tato třída (Provozní pracovníci ve službách a obchodě) je zároveň také tou, která má v rámci rozložení mladých lidí do jednotlivých tříd zaměstnání v souhrnu za EU výrazně největší podíl, neboť v ní pracuje více než čtvrtina mladých Evropanů. V České republice pracuje v této třídě pětina všech mladých zaměstnaných, což ji činí druhou nejsilnější z pohledu počtu zaměstnaných mladých, těsně za třídou 3 (Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech). Jak v ČR, tak v souhrnu za EU je v porovnání meziročních hodnot patrný vzestup významu této třídy pro mladé lidi (podíl mladých směřujících do této třídy zaměstnání oproti loňsku vzrostl v České republice o 3,2 procentního bodu, v EU15 o necelé dva).

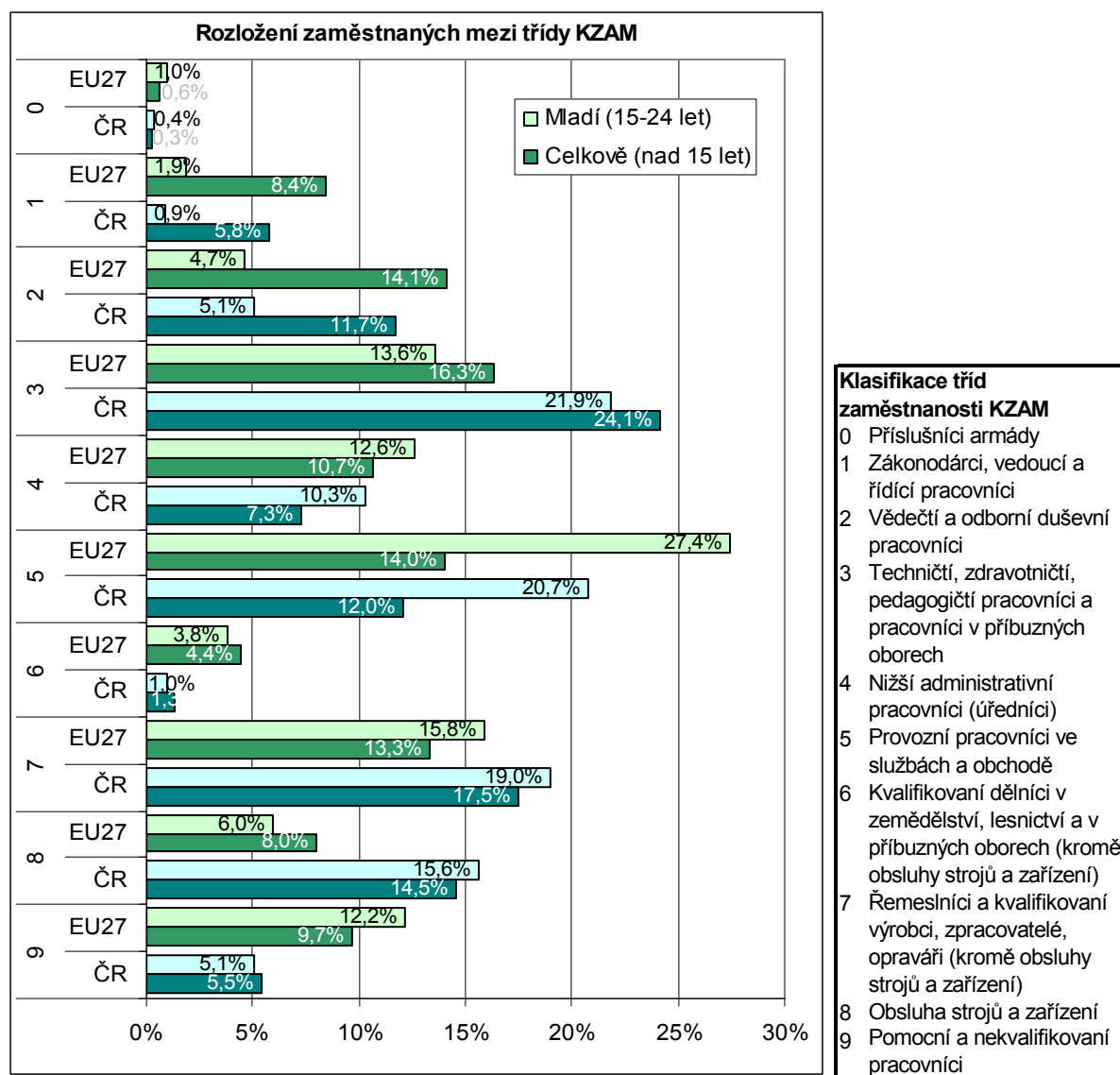
Třída 6 **Kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a v příbuzných oborech (kromě obsluhy strojů a zařízení)** se vyznačuje poměrně vysokým podílem zaměstnaných nad 50 let, a to především v souhrnu za EU, kde padesátiletí a starší tvoří více než 42 % pracovníků této třídy. Podíl mladých do 25 let je pouze 5,3 %, což je v porovnání s ostatními třídami poměrně málo. Nicméně význam této profesní třídy u nás není velký a vývoj je v souladu s obecným trendem přesouvání zaměstnanosti ze zemědělství spíše do odvětví služeb.

Podíl mladých ve skupině zaměstnaných ve třídě 7 **Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení)** je v České republice 7,9 % v EU je vyšší, přibližně 12%. Oproti roku 2007 mírně klesl, v ČR ve prospěch 25–49letých, v EU ve prospěch skupiny nad 50 let (nicméně její podíl je nižší než u nás). V rámci rozložení mladých do tříd KZAM význam třídy 7 oproti stavu před dvěma lety rovněž mírně klesl, ale přesto v ní v České republice nalézá uplatnění 19 % mladých pracujících (v EU je to méně, necelých 16 %).

Zatímco v průměru EU (a EU15) třída 8 **Obsluha strojů a zařízení** vykazuje obzvláště nízký počet zaměstnaných v porovnání s ostatními třídami (podíl jak mladých, tak i celkový je hluboko pod deseti procenty), v České republice je podíl této třídy na celkové zaměstnanosti výrazně vyšší, zhruba 15 % (pro obě sledované věkové kategorie). Česká republika je zatím stále vysoce průmyslově orientovanou ekonomikou, někteří odborníci ji označují za „montážní dílnu Evropy“. Pracovních pozic je u nás v této kategorii relativně mnoho. Podíl osob zaměstnaných v této třídě KZAM se příliš nezměnil ani v důsledku ekonomické krize (podíl bez rozlišení věku o několik desetin přesáhl 15 % ve 3. čtvrtletí let 2007, 2008, ve 3. čtvrtletí 2009 byl 14,5 %), klesl pouze podíl mladých do 24 let, kteří pracují v této třídě zaměstnanosti, a to z dřívějších 19,3 % na 15,6 %.

Ve třídě **pomocných a nekvalifikovaných pracovníků** (KZAM 9) tvoří v České republice mladí lidé menší skupinu než je tomu v průměru za vyspělé i za všechny členské státy EU. Rovněž z pohledu rozložení zaměstnanosti je tato třída u nás zastoupena menším procentem lidí, než je tomu v průměru EU. Menší zastoupení této třídy a v rámci něho i menší podíl mladých lidí lze hodnotit jako pro Českou republiku příznivý fakt, vypovídající o tom, že česká pracovní síla patří v rámci Evropy mezi tu kvalifikovanější. (Potvrzuje to i pohled na podíl osob nad 49 let v této třídě, který je v EU zhruba 30% a v České republice dokonce 42%.) Porovnání podílu osob zaměstnaných ve třídě 9 ve třetím čtvrtletí 2009 se stavem ve stejném čtvrtletí roku 2007 ukázalo, že v průměru EU 27 i EU15 se mírně snížil podíl pomocných a nekvalifikovaných pracovníků. V České republice naopak mírně vzrostl, a to především u mladých. Změny jsou ale přibližně v rozsahu poloviny procentního bodu, čili nejsou příliš významné.

Obr. 22: Rozložení zaměstnanosti podle KZAM (ISCO 88) v ČR a souhrnně v EU ve 3. čtvrtletí 2009

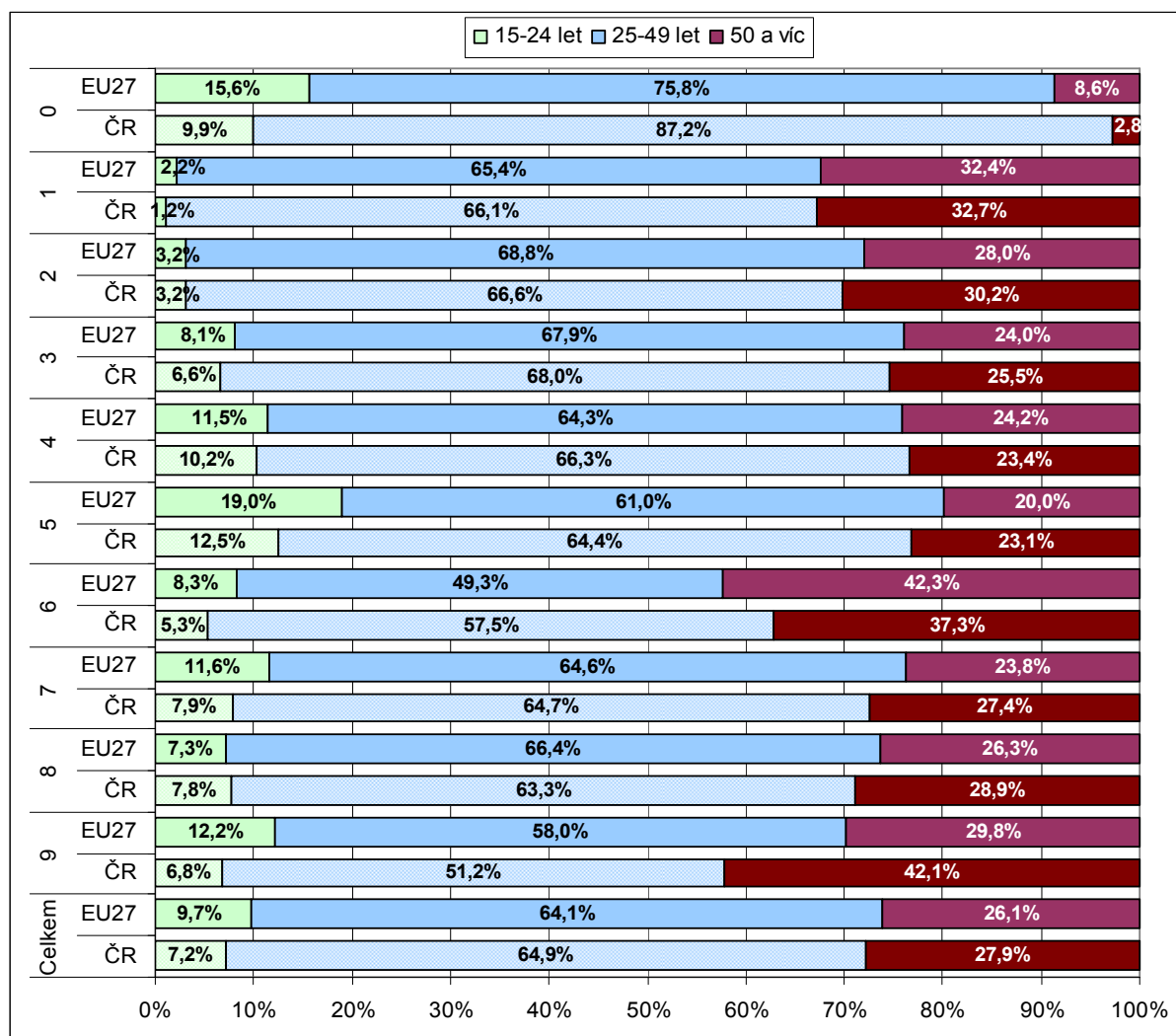

Graf popisuje rozložení zaměstnanců určité věkové kategorie do jednotlivých tříd KZAM.
Pramen: Eurostat, LFS.

Výše uvedený graf porovnává rozložení zaměstnanosti mladých (15–24let) mezi jednotlivé třídy KZAM s rozložením všech zaměstnaných do tříd KZAM. Světlým odstínem je vyznačeno rozložení mladých (souhrn **mladých zaměstnaných** ve všech třídách dohromady tvoří 100%), tmavým všech zaměstnaných nad 15 let.

Následující graf popisuje **věkové složení osob zaměstnaných v příslušné třídě KZAM**. Podíl skupiny mladých zde vyjadřuje, kolik procent z celkového **počtu osob zaměstnaných v příslušné třídě KZAM** tvoří osoby ve věku 15–24 let. (Souhrn osob různých věkových kategorií **zaměstnaných v určité ze tříd KZAM** tvoří 100 %.)

Obr. 23: Podíl mladých ve třídách KZAM (ISCO 88) v ČR a souhrnně v EU ve 3. čtvrtletí 2009

Graf popisuje věkové složení v rámci příslušné třídy KZAM.

Pramen: Eurostat, LFS.

Celkově za všechny třídy KZAM bylo ve třetím čtvrtletí 2009 zaměstnáno v České republice přibližně 356 700 **mladých** lidí, což je o 26,4 tisíc (zhruba o 7 %) méně než ve stejném období roku 2007.

Tab. 16: Zaměstnanost v ČR a v EU podle věku, údaje za 3. čtvrtletí let 2007 a 2009, počty zaměstnaných v tisících, jejich absolutní a relativní změna během posledních 2 let

Zaměstnanost v tis.	Mladí (15-24 let)				Celkem (15 a více)			
	3Q 2007	3Q 2009	abs. rozdíl	% změna	3Q 2007	3Q 2009	abs. rozdíl	% změna
EU27	23 415,1	21 256,4	-2 158,7	-9,2%	221 244,3	218 419,2	-2 825,1	-1,3%
EU15	19 416,6	17 620,5	-1 796,1	-9,3%	176 653,1	173 994,8	-2 658,3	-1,5%
ČR	383,1	356,7	-26,4	-6,9%	4 941,9	4 921,7	-20,2	-0,4%

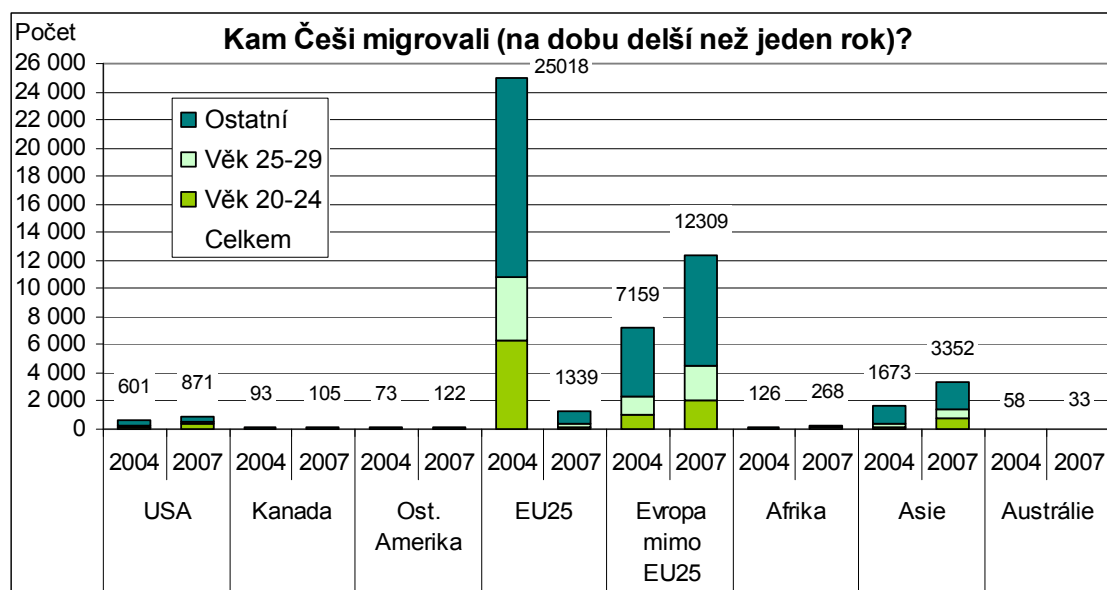
Pramen: Eurostat, LFS.

Pokles zaměstnanosti mladých je výraznější než celkový, což značí, že dopad ekonomické krize pociťují velmi výrazně především mladí lidé, hlavně čerství absolventi škol. V České republice se absolventi stávají nejvíce postiženou skupinou, 40 % absolventů (tedy téměř každý druhý) bylo v lednu 2010 nezaměstnaných, někteří dokonce dlouhodobě. Podobná situace je i v dalších evropských zemích, i tam patří mladí lidé mezi ty, kteří hledají práci obtížně. V Británii nebo Španělsku se v souvislosti s rostoucí nezaměstnaností absolventů v tisku hovoří dokonce o ztracené generaci, která nebude mít šanci včas nastartovat kariéru ve svém oboru.

5.7 Mobilita mladých Čechů

S měnícími se tržními podmínkami ve světě (rostoucí tržní podíl asijských zemí na světovém obchodu, přesun výroby do zemí s levnější pracovní silou a nižšími náklady výroby) se mění i cílové destinace Čechů vyjíždějících do zahraničí, ať už cíleně za prací, nebo jako rodinní příslušníci. Následující obrázek ukazuje, kam Češi směřovali na dlouhodobější pobyty (12měsíční a delší). Barevně jsou odlišeni mladí lidé ve věku 20–24 let a 25–29 let. Nejčerstvější dostupné údaje jsou z roku 2007. Zatímco před vstupem České republiky do Evropské unie lákaly Čechy právě země budoucí pětadvacítky (z toho však pouze pro 11 % z nich byla tehdy cílem některá z vyspělých zemí EU15), v roce 2007 (alespoň podle dat Eurostatu) je spíše než Unie lákaly ostatní evropské státy, Asie a USA.

Obr. 24: Dlouhodobější mobilita našich občanů v letech 2004 a 2007, podle věku

Pramen: Eurostat, International migration, 2009.

V rámci EU25 byly v roce 2007 pro Čechy cílem dlouhodobé mobility především Slovensko (802 osob), Bulharsko, Rumunsko, Německo (201 osob), Polsko, Francie, Rakousko, Velká Británie, Itálie, Nizozemsko a Belgie. Počty podle cílových zemí jsou ale většinou v řádu desítek.

Celkově se vycestovávání Čechů na dobu delší než rok snížilo o 41 % oproti roku 2004, u 20–24letých kleslo na polovinu. Ochota Čechů vycestovávat do zahraničí za prací není vysoká, v porovnání například s Poláky. Nicméně z údajů o mobilitě zveřejněných Eurostatem vyplývá, že pokud jde o dlouhodobější migraci v přepočtu na populaci, situace se obrací. V roce 2007 vycestovalo na více než rok 20 500 Čechů (z toho 7 456 ve věku 20–29 let), což je v přepočtu na populaci ČR 0,20 %, zatímco u Poláků je to jen 0,09 % polské populace. Nicméně statistické sledování mobility zatím není příliš přesné.